

De danske padders og krybdyrs udbredelse.

Af J. R. Pfaff.

Da *Jungersen* i 1907 udsendte 1. bind af „Danmarks Fauna“, bindet „Krybdyr og Padder“, blev det klart for mange, at vor viden om disse velkendte dyrs udbredelse her i landet lod overordentlig meget tilbage at ønske. Der fremkom da ogsaa straks en del tilføjelser og rettelser, men interessen døde desværre snart hen igen for dog med mellemrum atter og atter at blusse op. Adskillige kræfter er i aarenes løb blevet sat ind paa paa forskellig maade, fx. ved udsendelse af spørgeskemaer, at fremskaffe oplysninger paa dette omraade, og noget er da ogsaa naaet, uden at det dog hidtil er lykkedes at fremskaffe et samlet resultat.

Da jeg for nogle aar siden kom til at beskæftige mig med disse dyregrupper, vaagnede min interesse for dette problem naturligvis ogsaa, og jeg begyndte derfor fra forskellige kilder at samle, hvad der i aarenes løb var kommet frem.

Det egentlige grundlag for disse undersøgelser er Zoologisk Museums samlinger, og hvad der iøvrigt i aarenes løb er tilflydt museet af oplysninger. Dernæst de talrige større og mindre meddelelser om emnet, der er fremkommet, i første række i „Flora og Fauna“s aargange og i den øvrige, ret sparsomme, litteratur.

Efter at det grundlæggende arbejde var gjort, saa det i virkeligheden ikke saa haabløst ud, selv om der stadig fandtes betydelige huller, som maatte udfyldes, før der kunde fremkomme noget antageligt resultat.

Dette er blevet gjort, i det mindste delvis, paa forskellig maade. Dels ved hjælp af mer eller mindre fyldige oplysninger, som jeg har modtaget fra mange forskellige personer; dels ved fortsatte undersøgelser i marken, som er foretaget saavel af mig selv som af andre.

De personer, som saaledes paa forskellig maade har været medarbejdere ved dette arbejde, er saa talrige, at det vilde være uoverkommeligt her at takke hver enkelt. Jeg maa nøjes med at takke alle, hvis navne findes i de følgende lokalitetslister, for megen værdifuld hjælp.

Enkelte maa dog særligt fremhæves. Først og fremmest cand. mag. *Erik Bonfils*, som gennem en aarrække har foretaget undersøgelser i marken og derved fremskaffet

uvurderlige oplysninger om padder fra mange af landets egne. Jeg er ham megen tak skyldig, fordi han uegennyttigt har stillet sit værdifulde materiale til disposition for dette arbejde.

Ganske særlig maa jeg endvidere takke lærer F. H. Møller, Nykøbing F., som gennem flere aar utrætteligt har foretaget indsamlinger af saavel oplysninger som materiale, fortrinsvis fra Lolland og Falster. Gennem F. H. Møller's enestaaende arbejde er disse øer forvandlet fra en ret ukendt udkant af landet til det overhovedet bedst undersøgte omraade, og der er derved fremkommet resultater af til dels meget overraskende karakter. F. H. Møller's arbejde fortjener at fremhæves som et mønster paa, hvad der kan naas af en lokalt arbejdende zoolog.

For Bornholms vedkommende maa endvidere fremhæves — foruden de af adjunkt Arne Larsen, Rønne, foretagne fortrinlige undersøgelser, hvis resultater han delvis selv har publiceret — de af den svenske zoolog H. Lohmander, Göteborg, foretagne indsamlinger. Materialet er venligst stillet til min disposition af Göteborgs Museum, hvorfor jeg her udtaler min bedste tak.

Desuden skal fremhæves de af adjunkt, cand. mag. Hans Hvass indsamlede oplysninger, som velvilligt er overladt mig, samt zoologen Frits Johansen's indsamlinger, som især har forøget vor viden om den butsnudede frøs udbredelse i Jylland. Endelig maa nævnes de af mag. scient. & cand. mag. H. Volsøe foretagne indsamlinger paa smaaøer.

Hvis man skulde fremhæve noget særligt betydningsfuldt resultat af de foreliggende undersøgelser, maa det vist være det, at den butsnudede frø efter alt at dømme ikke forekommer paa Lolland, Falster (og Møn?), samt at baade den og den spidsnudede frø ligeledes synes at mangle paa Bornholm, i det mindste i vore dage.

Endvidere fastslaaes det, at springfrøen er et almindeligt dyr i det sydøstlige Danmark, samt at løgfrøen er udbredt over en meget stor del af landet og næppe saa sjælden, som tidligere formodet, hvorimod den i stærk tilbagegang værende klokkefrø nu maa anses for at være vor sjældneste padde.

Desuden kunde maaske fremhæves den grønne frøs ejendommeligt splittede udbredelse med et paafaldende udtalt centrum i den sydlige del af landet, samt den spidsnudede frøs lokale dominans i den østlige del.

Endelig skal fremhæves den grønbrogede tudses sjældenhed eller — maaske sandsynligere — totale mangel i Jylland.

Men endnu er der jo mulighed for overraskelser, og det er mig klart, at dette arbejde lider af mange mangler, som der forhaabentlig med tiden kan raades bod paa. Naar jeg trods disse mangler alligevel har valgt at udsende arbejdet nu, er det, dels fordi jeg er af den anskuelse, at det trods alle brist faar billedets hovedlinier til at træde nogenlunde tydeligt frem, dels at det af hensyn til det fortsatte arbejde vil være af den største betydning tydeligt at faa frem, baade hvad vi ved, og — især — hvad vi endnu ikke ved, saaledes, at det maa blive helt klart, paa hvilke felter det fremtidige arbejde maa sættes ind.

Jeg er overbevist om, at der er mange, som sidder inde med oplysninger, der vilde have været af værdi for dette arbejde. Jeg haaber, at de vil meddele mig dem nu som et første bidrag til en revideret udgave af denne oversigt.

Med hensyn til det fremtidige arbejde vil jeg gerne have lov til at forudskikke følgende:

Det er givet, at særlig paddernes antal i de sidste aartier mange steder er i rivende tilbagegang, en beklagelig udvikling, som vel først og fremmest skyldes landets tiltagende afvanding og kultivering. Hvorledes forholdene har udviklet sig kan bedre end med mine egne ord klarlægges ved et uddrag af et brev, jeg i 1936 modtog fra den da 80aarige Ch. Jespersen, Dyrehaven, Skelskør:

„Der var i min Barndom saa utrolige Masser af Frøer, at det næsten er utænkeligt. Om Sommeraftenerne var der et stort Sangkor, især hvor der var Moser og Enge rundt om. Deres værste Fjende var, efter mit Skøn, Snogene, som vel ikke levede af stort andet. Nu er ogsaa deres Tid forbi. Vi ser snart aldrig en Snog. ... Vi fik Gaarden [Annebjerggaard ved Skelskør] 1874, og endnu til Aar 1900 var der Masser af Frøer i de to Parker, der var tilbage, og Tusindvis ved Gærderne om Haven af Snoge, som man kunde se ligge og sluge og pine de stakkels Tudser og Frøer, før de fik slugt dem. — Mine Sønner slog ofte over 100 Snoge ihjel paa en Dag. ... Nu er baade Frøer, Tudser og Snoge forsvundet, tillige med Storkene, som levede af begge Dele. ... Nu er snart alle Kær og Moser her paa Egnen drænet ud, og Vandstanden er sænket meget overalt. Der er ingen Steder, hvor de gode Tudser kan faa et Tilholdssted. Og saa de fæle Biler, de tager, foruden alle Pindsvinene, ogsaa de gode gamle, graa Skruptudser, som gør saa megen Gavn ved at

tage Masser af Ørentviste og Biller m. m. ... Strandtudsens findes næppe mere her paa Egnen, heller ikke Klokkefrøen. De var ellers næsten i hvert Vandhul nær Kysten paa den nævnte Strækning fra Korsør til Karrebæk, Glæno iberegnet, hvor den findes endnu, men kun i Faatal. Der var særlig i Grusgrave en graa og grønpletet Tudse, som om Vinteren samlede sig i Hundredevis nede i Grusdyngerne og en lignende mindre, efter hvad jeg husker, der udsvedte en stærkt lugtende Vædske [Pelobates?]. Den holdt ogsaa til i en stor Grusgrav, vi havde.“

Hvad snogen angaar, kunde ovenstaaende suppleres med flg. udtalelse af F. H. Møller: „Det er vanskeligt at faa et sikkert Overblik over Snogens nuværende Opholdssteder paa Lolland—Falster, fordi den i nyere Tid stadig har mistet Terrain p. Gr. af Opdyrkning, Fjernelse af Stengærder og Krat, Udtørring af side Omraader og en stærk Tendens hos Befolkningen til at slaa dette Dyr ihjel og sætte det paa Sprit eller dræbe det i den falske Tro, at det kan være et giftigt Kryb. For blot 50 Aar siden var Snogen almindelig, f. Eks. mange Steder paa Falster, hvor den nu kun ses tilfældigt med Aars Mellemrum eller helt er uddød.“

Lad dette være nok! Jeg tror, det vil faa enhver, som har forstaaelse af disse forhold, til at indse, at det er af største betydning, at den kommende tid benyttes til energisk indsamling af oplysninger om, hvad der er tilbage af den svundne herlighed.

Zoologisk Museum, København, modtager meget gerne saavel oplysninger som dødt eller levende materiale fra alle landets egne. For de fleste vil det sikkert være lettest at indsende dyrene i levende tilstand, og et saadant materiale er naturligvis ogsaa af størst værdi. Det har vist sig, at padder og smaa krybdyr lader sig sende i ganske smaa æsker, fx. flade 50 eller 100 g tobaks- eller cigaretæsker. Metalæsker er bedst, men nogelunde stærke papæsker kan udmærket anvendes. I æsken lægges lidt fugtigt mos eller blot lidt græs eller blade, og i laaget laves nogle lufthuller, saafremt det skønnes at lukke for tæt. En saadan æske kan let indpakkes og sendes som „prøve uden værdi“. Metoden, som i udstrakt grad har været anvendt af F. H. Møller, har virket ovenud tilfredsstillende. Alle dyr er fremkommet i fuldstændig frisk og levende tilstand. Larver maa naturligvis konserveres og helst i 4 % formalin, evt. i 70 % alkohol. Men det bør bemærkes, at kun større larver er egnede, idet mindre larver ikke altid lader sig bestemme med fuld sikkerhed. Som den bedst egnede aarstid for undersøgelser og ind-

samlinger anbefales i øvrigt foraaaret og forsommeren. Meddelelser om de enkelte arters yngletid i landets forskellige egne vil ligeledes være yderst værdifulde.

Af hensyn til usikkerheden ved bestemmelse af visse arter, fx. de brune frøer, strandtudse og den grønbrogede tudse, vil det ofte være nødvendigt, at dokumentarisk materiale indsendes. Særlig ønskeligt vil det være at faa fremskaffet eventuelt materiale af grønbrogede tudse fra Jylland og af formodede bastarder mellem denne og strandtudsen. Endvidere vil jeg ogsaa meget gerne have materiale af den spidssnude frø, baade fra Jylland og fra andre egne af landet.

Endelig vil jeg haabe, at opmærksomheden i højere grad maa blive rettet mod krybdyrene, som er vanskeligere at iagttage og indfange end padderne, hvorfor de om dem foreliggende oplysninger er mest mangelfulde.

Den nomenklatur, som anvendes i det følgende, er den, som bruges af Robert Mertens & Lorenz Müller i 2. udg. af „Die Amphibien und Reptilien Europas“. Abh. d. Senckenbergischen Naturforschenden Gesellschaft, Nr. 451. Frankfurt a. M. 1940. Disse navne er i overensstemmelse med de internationale nomenklaturregler og bør derfor for fremtiden anvendes.

Da Jungersens angivelser om udbredelsesforholdene ikke mere kan anses for tidssvarende, har jeg ved begyndelsen af hvert artsafsnit angivet udbredelsen; i de tilfælde, hvor der skelnes mellem flere racer, først hovedracens, hvortil alle de danske padder og krybdyr — indtil andet foreligger — maa henregnes; dernæst den omtrentlige udbredelse af de øvrige af Mertens & Müller anerkendte europæiske racer.

Jeg har ment, at disse oplysninger kunde være til nytte for dem, der kunde ønske at se vor padde- og krybdyrverden som led i en større sammenhæng.

Af samme aarsag har jeg for visse formers vedkommende paa kortene angivet deres udbredelse i vore nabolande. Det bør imidlertid bemærkes, at det kun er sket i de tilfælde, hvor det er af særlig interesse.

Naar jeg ikke har angivet de faa fund af springfrøen i Nordtyskland (Hamborg) — til trods for at det netop for denne frøes vedkommende vilde have været af stor interesse — skyldes det, at det for nogle aar tilbage blev oplyst, at i det mindste en del af det som springfrø bestemte materiale herfra i virkeligheden var spidssnudet frø (if. meddelelse fra Ern a M o h r). En nøjere undersøgelse af dette forhold faar staa hen.

Angaaende de medtagne lokaliteter skal bemærkes, at de ikke blot omfatter saadanne, hvor dyrene forekommer i nutiden, men tillige lokaliteter, hvorfra de i vore dage er forsvundet. Disse lokaliteter er selvfølgelig af den største betydning, hvis man vil forsøge at danne sig et billede af dyrenes indvandrings- og udbredelseshistorie. Da det i mange tilfælde er usikkert, om en art endnu forefindes paa en lokalitet, har jeg ikke fundet det rigtigt paa kortene at skelne mellem de to slags lokaliteter, hvorimod det i teksten er bemærket i de tilfælde, hvor der foreligger oplysninger.

Da den af professor R. Spärck i aar publicerede bog: „Den danske dyreverden dyrageografisk og indvandringshistorisk belyst“ behandler de fleste af de zoogeografiske problemer, der kunde være anledning til at beskæftige sig med paa grundlag af nærværende materiale, skal jeg i saa henseende henvise til nævnte arbejde.

Forkortelser anvendt i det følgende:

Foruden almindelige forkortelser som sk. = skov og ml. = mølle er følgende forkortelser anvendt:

Bf	= Bonfils	GM	= Göteborg Museum
FHM	= F. H. Møller	Hv	= Hvass
FF	= Flora og Fauna	Pf	= Pfaff
FJ	= Frits Johansen	ZM	= Zoologisk Museum

Aarstal indtil 1899 anføres uafkortet, fra 1900 afkortet (1826, men 26 = 1926)

Signaturer:

Alle nøjere angivne lokaliteter er afmærket med udfyldte ringe, medens lokaliteter som „Falster“, „Horns herred“ o. l. angives ved aabne ringe. Øvrige signaturforklaringer anføres ved de enkelte kort.

I visse tilfælde, hvor lokalitetsangivelserne ligger meget tæt, repræsenterer en enkelt signatur flere lokaliteter.

÷ betyder, at der foreligger oplysninger, der gør det sikkert eller dog overvejende sandsynligt, at arten ikke forekommer i det saaledes betegnede omraade.

For at forhindre en nærliggende misforstaaelse af kortene, gør jeg opmærksom paa, at man ikke af signaturernes tæthed uden videre tør slutte noget sikkert om artens almindelighed, idet tæt beliggende lokaliteter i mange tilfælde blot betyder, at vedkommende egn er særlig godt undersøgt. For visse arters vedkommende (*Bufo viridis*, *Hyla arborea*, *Rana arvalis*, *Rana dalmatina*, *Rana esculenta*) synes tætheden af lokaliteterne dog tillige at give et i det mindste i grove træk nogenlunde rigtigt billede af hyppigheden.

Padder, Amphibia.

Halepadder, Caudata.

Salamandre, Salamandridae.

1. Den store salamander, *Triturus cristatus cristatus* (Laurenti), er udbredtt i Europa fra n. f. Alperne til 60° n. b., fra Midt- og Østfrankrig til Midtrusland.

Racerne *carnifex* i Alperne, Apenninerne, Jugoslavien pp., *danubialis* i Donau-lavlandet og Siebenbürgen, *dobro-gicus* i Dobrudscha og *karelinii* i Østbalkan, Krim, Kaukasus, Lilleasien, Nordpersien.

I Danmark synes den store salamander udbredt over største delen af landet. Dog kendes ingen nyere fund fra Jylland n. f. Limfjorden, medens der fra ældre tid kendes enkelte eksemplarer fra Thy. I Vendsyssel er den forgæves eftersøgt (Højgaard).

Ligeledes mangler angivelser fra næsten alle mindre øer. Den er dog i nyeste tid fundet paa saa smaa øer som

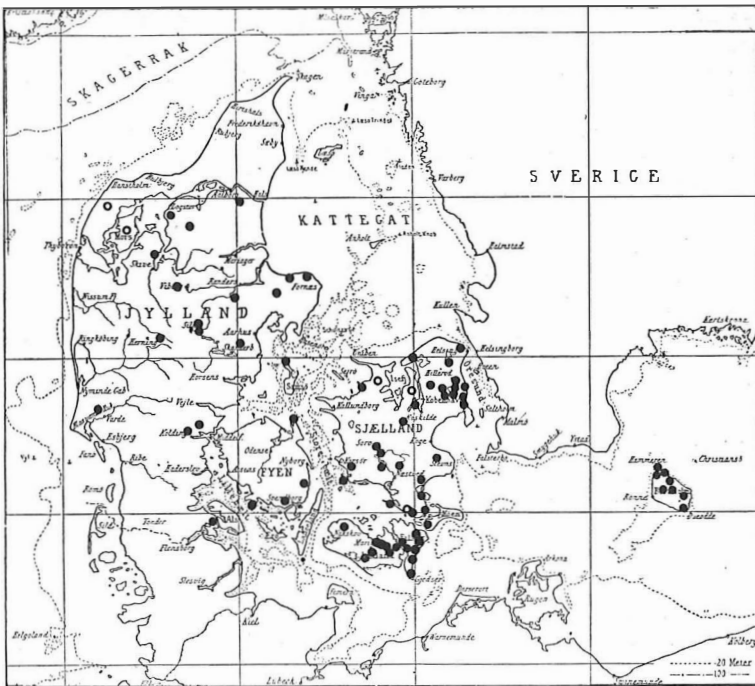

Fig. 1. Stor salamander (*Triturus cristatus* Laurenti).

Lyø og Agersø, hvorfor det vil vær rimeligt at forvente den adskillige andre steder.

Paa Lolland og Falster er den ret almindelig og udbredt over hele omraadet (FHM).

Paa Bornholm er den almindelig udbredt, men ikke slet saa talrig som *T. vulgaris*. Den synes at være hyppigst paa Nordlandet (Allinge). I Slotslyngen og Rø plantage hører den til karakterdyrene (Arne Larsen, 1942).

For landet som helhed gælder det, at den ikke er saa almindelig som *T. vulgaris*. Dog synes den rent lokalt at kunne optræde som den dominerende art (Nord-Djursland, J. Bruun, FF. 11).

Jylland: Thy, 1846, apot. Jensen (ZM). Grønning, Salling, 37, FJ (ZM). Lundby krat, 1862, Juell (ZM). Rannum, Aars, 05, K. Petersen (FF. 11). Silkeborg. nærm. omegn. Esben-Petersen (FF. 22). Ravnstrup v. Viborg, 39, Møller-Nielsen (Hvass). Balle kirke n. f. Silkeborg., 30, Gisle Larsson (Bf). Laurberg, 13, Ussing (FF. 14). Benzons & Mejlgd. sk., Hedegd., Djursl., J. Bruun (FF. 11). Ny Ryomgd., 27, E. Munch (Bf). Hørning ml., Aarhus og Skanderb., 18, P. Hansen. Landerupgd. & Ikast, 41, K. O. Leth. Ved Bramdrup sk. v. Kolding, K. Eriksen (Bf). Tinghøj v. Varde, 40, Pf (ZM). Ved Dybbøl kirke, 30, Gisle Larsson (Bf).

Mors: Alm. udbredt. Sig. Nielsen.

Fyn: Svinninge, 1867, G. Winther (ZM). Fyns hoved, 36, Lemche (ZM). N. f. Egense v. Svendbg., 40, K. Stephensen (ZM).

Lyø: 39, Poul Jespersen.

Samsø: Langdalen, M. Barth, 30—37.

Sjælland: Charlottenlund, 1867, Conradsen (ZM). Dyrehaven, 37, N. E. Madsen (ZM). Eremitagesletten, ^{28/11} 07, Wesenberg-Lund. Ermelundssletten, 29, Hv. D. flade vand, Eremitagesletten, 29, Hv. Skodsborg, 1893, Nordmann (ZM). Frederiksdal sk., 05, Stamm (ZM). Aldershvile park, Bagsværd, 40, Mogens Pedersen (Hv). Damhussøen, 36, Hatting (Hv). Gladsakse, 40, Mog. Pedersen (Hv). Jonstrup vang, gennem mange aar fra 15, Pf. Virum, 04, Stamm (ZM). Rude sk., 35, K. Nielsen (ZM). Bøndernes hegn, 28, Gisle Larsson (Bf). Bistrup hegn, 27, Wichmand (Bf). Ganoløse ore, 40, Hv. Slagslunde, o. 05, Pf. Nørredam v. Fredensbg., 18, Verner-Lassen (Hv). Arrenakke v. Asserbo, 39, Malinovski (Hv). Julebæk, 24?, P. Hansen. Sk. v. Ølvig v. Roskilde, 40, Malinovski (Hv). Horns herred, Ods herred, Højgaard 1,3 km s. f. Hvalsø st., 21, Hass (Bf). Allindelille fredsk., 26, Gisle Larsson (Bf). NV. f. Fuglebjerg, 26, Hass

(Bf). Knurrevang v. Sorø, 26, Hass (Bf). Sorøegnen, 24, P. Hansen. Priorvænget, Sorø, 1883, Lorentzen (ZM). Langebæk vester sk., 1893, Meinert (ZM). Boeslunde, 38, Hatting (Hv). Kaarup sk., 41, K. Rode (Hv). Strøby, Stevns, Heding. Strandegd. dyrehave v. Faxe ladepl., 40, Ove Larsen. Lundeg. v. Præstø, 01, Stamm. Sørup n. f. Næstved, 40, Ove Larsen. Fl. steder paa Knudshoved, T. Brandt (FF. 37). Enkelte st. paa Vordingborgeggen, T. Brandt (FF. 37). Marielyst sk. v. Vordingborg, V. Petersen (FHM). Kastrup (v. Tystrup), Conradsen (ZM).

Agersø: 38, 41, Volsøe (ZM).

Møn: S. f. St. Dame saftstation, 24, Hass (Bf).

Lolland: Nagelsti skovgd., 27, Thuesen (Bf). Ø. Toreby, 39, FHM (ZM). Nagelsti; Sundby; Fuglsang storskov (Slettebjerg, Hamborghuset); Ørsløkke (m. alm.); Horslunde (m. alm.), FHM. Flintinge, M. Olsen (FHM). Radsted, S. E. Christensen (FHM). Holeby; Maribo søndersø, C. W. Jørgensen (FHM). Reersø grusgrave; Maltrup sk. („Holger Danskes briller“). Lindhardt Hansen. Reersø grusgrave; Saksøbing by (Ellekilde), I. Jørgensen (FHM).

Falster: Lindesk., Nykb., 37, FHM (ZM). Gustavsminde, Nykb., 37, FHM (ZM). Nykøbing by; Kringelborg marker; Brændte Eges marker; „Fandens mose“ i Lindesk.; Gedesby gadekær, FHM. Fjenstrup mose; Horbelev (ret alm., ogsaa i brønde), O. Petersen (FHM). Klodskov, O. Nielsen (FHM). Marielyst, C. Rasmussen (FHM). Ulslev (set i brønde), N. P. Nielsen (FHM).

Bornholm: Aaremyre, Almindingen; Done myre, Røplt.; Maidalen, Paradisbakkerne; Due odde, 34, Pf (ZM). Maidalen, Paradisbakkerne; Hakonsgd., V. Marie, 30; Helledes bakker, Ibsker; Almindingen nær Aaremyre; Møllevig, Hammershus, 33, Lohmander (GM). Hammersk., Hecht (FF. 32).

2. Den lille salamander, *Triturus vulgaris vulgaris* (Laurenti), er udbredt i Nord- og Mellemeuropa fra Midtfrankrig til Ural, paa den østlige Balkanhalvø til Konstantinopel samt i det nordvestlige Lilleasien.

Racerne *graecus* i Grækenland pp., *meridionalis* i S. Schweiz, N. og Mellemitalien, nordl. Jugoslavien, *schreiberi* i Zara-området samt *tomasinii* i det sydlige Jugoslavien.

Den lille salamander er — bortset fra rent lokale undtagelser — den almindeligste af de danske arter og udbredt over hele landet.

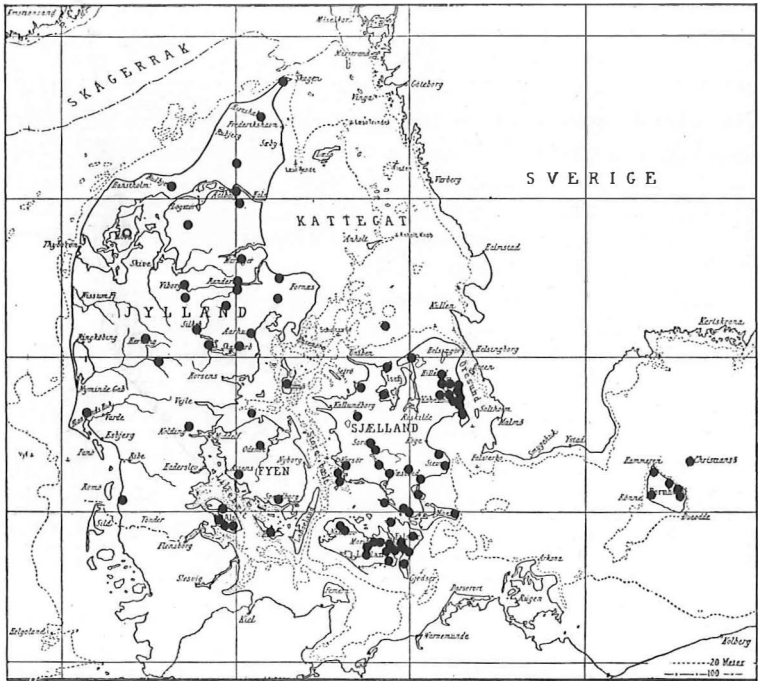

Fig. 2. Lille salamander (*Triturus vulgaris* Laurenti).

Der mangler dog angivelser fra adskillige af de smaa eller mindre øer, og det er sandsynligt, at den mangler paa en del af disse, fx. Læsø og Anholt.

Fra Langeland mangler angivelser, men der er dog ingen tvivl om, at den ogsaa findes her.

Fra Sønderjylland kendes — bortset fra Als — kun et enkelt fund fra den danske tid. Den skal dog ogsaa i denne landsdel være den almindeligste salamander (E. Mohr, 26).

Jylland: Skagen, 33, Løhmander (GM). Tolne, Brønderslev, Kaad, 31 (Bf). Rørdal, 1859 (ZM). Lundby krat, 1860 (ZM). Fjerritslev, 37, FJ (ZM). Aars, 02—05—06, K. Petersen (FF. 11). Viborg, Feddersen (ZM). Hald sk., 1863, Feddersen (ZM). Oust ml.sø, Haslund mose, Lavrbjærg skove (Bidstrup hestehave), Randers, Kodammen v. Mariager fj., Tebbestrup krat, Hem mose pr. Mariager, Ussing (Bf). Nordl. Djursl., J. Bruun (FF. 11). Hegedal v. Fjellerup. P. Simonsen. Ryomgaard, 27, E. Munch (Bf). Silkeborgegn, Esben-Petersen (FF. 22). S. f. Gl. Ry, 30, Bf.

Aarhus, alm., Findal (FF. 10). Marselisborg, 16, P. Hansen. Hørning ml. Aarhus og Skanderbg., 18, P. Hansen. Herning, K. O. Leth, 42. (Høgildgaard plt.). Oxbøl, Bornebusch, 31 (Bf). Hastrup plt. v. Brande, Mand. Barth. Ved Bramdrup sk., Kolding, 30, K. Eriksen (Bf). Vesterende, Ballum, 39, Moth-Andersen (Volsøe).

Mors: Alm. udbredt. Sig. Nielsen.

Als: Klinting, Hellevedgd. voldgrav (Nr.skov), Hyggebjerg v. Søndersk., dam v. Høruphav, dam i Søndersk., 30, Bf.

Samsø: Tranebjerg, Mandal Barth, 30—37.

Fyn: 7 km ø. f. Assens v. Sønderbyvejen, 41, Pf (ZM). Mose ø. f. Ollerup, 41, Pf (ZM). Slukefter n. v. f. Odense, Poul Jespersen.

Æbelø: 40, Poul Jespersen.

Ærø: N. f. Rise kirke, 40, K. Stephensen (ZM).

Sjælland: Ladegaardsaaen v. Borups allé, 36, Pf (ZM). Haveselskabets have, 41, Hv. Hellerup, Gentofte, 12, P. Hansen. Gladsakse, 40, Hv. Aldershvile park, Bagsværd, 40, M. Pedersen (Hv). Ved Damhussøen, 22, Verner-Lassen (Hv). Eremitagesletten, 07, Wesenberg-Lund, 29, Hv. Ermelundsletten, 29, Hv. Bøllemosen, 30, Bf., 40, Møller-Nielsen (Hv). Bavnemosen, 31, Bf. Frederiksdal, C. Lund (FF. 09). Charlottenlund, 1879, Boas (ZM). Dyrehaven, 1876, Jungersen. Jonstrup vang, gennem mange aar fra 15, Pf. Ved Arrenakke, Asserbo, Malinovski, 40 (Hv). Tokkekøb hegn, Rude sk., Bistrup hegn, 27, Wichmand (Bf). Kirkevænget, Rørvig, 30, Bf. Bognæs v. Holbæk fj., 29, L. P. Jensen (FF. 29). Sorø (Sorø mus., ZM). Sorøegnen, 24, P. Hønsen. S. f. Lyngø, Sorø, 31, Bf. Dam v. vejen t. Rangle ml., Jyderup, 30, Bf. Kastrup dyrehave, 30, Bf. Kaarup sk., 41, K. Rode (Hv). Strøby, Stevns, Heding. Strandegaard dyrehave v. Faxe ladepl., 40, Ove Larsen. Lundegd. v. Præstø, 01, Stamm (ZM) Kbh.-Vordingb. vejen ml. 69—70 km-stenene, 31, Bf. Herlufsholm, 1883, Kåarsberg (ZM). Boeslunde, 35, Hatting (Hv). Knudshoved odde, 31, Bf. Vordingborgegnen, yderst alm., T. Brandt (FF. 37). Marie-lyst sk. v. Vordingborg, V. Petersen (FHM).

Amager: Amager fællid, 30, HV.

Hesselø: 29, Bf.

Egholm: 41, Volsø (ZM).

Agersø: 41, Volsø (ZM).

Møn: Aborresø v. Hunøsøgd., 42, K. Stephensen (ZM).

Lolland: N. f. Nagelsti skovgd., 27, Thuesen (Bf). Flintinge aadal s. f. Grænge, 37; Ø. Toreby, 39, FHM (ZM). Sundby; Fuglsang storsk. (Slettebjerg og Hamborg-

huset); Grænge mose; Ørsløkke; Horslunde; Langesø (hyppig paa denne egn), FHM. Holeby og omegn; Maribo og omegn, C. W. Jørgensen (FHM). Nysted Mark, V. Petersen (FHM). Reersø grusgrave; Maltrup sk. (i „Holger Danskes briller“), Lindhardt Hansen (FHM). Reersø grusgrave; Saksøbing by (Ellekilde), I. Jørgensen (FHM).

Falster: Lindesk. s. f. Nykøbing, 37; Gedsergd. mark, 39, FHM (ZM). Nykøbing; „Fandens mose“, Lindesk.; Kringelborgs marker; Brændte Eges marker; Hasselønor; Gedsergd. mark v. Stavreby, FHM. Vaalse, G. Belling (FHM). Horbelev, O. Petersen (FHM). Stovby, H. Hansen (FHM).

Bornholm: Dalslunde, Ø. Marie; str. v. Gyldenaæns udløb, Ø. Marie; Saltuna, 33, Lohmander (GM). 2 km s. f. Randkleve, Bræstrup (ZM). S. f. Hammeren; Klippegd., 31, Bf.

Christiansø: 36, Hørring, FJ (ZM). 31, Løppenthin. K. O. Leth, 42, m. alm. J. Bernström (Fauna & Fl. 36).

Springpædder, *Salientia*.

Skivetungede, *Discoglossidae*.

3. Klokkefrøen, *Bombina bombina* (Linné), er udbredt i Mellemeuropa, m. n. t. Danmark og Skaane, i Rusland til o. 57° n. b.; mod v. t. Oldenburg og Weser, mod s. t. egnen omkr. Wien. Ungarn, Rumænien, Bulgarien, Sydrusland (undt. Krim) og Nord-Kaukasus. Mod ø. t. Uralbjergene.

Da klokkefrøen igennem tiderne og helt op til vore dage ret ofte har været genstand for udsættelse, er det ikke muligt nøjagtigt at angive dens oprindelige udbredelse her i landet. Den har utvivlsomt tidligere haft en betydelig større udbredelse i landets sydlige og østlige del, hvor spredte forekomster af den kendes fra alle de store og en stor del af de smaa øer, fra Fyn dog kun fra den sydligste og østlige del af øen.

Fra flere egne er den nu helt forsvundet, og flere andre steder synes den desværre at være stærkt aftagende. I 1934 søgte jeg den saaledes forgæves paa dens sidste kendte bornholmske lokalitet, og den har da heller ikke i senere aar været iagttaget her (Arne Larsen, 42).

Fra Sjælland kender jeg ikke andre nutidige lokaliteter end Knudshoved v. f. Vordingborg, hvor den gennem mange aar har været ret talrig. Tidligere har den, som kortet og lokalitetslisten viser, været udbredt over det meste af Sjæl-

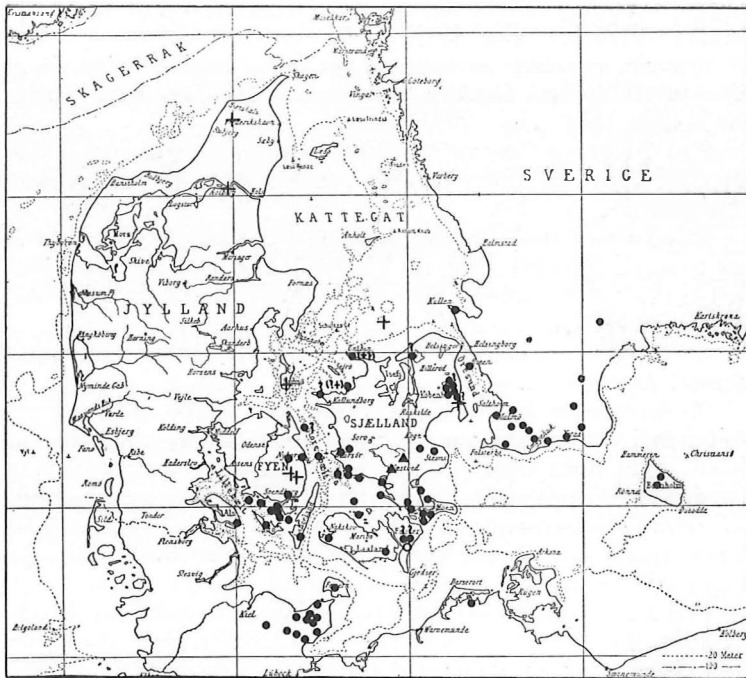

Fig. 3. Klokkefrø (*Bombina bombina* Linné).

▲ Lokalteter fra litteratur fra før 1800. + Sikre udsættelser.

Skaanske og nordtyske udbredelse her efter Gislén (Skånes Nat. 1935).

land, og uden tvivl har den kunnet findes paa endnu flere steder end de her oplyste. Selv om en del af disse lokaliteter muligvis skyldes udsættelse — som fx. Overby paa Sjællands odde og sandsynligvis ligeledes Vallø og Gisselfeld — er der dog næppe tvivl om, at den tidligere har haft en stor naturlig udbredelse paa Sjælland. Tilbagegangen synes at være begyndt for ret længe siden. Saaledes angiver Collin (1870), at den er iagttaget i Jægersborg omkr. 1830 og 1840, men at den nu er forsvundet. Ligeledes er den kendt fra Ordrup mose omkr. 1850. I 1870 findes den endnu ved Frederiksdal, navnlig i de Müllerske „Piscinæ“ paa Møllebakken, sjældnere ved Furesøen. Senere er den fuldstændig forsvundet fra Nordsjælland. Som det er gaaet her, er det antagelig gaaet paa de øvrige sjællandske lokaliteter, som fx. enen mellem Korsør og Karrebæk, hvor den, som forud nævnt, var at træffe „i hvert vandhul“ — et udsagn, der vel

næppe skal tages helt bogstaveligt — men hvorfra den nu er totalt forsvundet (Chr. Jespersen).

Ganske parallelt hermed synes dens tragiske historie at have udviklet sig i Skaane, hvor den i vore dage kun kendes fra Kullen (G i s l é n, 1935).

Paa Møn og Nyord var den tidligere talrig, men skal nu efter kyndige folks udsagn være i rivende tilbagegang (Højgaard).

Paa Falster skal den forekomme (Thuesen), men kun et par usikre lokaliteter angives (FHM). Paa Lolland formenes den nu at være sjælden og i alt fald meget lokalt forekommende (FHM).

Om dens forekomst paa Fyn i nyeste tid har jeg intet kunnet faa oplyst.

Klokkefrøens hovedegn er i vore dage øerne syd for Fyn, idet den i de seneste aar er fundet paa en betydelig del af disse. Dens almindelige udbredelse paa disse øer synes dog i nogen grad at skyldes, at den af befolkningen, som betragter den med veneration, udsættes fra ø til ø. I hvor høj grad denne trafik har spillet ind, er det dog ikke muligt at sige noget sikkert om (if. medd. fra Poul Jespersen).

Der kan, som det vil være fremgaaet af ovenstaaende udrødning, ikke være nogen tvivl om, at klokkefrøen baade her og i Skaane er en dyreform i rivende tilbagegang. Meget ejendommeligt er det iøvrigt, at denne padde, som er en udpræget sydøstform, altsaa afgjort kontinental, næsten udlukkende har holdt sig paa smaaøer — selv den sjællandske Knudshoved-lokalitet har nærmest karakter af en lille ø. Af en eller anden aarsag synes dens livsmuligheder paa vore breddegrader nu at være sunket til et saadant minimum, at selv en ubetydelig ændring i livsvilkaarene kan blive katastrofal. Det er vel nok muligt, at den netop paa smaaøer og lignende lokaliteter har størst chancer for at tilbringe en uforstyrret tilværelse. At den dog ogsaa paa saadanne steder kan komme ud for naturkatastrofer, har man kunnet iagttage paa Lyø. Her fandtes den i et kær ved stranden, men i en haard vinter bundfrøs kæret, hvorved klokkefrøerne menes at være omkommet. Kæret betegnes iøvrigt som den sidste lokalitet paa øen, hvorfor klokkefrøen herved er uddød paa dette sted (Poul Jespersen).

Der er da al mulig grund til at behandle de sidste klokkefrølokaliteter med den størst mulige varsomhed. Selv om katastrofen maaske ikke kan afværges, kan den muligvis undskydes. Bedst vilde det selvfølgelig være at frede baade dyret og lokaliteterne totalt. En saadan fredning af rent pri-

vat karakter af klokkefrøerne paa Knudshoved fortjener derfor al mulig paaskønnelse.

Fortsat udsætning af dyr, som jo maa tages fra vore egne ømtaalelige lokaliteter, maa vistnok anses for betænkelig. For det første er der fare for at svække den oprindelige bestand, og for det andet har praksis vist, at saadanne udsættelser i almindelighed ikke giver varigt resultat. (Se listen pp. 64—65).

At klokkefrøen skulde være indført her i landet af P e d e r O x e, ligger ikke blot udenfor sandsynlighedens grænse, hvad et blik paa kortet, der viser dens udbredelse her og i vore nabolande, vil vise, men utvivlsomt ogsaa udenfor mulighedernes. Naar hans navn er blevet knyttet til den, kan det skyldes, at han, som notorisk har interesseret sig for indførelse af sjældne planter og dyr, har moret sig med at udsætte den, fx. i parkerne ved Vallø eller ved Gisselfeld, hvor han havde sine berømte fiskedamme. Det kan da være gaaet, som det udtrykkes af G i s l é n (1935): „... att befolkningen på så sätt fått upp ögonen för en inhemsk men förut förbisedd djurform“.

A l s: Birket pøl, L. Moesgaard, 30 (Bf).

F y n: Ellinge v. Nyborg, R. Hansen (Zool. Studiesml.).
Ved Nyborg, Collin. Pilhusdammen v. Nyborg, 08, Ussing.
Svendborg, Collin.

R o m s ø: „Siges at være fundet her“, Ax. Holm (FF. 39).

S p r o g ø: Collin.

L a n g e l a n d: Dam ø. f. Broløkke sk., Bf. Nordenbro
Gd., F. Bendixen (Bf).

(„Smaa øerne i Svendborgsund“^{*)}): Collin).

Æ r ø: Vindeballe, Bf.

S k a r ø: Hass. 41, Poul Jespersen.

H j e l m s h o v e d: 39, Poul Jespersen.

H j o r t ø: 39, Poul Jespersen.

S t r y n ø: Hass.

B i r k h o l m: 38, Volsø.

D r e j ø: N. Foged. 39, Poul Jespersen.

A v e r n a k ø: Helms (FF. 13); Balsløv, 39, Poul Jespersen.

L y ø: Alfr. Hansen. Poul Jespersen (uddød ?).

S j æ l l a n d: (? i en grøft v. blindeinstituttet udenfor
Kbh., Collin). Jægersborg, o. 1830 og 1840, „men synes nu

*) Det er ikke ganske klart, hvad Collin mener hermed. Taasinge og Turø? Paa sidstnævnte sted findes den i det mindste ikke i vore dage (Poul Jespersen). Det er ogsaa muligt, at der blot i al almindelighed tænkes paa øerne mellem Fyn og Ærø.

forsvundne" (1870), Collin. Ordrup; Bagsværd, Lund (ZM). Frederiksdal, 1867—68 (navnlig i de Müllerske „Piscinæ" paa Møllebakken, sjældnere langs Furesøen), Collin (ZM). (? Rygd. v. Holte; ? Frederiksværk; ? Røsnæs; Collin). Skelskør, 1868, Collin (ZM). Knudshoved, 35, E. Wesenberg-Lund m. m. fl.; 41, Hv. (ZM), m. fl. (Overby, Sjællands odde, Budde-Lund; „skal være indført af en vis v. Haven", Collin). Slagelse; Taarnborg v. Korsør; Bakkebølle; Stensby ml.; Collin. Knudshoved odde; Klinteby; Hass. Strøby, Stevns; Vallø; Heding. Jungshoved, K. Stephensen. Bregentved (se Nekselø!). (Gisselfeld, Troels Lund, ant. efter Ryge, 1765. Herlufsholm, de Bomare, 1765. Gisselfeld og Vallø, Ryge, 1765).

Nekselø: 30, Bf; 38, Volsøe; 40, Hv. (Skal være indført fra Bregentved slotspark af Fr. Rostgaard?).

Glænø: Hass; C. Jespersen.

Enø: Hass.

Agersø: Helms (FF. 13); Hv., 41 (ZM).

Møn: Collin. St. Dame (Zool. studiesml.). Hass (FF. 26). Højgaard. N. f. „Klekkende høj" ml. Tostenes og Rødinge, 27, Hass (Bf). Hjelm, Hass.

Nyord: L. P. Petersen (FF. 09). Højgaard.

Lolland: Sydsiden af Nakskov fj., 01, Ax. Holm (FF. 39). Ved Junkergd. ml. Nysted og Herritslev. FHM.

Fejø: 1866 og 67 (ZM). Collin.

Vejrø: 38, Volsøe (ZM).

Falster: „Findes paa Falster", Thuesen (Bf). ? Bjørup have v. Bjørup; ? bæk v. Ravnstrup sk. (FHM).

Bornholm: Done myre, Rø pl., Løppenthin, 30. Lars kirkedam, Rø pl., skovf. Jensen, Rø. Vandhul v. Tingsted ml., skovf. Sejer.*)

Lokaliteter, hvor klokkefrøen med sikkerhed vides at være udsat:

Jylland: Sct. Knudskilde, Hjørring. For nogle aar siden udsattes 8 eksempl. fra Avernakø; de er senere forsvundne. E. Kappel, 31 (Hv). Aalborg. Mislykket forsøg for nogle aar siden. Collin, 1870.

Samsø: Brattingsborg sk. 20 eksempl. fra Knudshoved udsat; senere forsvundne. A. Danneskjold-Samsøe, 31 (Bf).

*) Den paa Gislén's (1935) kort angivne lokalitet paa Syd-Bornholm, som skyldes nærværende forf., maa betragtes som tvivlsom. Den skyldes ganske vist en lokal meddeler og forekom mig oprindeligt troværdig. Jeg var imidlertid ikke paa daværende tidspunkt klar over, at den grønbrogede tudse ofte benævnes klokkefrø paa Bornholm.

Fyn: Ørbækklunde. Indført 1850 af daværende justitsraad Lange. Collin. Glorup. Indført af lensgreve Moltke. Collin.

Sjælland: Landbohøjskolen, Kbh. Indført 1866, fra Stensbymølle v. Vordingborg; ikke senere genfundet. Collin. (Overby: se foreg. liste.)

Hesselø: Indført af hofjægermester von Holstein-Rathlau; 29, Bf.

(Nekselø: se foreg. liste.)

Tudsefrøer, *Pelobatidae*.

4. Løgfroen, *Pelobates fuscus fuscus* (Laurenti) er udbredt i Mellem- og Østeuropa. Fra NØ-Frankrig til Ural og Kirgisiersteppen, mod syd til Alperne, nordlige Balkan (i Bulgarien nord for Balkanbjergene) og Ciskaukasien. Racen *insubricus* findes i Nord-Italien.

Collin kunde i 1870 med fuld ret kalde løgfroen for „ubetinget den sjældneste af vore Anurer“. Paa det tidspunkt

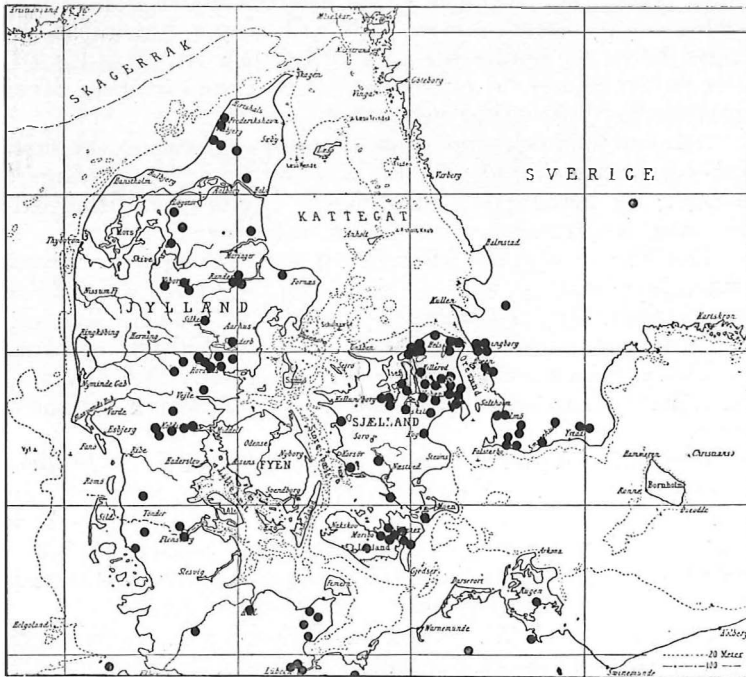

Fig. 4. Løgfro (*Pelobates fuscus* Laurenti).

Svenske og nordtyske udbredelse her efter Gislén (Fauna och Flora, 1935).

kendtes den fra ialt en halv snes lokaliteter, nemlig en paa Lolland og resten paa Sjælland, væsentlig Nordsjælland. Endelig angives en enkelt skaansk lokalitet, Skegrie.

Sjældenhedsprædikatet har lige til vore dage faaet lov til at følge løgfrøen. Berettigelsen heraf er dog ikke saa indlysende som i Collin's dage, idet vi nu kender et lille hundrede lokaliteter, fordelt med ca. 50 i Jylland, 35 paa Sjælland, 6 paa Lolland, 2 paa Falster og 1 paa Møn. Her til kan føjes en snes skaanske lokaliteter.

Og det kan tilføjes, at medens Collin kun kendte et eneste voksent individ, er den voksne løgfrø nu kendt i ikke helt faa eksemplarer.

Dog er det naturligvis langt fra saadan, at løgfrøen er blevet almindeligere i vore dage. Tværtimod er den uden tvivl gaaet stærkt tilbage. Den har fx. tidligere været almindelig paa visse nordsjællandske lokaliteter og i Randerseggen, hvor den nu er forsvundet eller i meget stærk tilbagegang. Aarsagen til dens formodede store sjældenhed skyldes utvivlsomt dens skjulte, man fristes til at sige hemmelighedsfulde, levevis som voksen. Dens tilstedeværelse konstateres derfor stadig oftest gennem fund af larverne. Om disse opdages beror jo imidlertid som oftest paa en tilfældighed, især da det kun er de ældste larvestadier, som gennem deres størrelse gør sig særligt bemærket.

Selv om man ikke lige frem vil kalde løgfrøen et almindeligt dyr, er den dog utvivlsomt langt hyppigere end tidligere antaget; og betegnelsen „Danmarks sjældneste springpadder“ maa den afgive til fordel for klokkefrøen.

Det har — som det allerede vil være fremgaaet af overstaende — vist sig, at løgfrøen har en meget vid udbredelse her i landet. Den er kendt fra hele Midtjylland fra Rubjerg til Flensborg, samt fra Sjælland, Lolland, Falster og Møn.

Den synes væsentlig knyttet til det sandede bakketerræn, fx. i Midtjylland og Nordsjælland og er en typisk indlandsform.

Om løgfrøen paa Lolland-Falster meddeler F. H. Møller: „Løgfrøen er paa Lolland-Falster ret sjælden, selv om den paa enkelte Egne ses hvert Aar. Den maa betegnes som lokal, men jeg tror, den findes mange flere Steder end hidtil kendt, dog sandsynligvis ikke i Vestlollands tunge Lerjord. Muligvis er den lidt hyppigere end Klokkefrøen.

Assurandør C. W. Jørgensen, Nykøbing F., fortæller, at man i Holebys Omegn har truffet Løgfrøen de sidste 15—16 Aar, og at den der jævnlig opgraves i Haverne. Engang grauede saaledes Jørgensens Moder 2 Dyr over med Spaden.“

Den er ikke kendt fra smaaøer, hvilket heller ikke kunde forventes. Mere paafaldende er det maaske, at den overhovedet ikke er fundet paa Fyn. Denne landsdel er imidlertid meget daarligt kendt i amfibibiologisk henseende, og det kan forudses, at den en dag ogsaa vil blive fundet her.

Udover en bemærkning af Hecht (FF. 32) om, at han tror at have set larven paa Bornholm, foreligger der ingen vidnesbyrd om, at løgfrøen skulde findes her. Da den for-gæves er eftersøgt af grundigt arbejdende lokale kræfter, tør der ikke lægges nogen vægt paa Hecht's flygtige iagttagelse. Dermed være ikke sagt, at den ikke skulde kunne leve her; dens øvrige udbredelse taget i Betragtning (se kortet) synes intet at være til hinder herfor, og det er derfor muligt, at den før eller senere vil blive fundet.

Jylland: S. Rubjerg tørvegrave v. Rubjerg knude, 30, fru Ad. Jensen. Ø. f. Grønhøj sømrk.; nær Kettrupgd.; nogle faa km længere inde i landet, Højgaard. Torsmark v. Brønderslev, 25; ved Brønderslev, 25—27, 31, Kaad (Bf). Skallerup klit nv. f. Hjørring, 28, Kappel (ZM). Ø. Hassing, 34—41, E. Nørgaard (ZM). Hvalpsund, 39, C. Christiansen (FF. 39). V. f. Svingelbjerg, Himmerland, 22, C. Christiansen (FF. 23). Veddam n. f. Hadsund, 31, Staun (Bf). Rantum, 06, Rye-Petersen (FF. 06). S. f. Viborg Søndersø, 22, V. Petersson. Viborg teglværk, 22 (?), Schwærter. Katmose n. f. Holstebrovej, Viborg, 39, I. P. Andersen. Sjørup pr. Sparkær, 09, Rambusch. Fussingø, Jensen-Haarup (FF. 03). Randers, Ostenfeld & Ussing (ZM). ¼ M. n. f. Randers, 03, Ussing (ZM). Hornbæk v. Randers, o. 1888, Ussing (forsvundet herfra (FF. 03). Romalt v. Randers, 24, Kaad (FF. 24). Mell. Randers og Haslum, 07, Ussing. Hegedal, Fjellerup, 36—38, P. Simonsen. Gødvad, C. Lund (FF. 08). Egnen v. Aale Vestermark, Silkeb. Avis 28/7 42. Katstrup v. Hovedgd., 11, König Nissen (FF. 13). Gjedved, f. 20 aar siden (FF. 03). Vrold mose, Skanderbg., 01; s. f. Sandvad kro, 1889 (ZM); Give, 1895; Sattrup mk., Østbirk, 1895; Askov; s. f. Hansted sk., 1887; et par andre st. i omegnen; Aastrugd., Horsens, 1889; Ovnbj., Hesselballe mk., Mart. Kristensen (FF. 03). Give, C. Lund (FF. 08). Horsens, larver fl. st., Rye-Petersen (FF. 06). Ovnbjerg, Hesselballe mk., 1913; Give, 1895; V. Ørum i Uldum-egnen, f. 50 aar s. hyppig. K. Kristensen (FF. 15). Egtved mk., 24, Ax. Holm (FF. 39). Hedensted, 42, Vejle Amts Folkebl. 23/7 42. Bramdrup dam v. Kolding, 08, C. Hansen? Helenesminde v. Kolding, Degerbøl. Askov, 16, Liengaard (Bf). Dollerup mk. v. Lunderskov, 30, Bf. Læborg v. Vejen, 1893, Gundel

(ZM). Vejen, 10, larver i mængde, Findal. Padborg, 31, Liengaard (Bf.; „Bogen om Bov Sogn“, 39). Gaardsblok v. Løgumkloster, 30, E. Mohr (FF. 34). Sydslesvig: S. Løgum, 31, Hvass (Bf). Marienhölung v. Flensburg, 24; Bordelum hede, 33, E. Mohr (FF. 34).

Sjælland: Farum, 1847, Steenstrup (ZM). Frederiksdal, 1867, Collin (ZM). Bagsværd, Collin; 1886, H. Lund (ZM). Holte, 04, Stamm (ZM). Rude sk., C. Lund (FF. 06); Charlottenlund, Collin; C. Lund (FF. 08). Sandgrave tæt udenfor Kbh. (skeletdele), Steenstrup, 1840—41 (Collin); C. Lund (FF. 08). S. f. Kbh., nær Sundet; Ølstykke, Wesenberg-Lund. ? Kirke-Værløse, Collin. Teglgd. v. Helsingør, 1867—68, Collin (ZM). Ellekilde v. Hellebæk, 1874—75, Collin (ZM). Jonstrup v. Esrom sø, Wesenberg-Lund. Græse, 1840, 1847, Steenstrup (ZM). Ml. Gildbjerg og Gilleleje, 1886 (ZM). Tisvilde hegn; Helenes kilde, 1892, Ad. Jensen & Wesenberg-Lund (ZM). Tisvilde, 1891, Collin jun. (ZM). Asserbo, 19, Brinkmann (ZM). Arresø v. Ramløse, 1897, Stamm (ZM). Arresø n. f. Vinderød, 40, Hv. Absalonsvej v. Sandkroen, Asserbo, 40, Malinovski (Hv). Tisvilde, 24, Pf. Gershøj, Horns herred, 1878, Traustedt (ZM). Sømerskov overfor Ourø, Horns herred, 37, Højgaard. Aagerup dam n. ø. f. Roskilde, 38, Kaiser (ZM). Slorup mk. v. Roskilde, Ledreborg gods, 08, J. P. Mide (2 larver paa 125 og 195 mm) (ZM). Taastrup, K. Nielsen. Karlslunde, 16, 30, V. Mortensen (Bf). Severinsminde v. Holbæk (ZM). Algstrup v. Holbæk, 1874, G. Winther, Collin (ZM). Gørlev, Hass. Snesev (Sorø mus.). Skelskøregnen?, C. Jespersen. Køge (Zool. studiesaml.) ? Ml. Hammer og Ring ved Næstved, Collin. Knudshoved v. Vordingborg, 37, T. Brandt (FF. 37).

Møn: S. f. St. Dame saftstation, 27, Hass (Bf).

Lolland: 1839, Collin. Ø. Toreby, 37, FHM (ZM). Krænkerup, 40, 42, Lindhardt Hansen (FHM) (ZM). Sundby; Grænge mose; Slettebjærg nær Hamborgsk., König Nissen; Flintinge langgaards to damme, F. Albrechtsen; Holeby i fl. damme og i haver, C. W. Jørgensen (FHM).

Falster: Hasselø, E. Pyndt (FHM). Stovby klit, 40, FHM (ZM); 41, 42, V. Petersen (FHM). Taaderup teglværk, 14, Schwärter.

Tudser, *Bufo* *Bufo* *Bufo*.

5. Skrubtudsen, *Bufo bufo bufo* (Linné), er udbredt i Europa (med undtagelse af Middelhavs-området) og det tempererede Asien.

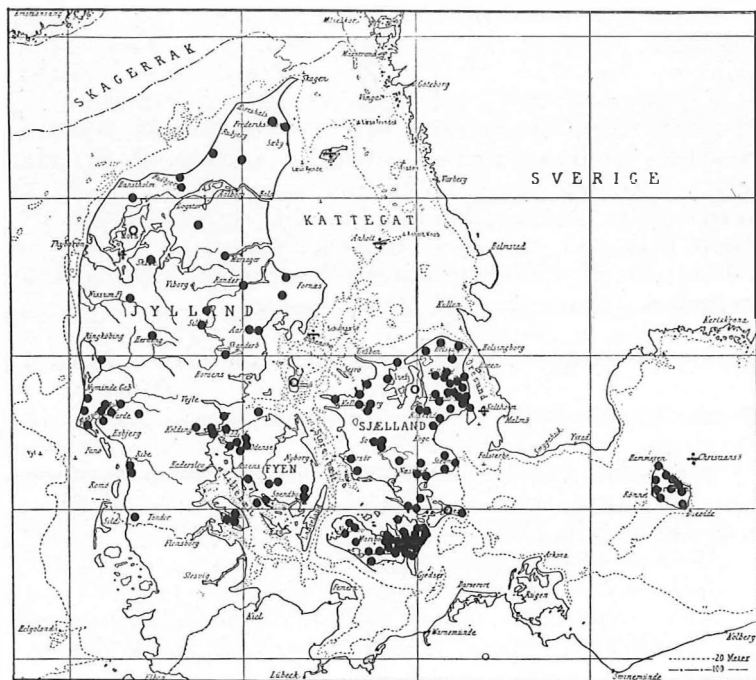

Fig. 5. Skrubtudse (*Bufo bufo* Linné).

Racen *gredosicola* forekommer i Midtspanien, *spinosus* i det europæiske Middelhavs-omraade, NV.-Afrika og Lilleasien. Andre lokale former forekommer i Østasien.

Skrubtudsen er den almindeligste af de danske springpadder, om end den m. h. t. udbredelsesomraadets areal staar noget tilbage for strandtudsen, der dog ikke forekommer paa tilnærmelsesvis saa mange indlands-lokaliteter.

Collin's angivelse af, at den mangler paa Skagen, er ikke blevet afkræftet, men ellers er den i Jylland kendt fra de fleste egne fra Frederikshavn til Tønder. I Sydslesvig er den ligeledes almindelig overalt, men er dog indført paa nogle af Vesterhavsoerne. Hvorvidt den findes paa Fanø og de øvrige danske Vesterhavsoer, har jeg ingen oplysninger om.

Skrubtudsen er ligeledes yderst almindelig paa alle de større øer, kun fra Langeland og de fleste sydfynske øer mangler angivelser. Der er dog ingen grund til at tro, at den ikke skulde forekomme her.

Derimod synes den at mangle paa Jegindø, Læsø, Anholt, Hjelm, Saltholm og Ertholmene. Det er vel sandsynligt, at den ogsaa mangler paa andre mindre øer.

Jylland: Frederikshavn; Ml. Blokhush og Løkken, Højgaard. Snerpen, 30, Bf. Brønderslev, 31, Kaad (Bf). Svinkløv; Fjerritslev, 37, FJ (ZM). Hillerslev eng, Thisted, 32, E. Nørgaard (ZM). Hem, Salling; Navr v. Holstebro, 37, FJ (ZM). Aars, K. Petersen (FF. 11). Hobro, Pf. Randers samt hele Gudenaadalen og fjorddalen, Ussing, 30 (Bf). Hegedal, Fjellerup, 36—38, P. Simonsen. Sivested, 27, E. Munch (Bf). Aarhus, Findal (FF. 10). Aarhus omegn, M. Barth. Brabrand, 12—17, P. Hansen. Nadrup ml. Aarhus og Viborg, 30, Bf. Silkeborg, Esben-Petersen (FF. 22). Fulbro mølledam, Mossø, 30, Bf. Herningegnen, alm. K. O. Leth, 42. Stauning pr. Skjern, 40, W. Nielsen, Tinghøj v. Varde; Varde; Alslev ml. v. Varde; Mejlsig v. Varde; Vejrsstrand; Vejrs plt.; s. enden af Langsø, Grærup; Nørholm sk. v. Varde; 40, Pf (ZM). 65, 8 km fra Vejle mod Varde, 30, Bf. Skallingen, 32, Thamdrup (Bf). Plt. v. Vedsted; Hviding s. f. Ribe, 41, K. Stephensen (ZM). Trelde; Børup ml. Snoghøj og Kolding; Hennebjerg ladegd. v. Borup; ved Bramdrup sk., Kolding, 31—32, Bf.

Mors: Alm. udbredt, Sig. Nielsen.

(Jegindø): Skal mangle, Sig. Nielsen.

Als: Sønderskov, 37, FJ (ZM). Augustenborg hovedgd.; Vadebæk v. Spang; Huholt; Tansbjerg v. Sønderskov, 30, Bf.

Samsø: Spredt forekomst, ikke særlig almindelig, Højgaard.

Fyn: Landevejen Middelf.—Assens; Brahetrolleborg; Snarup; Gribsvad; Vissenbjerg, 31, Bf. Skaarup, L. E. Christensen, 41. Albjerg, Svendborg, 1872, Collin (ZM). Mose s. ø. f. Aarup, 40; Strib nordstr.; Vierne; n. enden af Sønderby sø v. Assens, 41, Pf (ZM). „Overalt alm.“, Alfr. Hansen.

Bjørnø: 39, Poul Jespersen.

Lyø: Poul Jespersen, 39 (if. stedlig gartner).

Fænø kalv: 38, Volsøe (ZM).

Æbelø: 38, Volsøe (ZM). 40, Poul Jespersen.

Sjælland: Antoinettevej, Kbh., Hatting (Hv). Frederiksberg 1885, Steenstrup (ZM). Grøndalsvej, Frederiksberg, 40, Hv. Bispebjerg, 31, Bf. Degnemosen, 41, A. F. Bruun (ZM). Kildesøen, Jægersborg dyrehave, 30, Dyrehaven v. Taarbæk kirke, 31; Bøllemosen 30, Bf. Jægersborg, 1846, Erslev (ZM). Sorgenfri, 1847, Juel (ZM). Geelsk., 1890, Meinert (ZM). Holte, Geelsk.; Rude, sk., fl. st.; ml. Jonstrup vang og Ballerup; s. f. Søndersø; ø. f. Egebjerge, Jonstrup vang; Haresk. v.

Haresk. st.; Vangehus i Jonstrup vang; 30—32, Bf. Holte, P. Hansen. Frederiksdal, Otterstrøm (FF. 32). Søborg mose, C. Lund (FF. 06). Høje Sandbjerg, 19, R. Hørring (ZM). Rungsted, 1867, Collin (ZM). Birkerød, Hørsholm, Farum, Wichmand (Bf). Ved vejkrødset ø. f. Lystrup sk., Slangerup; St. dyrehave v. Hillerød; Pærup v. Gilleleje; plt. v. f. Gilleleje, 32; Fredensborg, 34, Bf. Rørvig, 29—30, Bf. Hv. Lillerød; St. dyrehave, 41, Hv. Tisvildeleje, 34, Hatting (Hv). Hellebæk, 1842, Reinhardt; 1867, Collin (ZM). Horns herred, m. alm., Højgaard. Vridsløsemagle, 31, Sjøholm (ZM). Roskilde kro, Conradsen (ZM). Roskilde bypark, FHM. Ledreborg, M. Barth. Ishøj mose; Boserup sk., 27, P. Hammer (Bf). Flommen, Sorø, 1883, Steenstrup (ZM). Gundestrup; Bromme kirke, Sorø; „Parnas“, Sorø; Bromme plt.; Brandsmark, Tuel sø, 31; vejgaffelen n. f. Bregninge; Godthaab; Nyerup, Røsnæs; v. vejen t. Havnsø; næsset i Delhoved sk., Jyderup, 30, Bf. Kaarup sk., 41, Hv. Solrød str., E. Michelsen, 40, (Hv). Greve str., 40, Møller-Nielsen (Hv). Rønnede kro; Kbh.—Vordingborgvejen ml. 69—70 km-stenene; Herlufmagle, 31; Gundestrup, 32, Bf. Strøby, Stevns, Heding. Stevns klint, FHM. Højstrup, 36, Hatting (Hv). Fakse ladepl., 40, Schøning (Hv). Bakkedak, Ugle die, 26, Løppenthin (ZM). Korsør, Baden 07. Tjæreby v. Skelskør, C. Jespersen. Vordingborgegenen (alm. overalt), T. Brandt (FF. 37). Vordingborg by, FHM.

A m a g e r: Sundby, 42, Halaburt.

M ø n: Højgaard. Klinteskoven, FHM.

L o l l a n d: Døllefjælde by v. Saksøbing; Ø. Toreby; Ny fredsk. v. Høvænged., Ø. Ullerslev, 37; Lunde høje s. f. Errendlev, 39, FHM (ZM). Sundby; Fuglsang storsk.; Grænge; Radsted; Frejlev sk.; Oreby park; Lunde høje; Skjelstofte; Pederstrup; Ørsløkke; Horslunde; Langesø; Vesterborg, FHM. Flintinge, M. Olsen; Holeby og omegn; Raahavegd. mose, C. W. Jørgensen; Taareby, V. Petersen; Nakskov by, N. J. Nielsen; Reersø grusgrave; Krenkerup, Lindhardt Hansen; Rørbæk, I. Jørgensen (FHM).

K e j l s ø (i Guldborgsund): 40, FHM (ZM).

F a l s t e r: Pomle str., 36, Rob. Hansen (ZM). Aaen s. og ø. f. Kohaven v. Nykb.; Systofte sk., 25, Thuesen (Bf). Bjørup gadekær; Marielyst; Virket sø; Sdr. mellemsk., 29, Bf. Kohaven v. Nykb.; Horreby lyng, 37, FHM (ZM). Stubbe-købing; Korselitesseskovene; Gl. Kirstinebergs have; Nykøbing by; Sdr. kohave; Nykb. vester sk.; Kraghave; Ourupgd.; Hasselønor; Hasselø; Marielyst plt., FHM. Vaalse, G. Belling; Algestrup; Lillebrænde; Horbelev; Pomle nakke v.

foden af klinten, O. Petersen; Bregninge, S. E. Christensen; Klodskov, C. Rasmussen; Stovby, H. Hansen (FHM). Taaderup pr. Tingsted, alm., Schwærter.

B o r n h o l m: Helligkvinde; BølsHAVN, 24, K. Stephensen (ZM). Gaarden „Toft“ v. Gudhjem; Salene; Almindingen; Paradisgd. v. Paradisbakkerne; Maidalen, Paradisbakkerne; Due odde, 34, Pf (ZM). Allinge, 30; Ekkodalen, 33, Løhmander (GM). 10 km fra Rønne mod Almindingen, 36; Søndflugtssk., Arne Larsen. Ringelby; Hasle teglværksgrav; ml. Arnager og Vellensby gd., 31, Bf.

6. S t r a n d t u d s e n, *Bufo calamita* L a u r e n t i, findes i Vest- og Sydvesteuropa: den pyrenæiske halvø, Schweiz, Belgien, Holland, Storbritannien, Tyskland, Danmark, Sydsvrige, Letland, Litauen og Polen.

Strandtudsen er den af vore springpadder, som har den videste udbredelse, idet den er fundet i næsten alle dele af landet, ogsaa paa mange smaaøer.

Paa Anholt synes den at være den eneste padde; derimod mangler den mærkeligt nok paa Læsø.

Den „er almindelig ved Guldborgsund baade paa Lolland og Falster, ligeledes i det sandede Terrain langs Østersøkysten inden for Diget paa Sydfalster, samt ved de lollandske Østersødiger. Den maa betragtes som en lokal Kystart, men den forekommer sine Steder i stort Individtal, ofte sammen med Grønbroget Tudse.“ (FHM). Betydelig større udbredelse i ikke undersøgte kystegne kan formodes.

Fra Christiansø har jeg en enkelt angivelse, men da andre undersøgere kun har fundet den grønbrogede tudse her, skal jeg, i betragtning af de ikke hidtil tilstrækkeligt paaagtede forvekslingsmuligheder mellem disse to arter (herom nærmere under den grønbrogede tudse), lade staa hen, om den virkelig forekommer paa dette sted.

Som navnet siger, er denne tudse særlig almindelig i strandegne, men — som det fremgaar af kortet — ingenlunde begrænset hertil, idet den kan træffes saa langt fra vandet, som man overhovedet kan komme her i landet. Den forekommer jo for øvrigt ogsaa i Schweiz, i 1000—1200 m højde, i Elsas, Bøhmen og Galizien, dog langt fra i saa stort antal i indlandet som i kystegnene.

Paa Lolland og Falster synes den — bortset fra et knoglefund*) — kun at være kendt fra kystegne. Dette hænger

*) Saadanne knogler kan stamme fra maaltidrester o. l. og fortæller derfor intet sikkert om, at de paaældende strandtudser har levet paa findestedet.

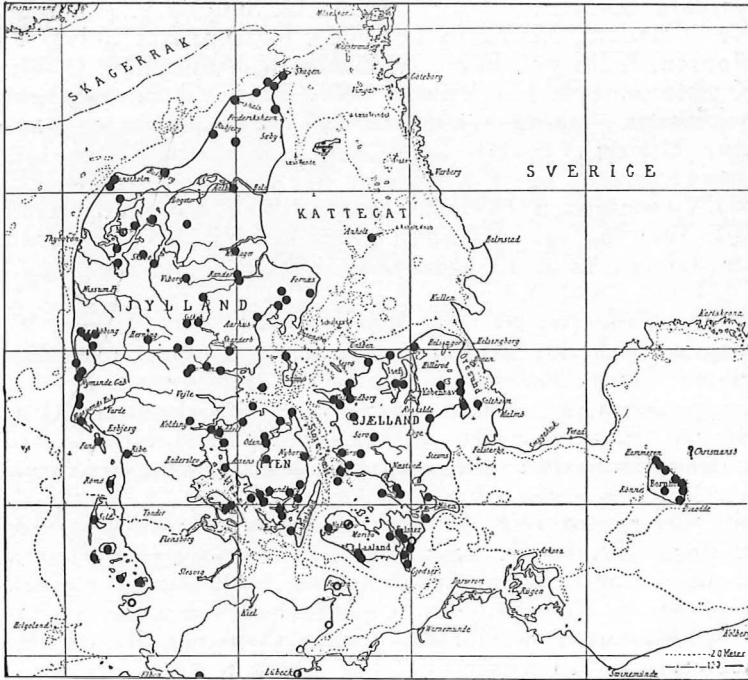

Fig. 6. Strandtudse (*Bufo calamita* Laurenti).

⊖ Knogleforekomst. Udbredelse i Nordvest-Tyskland efter E. Mohr (1926).

muligvis sammen med, at den lerede jordbund i øernes indre ikke passer denne sandjordselskende form (FHM).

Ved stranden forekommer den ofte sammen med den grønbrogede tudse eller skrubtudsen, eller dem begge, som den da ofte langt overgaar i antal. Eksempelvis kan nævnes, at jeg d. 17. juli 1934 i nærmeste omegn omkring Due oddes sydfyr i løbet af en timestid ved og efter mørkets frembrud fangede 38 strandtudser, 6 grønbrogede tudser og 2 skrubtudser.

Jylland: Skagen, Collin; 07, Ussing (FF. 08); 33, Lohmander (GM). Raabjerg mile, Kramp. Raabjerg mile søerne; Kandestederne, 30, Bf. Udløbet af Tværsted aa, 34, H. Ditlevsen (ZM). Ml. Klitmøller og Hanstholm, 95, H. C. Mortensen, (ZM). Tannishus, 11, Bøving (ZM). Hirtshals; n. f. Frederikshavn, Kramp. Løkken, 7—16, Ax. Holm (FF. 39). Hirtshals, 00, Jungersen (ZM). Blokhuis, 24, Hv. Grønnestr., Svinkløv, 37, FJ (ZM). Brønderslev, 31, Mølgaard (Bf); 36, Kaad (Hammer, FF. 37). Thisted, 1872, Collin (ZM). Lim-

fjordseggen nær Aalborg, Ussing. Ø. Sundby v. Aalborg; Nr. Tranders, 35, Raffn (FF. 36). Omegnen af Skive, P. Hansen. Balling v. Skive, Wilkens, 07. Aarseggen, t. alm. K. Petersen (FF. 11). Viborg, 1870 (ZM). Viborg teglværk, Schwærter (Viborg katedralsk. sml.). Fjordengen v. Mariager, Ussing (FF. 04). Tebbestrup v. Randers, 07, 16, Ussing (Hammer, FF. 37). Randers, 16, Ussing (Hammer, FF. 37). Grenaaegnen, 1895, R. Olsen (ZM). Thorsager, Findal (FF. 10); 36, Sigfr. Knudsen (Hammer, FF. 37). Bønnerup str., Djursl., 42, K. O. Leth. Kalø, o. 13, P. Hansen. Ryomg., E. Munch, 24 (Bf). Egaa v. Aarhus, P. Christensen (FF. 15). Ans v. Tange sø, 36, Asg. Kristensen (FF. 37). Hylke, 36, Hammer (FF. 36) Silkebg. omegn, Esben-Petersen (FF. 22). Hørby lunde; Rævsø v. Vrads, 35; Hampen sø, 34—35, Carlo Jensen (FF. 37). Hampen sø, 15, Otterstrøm (FF. 37). Ringkb. Hass. Hampen sø; Jynde vad plt.; Holmsl. klit & s. del af Holmsld.; v. Ringkb. fj. 4 km s. f. Ringkb.; Mouriier Pedersen's plt. 4 km ø. f. Ringkb.; n. del af Høgildgd. plt., Overgaard (FF. 37). Nr. Haurvig, 37; Aargab, 42; Holmsl. klit, K. O. Leth. Tipperne, 41, Søg. Andersen (Half. Lange). Nyminddegab (Zool. Studiesaml.), Collin. Vejrs str. & Vejrs plt., 40, Pf (ZM). Skallingen, 31, Thamdруп. Mæringgd. v. Horsens, Collin. Ovnbjerg, Hesselballe mk., alm. K. Kristensen (FF. 15). Boring v. Ovnbjerg, H J. Henriksen (FF. 18). Mindstrup v. Tørring, Søndergd. (FF. 42). Dons nrresø, 11 km fra Koldg.; V. Nebel mose, L. Novrup (FF. 37). Ribe udenf. diget v. kammerslusen, 30, Gisle Larsson. Ribe marsk v. kysten, FHM.

Mors: Ved Nykb., 10, Jungersen; Spärck. Alm, udbr., Sig. Nielsen.

Jegindø: Alm. udbr., Sig. Nielsen.

Venø: 41, K. O. Leth.

Fur: I. P. Andersen.

Fanø: 39, K. O. Leth.

Rømø: 41, Volsøe (ZM).

Als: Nr. skov, L. Moesgaard, 30 (Bf). Ketting nor, 30, Bf.

(Læsø): mangler! Højgaard (34).

Anholt: 34, Hørring, Bræstrup (ZM). 36, Løppenthin (ZM). M. alm. i højdeplat. mod v., Hanström (Fauna och Fl. 37).

Samsø: Collin. Kun n.spidsen, men her uhyre talrig, Højgaard (Vid. Med. 34). Øens nordl. del, v. siden, 28, Wichmand (Bf). Hass.

Endelave: Gd. „Kongsbo v. øens ø. side, 38, P. H. Jespersen (FF. 39).

F y n: Bogense, 38, Volsø. Hofmannsgave, 1867, Collin (ZM). Paarup v. f. Odense, Kønig Nissen (FHM). Hyllested hede v. Odense, H. Lund. 1886 (ZM). Slukefter n. v. f. Odense, Alfr. Hansen. Horseklint, Fyns hoved, 36, Lemche (ZM). Broholm, Collin. Svendb., Hass. Nakkebølle, Helms (FF. 12). Fønsskov, 1894, Ax. Holm (FF. 39). Sk. v. Nyborg, o. 30, Ove Larsen.

Æ b e l ø: 37, Poul Jespersen.

F æ n ø k a l v: 1879, Traustedt (ZM). 38, Volsø (ZM).

T o r ø: 38, Volsø (ZM).

L y ø: I stort antal, Alfr. Hansen. 39, Poul Jespersen.

B j ø r n ø: 39, Poul Jespersen.

A v e r n a k ø: 39, Poul Jespersen.

B i r k h o l m: 38, Volsø (ZM).

H j ø r t ø: 39, Poul Jespersen.

T a a s i n g e: Collin.

T u r ø: 39, Poul Jespersen.

L a n g e l a n d: Storeholm og Bredholm v. Ristinge hale, R. J. Olsen, 10.

S j æ l l a n d: Charlottenlund, 1846 (ZM). Charlottenlund strandmark, 1867 (ZM). Strandvejen indtil Skovshoved, særlig strandmarkerne v. Charlottenlund; Sjællandskysten overfor Amager, Collin. Dyrehaven o. 17, P. Hansen. Søndersø v. Jonstrup, S. E. Christensen (FHM). Asserbo, Degerbøl. Sømer sk., Horns herred, Højgaard. Højsand, Rørvig, 28; Nordstr., Rørvig, 34, Hv. Vørslev st., Alleshave; „Vesterlyng“ v. Nekseløbugten, 27, R. Jul. Olsen (Bf). Høibylyng v. Sejrbøgtten, 22, P. Hansen. Kalundborg, Collin. Tissø, Kring (FF. 40). Sønderisk. v. Sorø, P. E. Müller (Collin). Gimlinge (Sorø Mus.). Solrød str., M. Barth. Korsør, alm., Baden, 07. Skelskør havn, 41, Hv. Skelskør, Collin, Tranderup, C. Jespersen. Øbjerggaard v. Næstved. Collin. Knudshoved; Stuby. T. Brandt (FF. 37).

A m a g e r: Amagerfæled. 1864 (ZM). Sundbyvester, 1867, Collin (ZM). Amagerfæled, 06, C. Lund (FF. 06).

S a l t h o l m: 30, Degerbøl (ZM). 28. Bf. 36, Hv. „Ikke saa talrig som B. viridis (ca. 5 %, Resten B. vir.)“. Højgaard.

O r ø i Isefjord: Højgaard.

N e k s e l ø: 38, Volsø (ZM).

A g e r s ø: Collin. 38, Volsø (ZM).

O m ø: Collin. 38, Volsø (ZM).

M ø n: Vestmøn, Hass (FF. 37). Alm. i Fanefj. sogn, meget hyppigere end B. bufo og endnu hyppigere end B. vir., 24—27, Hass (Bf).

N y o r d: 38, Volsø (ZM).

Lolland: Sundby grusgrav, Collin. Ø. Toreby, 37, FHM (ZM). Nagelsti engmose, FHM. Bjærgemark, C. W. Jørgensen (FHM). Brundragene s. f. Bjærnæs, C. W. Jørgensen (FHM). Knogler: Holmegd., Vesterborg, 36, Kring.

Slotø i Naskov fjord: FHM.

Falster: Alm. langs Falsters østkyst, Kring (Bf). Vejen t. Fiskebæk st. fra Bøtø plt., talrig, Kring (FF. 27). Geddesby n. f. Gedser, Verner-Lassen (Hv). Klodskov (Overdrevssk.), O. Nielsen, FHM. Marielyst; Bøtø; Has-selø, FHM.

Borholm: Bølshavn, 23, K. Henriksen (ZM). Bøls-havn; Ypnasted, 24, K. Stephensen (ZM). Due odde, 34, Pf (ZM); 36, K. O. Leth. Tejn, 30; Balka; ved Gyldenaens udløb, 33, Lohmander (GM). Sandkaas, K. Nielsen. Salene; strandsk. v. Nexø; sk. v. Svæneke, Hecht (FF. 32). Ølene; sandstensbrud v. Aakirkeby, 34, Arne Larsen (FF. 36).

? Christiansø: 31, Løppenthin (Bf).

7. Den grønbrogede Tudse, *Bufo viridis viridis* Laurenti, er udbredt i Mellem- og Sydeuropa (m. undt. af største delen af Frankrig og hele den pyrenæiske halvø), Nordafrika samt fra Vestasien til Mongoliet, Tibet og Himalaya (hvor der imidlertid til dels forekommer andre lokalformer). Mod nord til Danmark (de danske øer?) og Sydsverige.

Medens strandtudsen er en udpræget vestform, der derfor, som rimeligt er, er udbredt over hele landet, er den grønbrogede tudse en sydøstform, der i Mellemeuropa ikke overskrider Rhinen og Rhone. I Danmark optræder den da ogsaa som en udpræget østform, der paa øerne, inclusive talrige smaaøer, lokalt kan optræde i stor mængde, hvorimod dens tilstedeværelse i Jylland er meget problematisk.

Paa Bornholm er den — Hecht's angivelse af dens sjældenhed til trods — meget almindelig. Saaledes skriver Arne Larsen (FF. 36): „Kan i yngletiden indsamles i spandevig og (42): „Udbredt over hele Øen. Tillige almindeligt forekommende langs med Klippekysten, hvor smaa Vandsamlinger, dannet af Regnvand og Bølgesprøjt, tjener som Ynglepladser. Heller ikke ved Klitkysten mangler den.“

Paa Lolland og Falster er den grønbrogede tudse ligeledes meget hyppig. Nogle steder, særlig paa strandenge og i moser samt paa smaaøer er den almindeligere end skrubbtudsen. „Den lever tillige, om end mere faatallig, de samme Steder som Skrubbtudsen, baade i By og paa Land, i Skove og aabent Land, og der er saaledes næppe en Egn hernede, hvor den helt mangler“ (FHM).

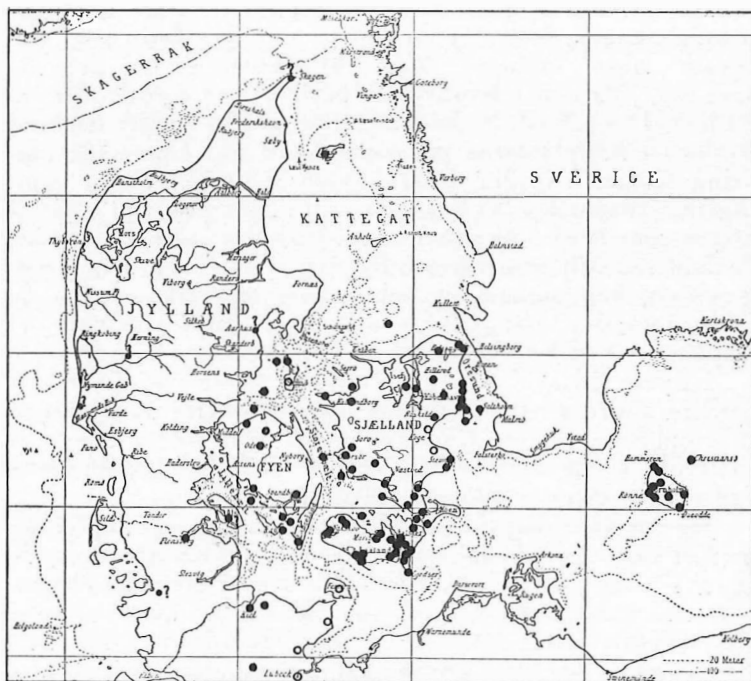

Fig. 7. Grønbroget tudse (*Bufo viridis*).
Udbredelse i Nordvest-Tyskland efter E. Mohr (1926).

Ogsaa i Fanefjord sogn paa Møn angives den at være almindeligere end skrubtudsen (Hass).

Paa Sjælland er den almindelig udbredt. Collin (1870) angiver den som særlig almindelig i København (Christianshavns vold, Kalvebod strand) og nordpaa til Taarbæk, samt ved Kronborg. Selv om den næppe mere er saa almindelig i disse egne, som paa Collin's tid, er den dog fundet i Hellerup i temmelig ny tid. Paa Saltholm er den endnu som paa Collin's tid meget talrig og langt hyppigere end strandtudsen.

Paa Samsø findes den overalt, ogsaa i det indre af øen, medens strandtudsen er begrænset til den nordligste del (Højgaard, 1934).

Medens der fra Fyn kun foreligger forholdsvis faa angivelser, er den, som nævnt, kendt fra talrige mindre og smaa øer. Paa Læsø er den saaledes den eneste tudse (Højgaard), hvorimod den ikke er fundet paa Anholt, hvor strandtudsen er saa almindelig.

Fra Jylland angiver Collin kun en eneste lokalitet, nemlig Skagen, som af Jungersen (07) anføres som den eneste „sikre“ lokalitet. Med sikkerheden er det dog saa som saa, idet den udelukkende bestaar i en meddelelse fra Schiødte („Prof. Schiødte har jevnlig truffet den ved Roden af Klitplanterne paa Bøtø Sand paa Falster og omkring Skagen“. Collin, 1870). Uden at forklejne den fremragende entomolog Schiødte, maa man dog vist sige, at nogen som helst sikkerhed rummer denne iagttagelse ikke, da han saa lidt som øjensynlig saavel Collin som Jungersen, kan antages at have været opmærksom paa de faldgruber, der forefindes, — og som nedenfor nærmere behandles — ved bestemmelsen af denne art.

I nyere tid skal den grønbrogede tudse være iagttaget enkelte andre steder i Jylland, men desværre synes ingen eksemplarer bevaret. Kun saa meget kan derfor siges: at saafremt de nævnte fund er rigtige, maa den grønbrogede tudse være meget sjælden i Jylland.

Jeg forsyner dog indtil videre de foreliggende angivelser med et stort spørgsmaalstegn. Sagen er, at den grønbrogede tudse i mange tilfælde kan forveksles med atypiske eksemplarer af strandtudsens, hvad man ikke hidtil synes at have været tilstrækkelig opmærksom paa. Strandtudsens kan saaledes være i høj grad grønbroget — saadanne eksemplarer har jeg flere gange truffet paa i Skaane — og samtidig kan den karakteristiske gule ryglinie helt eller delvis mangle. Erna Mohr (26) har givet en udredning af dette forhold, der er saa tankevækkende, at jeg tror, det vil være nyttigt at give et uddrag i oversættelse:

„Saaledes som Artsbeskrivelse og Forskelligheder mellem *B. vir.* og *B. cal.* er fremstillet i det foregaaende, vil vel hos ingen synes nogen Tvivl mulig om Identificeringen af de to Arter. Men i Praksis ser det ofte væsentlig anderledes ud. Størrelse og Habitus, saavel som Farve og Livsvaner — iblandt hvilke den muselignende Løben og den melodiske Trillen straks gør sig bemærket — er ens hos dem begge. Den typiske Strandtudse har en Streg langs hele Ryglinien, men af og til er denne Linie ufuldstændig: ofte mangler den forreste, ofte den bagerste Del; i et Tilfælde er kun den midterste Del af Stregen bevaret, i et andet mangler netop dette Stykke. Den typiske grønbrogede Tudse har ingen Ryglinie, men af og til Rudimenter af en paa lignende Steder som hos den atypiske Strandtudse. I saadanne Tilfælde er det ofte kun et Spørgsmaal om systematisk Taktfølelse, hvorhen man vil regne Dyret. Noget bedre Holdepunkt har man i An-

tallet af Bagfodens Taaledsknuder. Den typiske Strandtudse er ... den eneste grønne Tudse i Nordsøområdet. Ved Østersøkysten bliver den næsten overalt fundet sammen med den grønbrogede Tudse. Og nu opstaa det Spørgsmaal: Er *B. viridis* maaske kun en østlig Lokalform af *B. calamita*? Hvis det var Tilfældet, vilde deres samtidige Optræden være vanskelig at forstaa. Eller er Dyrene med ufuldstændig Ryglinie Bastarder?"

En udredning af forskellighederne mellem de to tudsearter falder udenfor dette arbejdes rammer; jeg maa nøjes med i saa henseende at henvise til Jungersen's eller Hvas's arbejder. Der er dog ingen tvivl om, at vi har at gøre med to gode og vel adskilte arter — ellers kunde de, som Ern a M o h r selv bemærker, ikke optræde samtidigt. Det er da ogsaa min opfattelse, at Ern a M o h r har gjort forskellighederne mellem dem mindre, end de i virkeligheden er. Jeg har saaledes aldrig set en grønbroget tudse løbe som en mus, og det forekommer selv mig, der ikke er særlig musikalsk, at der er betydelig forskel paa deres stemmer. I et lige publiceret arbejde af Arne Larsen (42) giver han en udmærket karakteristik af disse stemmer: den grønbrogede tudse: en klokkeklar, blød og melodisk trille; strandtudsen: snurrende, nærmest lig lyden af et ur, der trækkes op. Dette lyder i alle tilfælde ikke helt ens! Man har fornemmelsen af, at Ern a M o h r i virkeligheden selv har ladet sig narre, og at de meget faa angivelser af grønbroget tudse fra Sydslesvig derfor ogsaa maa anses for meget problematiske.

Indtil jeg holder et jysk eksemplar af den grønbrogede tudse i haanden, vil jeg anse de hidtil fremkomne angivelser af dens forekomst her for tvivlsomme. Det skal tilføjes, at der naturligvis ogsaa er en til vished grænsende sandsynlighed for, at nogle af de fra øerne angivne forekomster ikke er korrekte, hvilket dog ikke i nævneværdig grad kan paavirke helhedsbilledet af dens forekomst.

Fra Endelave angives baade strandtudse og grønbroget tudse („i uhyre Antal i de Tanggjærder, hvormed alle Havene ere indhegnede“. Collin) samt bastarder imellem dem. Det vilde være meget ønskeligt, om disse bastarder — om med eller uden „gaaseøjne“ skal jeg lade staa hen — kunde blive nærmere undersøgt. Thi vel har man truffet de to arter i parring, men mig bekendt har man ikke truffet bastarder imellem dem paa andre lokaliteter, hvor de begge er almindelige.

? Jylland: Skagen, Schøidte (Collin). Ved Aarhus

aa, 07, P. Hansen (usikker). Trolldhede, 30, Ax. Holm (FF. 39). Vejrs, 27, Gisle Larsson (Bf).

? Als: Lambjerglund, K. Nielsen.

Læsø: Eneste tudse (Højgaard, 34).

Samsø: Overalt, ogsaa inde paa øen; Højgaard. Nordl. del, vestsiden, 28, Wichmand.

Tunø: Højgaard, 34.

Endelave: Collin. Ussing. P. H. Jespersen, 38 (FF. 39).

Fyn: Bogense, Collin. Skaarup, L. E. Christensen, 41. Bederslev Dalesk. n. f. Odense, Alfr. Hansen. Horne v. Faaborg, 35, Gerh. Jensen. Stærmose v. f. Odense, 41 og tidl., Chr. Pedersen (N. Foged).

Ærø: Marstal havn, 38, Volsø (ZM).

Lyø: I stort antal, Alfr. Hansen. 34, 36, Gerh. Jensen (N. Foged). 39, Poul Jespersen.

Birkholm: 38, Volsø (ZM).

Strynø: 38, Volsø (ZM).

Langeland: Bagenkop, 38, Volsø (ZM).

Æbelø: 40, Poul Jespersen.

Sprogø: 1866, 1868, Conradsen (ZM). Sorø Mus.

Sjælland: Botanisk have, Kbh., 1866 (ZM). Charlottenlund (ZM). Hellerup, 1870, G. Winther (ZM). Enighedsværn, Kbh. (s. f. d. nuv. Vesterbrogade), 1870 (ZM). Kalvebod strand, Collin. Have i Hellerup, o. 12, P. Hansen. Stampen, M.-Barth. Klampenborg dyrehave, 30, A. Ditlevsen (Bf). Øresund indtil Taarbæk, Collin. Jonstrup, o. 15, Pf. Slagslunde, o. 05, Pf. Taarbæk; Helsingør (Kronborg); Hellebæk, Collin. Harager hg. ø. f. Helsinge, 28, Wichmand (Bf). Skuldelev, Horns herred, Heding. Sømer sk., Horns herred, Højgaard. Birkinge gd. v. Værsløv, 40, Ad. Jensen. N. f. Bregninge, 30, Bf. Røsnæs, Collin. Korsør, Baden, 07. Slagelse, Hass. Fl. st. v. Køge bugt fra klinten t. Solrød str., Sparre (FF. 22). Karlslunde str. (Zool. studiesaml.). Stevns klint, 24, 35, P. Hansen; 32, K. O. Leth. Højerup, 40; Højerup gadekær, 36, Hv. Højerup gadekær, 40, Ove Larsen. Præstø; Skelskør, Collin. Skelskøregnen, C. Jespersen. Ved Fuglebjærg kro, 27, Hass (Bf). Fuglebjærgregnen, FHM. Bakkedal, Ugledie, 22, Løppenthin (ZM). Kæng mose; Knudshoved odde; Iselingsk., T. Brandt (FF. 37). Knudshoved, 38, FHM (ZM).

Amager: Hele Amager, Collin. Christianshavns vold, 1846 (ZM); 1876 (Zool. studiesaml.), Collin. Amagerfælled, 1867 (ZM); C. Lund (FF. 06). Kongelunden, 40, Møller-Nielsen (Hv).

(Fortsættes.)

(J. R. Pfaff: De danske padders og krybdyrs udbredelse. Fortsat fra „F. & F.“, S. 80, 1943.)

Saltholm: Collin. 30, Degerbøl (ZM). 34, Bræstrup (ZM). 36, R. Hørring (ZM). Alm., 30; mange ad., 32, Bf. 31, Hv. Talrigere end *B. calam.* (se denne), Højgaard.

Hesselø: 29, Hv. Alm., 30, Bf.

Nekselø: 30, Bf.; 40, Hv.

Agersø: 22 (Herlufsholm, Ferdinand). 38, Volsø (ZM).

Enø: Hass.

Bogø: Lindebroen, 22, Esben-Petersen (FF. 22). Str. n. f. langdyssen i sk., Sparre (FF. 22).

Langø: 30, Gisle Larsson (Bf).

Møn: Hass. Alm. i Fanefjord sogn, 24—27, Hass (Bf).

Lolland: S. f. Lungholm; Ø. Toreby; Vantore, 37; Priorsk.; Rødbyhavn dige, 40, FHM (ZM). Sundby; Fuglsang; Billese pumpeml.; Horslunde; Ørsløkke; Langesø, FHM. Fuglsang storsk., F. Albrechtsen; Flintinge, M. Olsen; Nysted by; Nysted mark, V. Petersen; Holeby; Raahavegd., C. W. Jørgensen; Saksøbing by; Krenkerup slotsø; „Fladet“ n. f. Orebygd. ud t. Smaalandsøhavet, Lindhardt Hansen; Rørbæk, I. Jørgensen (FHM).

Slotø i Nakskov fjord: FHM & F. Albrechtsen.

Enehøje i Nakskov fjord: FHM & F. Albrechtsen.

Fejø: 1866 (ZM).

Flatø i Guldborgsund: FHM.

Falster: Bøtø sand, Schiødte (Collin). Nykb., 36, Rob. Hansen (ZM). Hasselø; Lindesk., 37, FHM (ZM). Marielyst; Bøtø, Malinovski; Geddesby, 25, Verner-Lassen (Hv). Alm., Thuesen, 29 (Bf). Nykøbing; Sdr. kohave; Hasselø kalkværks grave, FHM. Maglebrænde, O. Petersen; Gedser, Bøtønor, J. Bjerregaard; Skelby, C. W. Jørgensen; Stovby, H. Hansen (FHM). Taaderup; Vaalse vig, Schwærter.

Bornholm: Due odde, 00, Løvendøl; 34, Pf. (ZM). Knudsker sogn, 19, Arne Larsen (ZM). Sandkaas, K. Nielsen. Sandvig, Højgaard. Aarsballe o. a. st., 30, Løppenthin (Bf). Allinge; Neksø; Aakirkeby; Rønne og omegn; Arnager; alm., Arne Larsen. Rønne, 01 (Bornh. mus). Neksø, 33, Lohmander (GM).

Christiansø: 36, Hørring; F. J. (ZM). 34, Pf; 36, K. O. Leth. J. Bernström: alm., men mgl. paa Frederiksø og Græsholmen (Fauna och Fl., 36).

Løvfrøer, *Hylidae*.

8. Løvfrøen, *Hyla arborea arborea* (Linne), er udbredt i Mellem- og Sydeuropa (den apenninske halvø, m. undt. af den nordvestlige del, Sicilien, Balkanhalvøen, Kre-

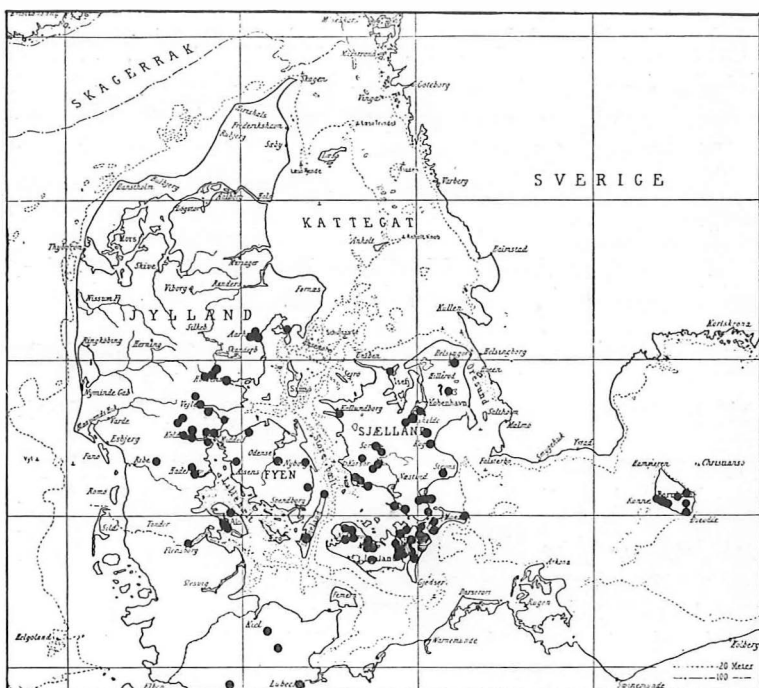

Fig. 8. Løvfrø (*Hyla arborea* Linné).
Udbredelse i Nordvest-Tyskland efter E. Mohr (1926).

ta). Mod vest til Midtfrankrig og Nordspanien. Vestasien (Kaukasus og Uralområdet).

Racen *meridionalis* paa Kanarerne, Madeira, i Nordvest-Afrika, den pyrenæiske halvø, Sydfrankrig, Nordvest-Italien og Balearerne; *molleri* i Portugal og Nordvest-Spanien; *savignyi* paa Elba, Korsika og Sardinien samt i Asien fra det sydlige Lilleasien, Syrien, Cypern og Nord-Arabien til langt ind i Midtasiens.

Ogsaa løvfrøen optræder i Danmark som en udpræget østlig art. Den regnes i almindelighed for sjælden, hvilket imidlertid i nogen grad skyldes, at den er vanskelig at opdage. Det er i alle tilfælde givet, at den i visse egne optræder i meget stort antal. Almindeligst er den vistnok paa Bornholm. Herom skriver Arne Larsen: „Der er vist næppe det Sted i Danmark, hvor Løvfrøen er saa almindelig som her. Den er særlig almindelig i Aakirkebys Omegn: saavel i Byens Anlæg som neden for Klinten vrimler det med dem. Og dog bør man maaske ikke fremhæve nogen enkelt Lokalitet for andre. Over hele Øen, fra Hammeren til Dueodde, er man

Vidne til de øredøvende Koncerter. Bornholm er lige saavel Løvfrøernes som Nattergalenes eller Kirsebærtræernes Ø! Den typiske bornholmske Foraarsstemning kan ikke undvære Løvfrøernes Sang; Turister undrer sig over det særprægede Lydfænomen, der ikke er almindelig kendt i det øvrige Land.“ (FF. 36 & 42.)

Paa Lolland og Falster er den ret almindelig. Særlig almindelig er den omkring Nykøbing, baade paa Falster- og Lollandsiden. „Men ogsaa paa min Hjemegn (Horslunde Sogn, Vestlolland) hørtes i min Barndom (omkring 1900) dens energiske Kvækken overalt“ (FHM).

Paa Sjælland er løvfrøen kendt fra talrige lokaliteter, særlig i skovomraader i Midt-, Vest- og Sydsjælland. Om dens forekomst i København-Nordsjællandegnen skriver Collin (1870): Ikke i Kbh. nærmeste omegn (dog angivet at være taget af docent Bay paa et af lindetræerne i Frederiksbjergallé og at være hørt 1867 paa en mark ved Valby. „Det er blevet mig meddelt, at den findes ved Farum, men jeg tror det ikke (!)“

Hans skepsis synes retfærdiggjort af, at der fra senere tid kun foreligger een eneste meddelelse om løvfrøer fra Nordsjælland, idet Hass (26) angiver den fra Fredensborg.

Med hensyn til saadanne enkelte fund bør man dog maa-ske ligesom Collin væbne sig med en vis sund tvivl. For det første kan en saadan meddelelse jo skyldes en fejlagtig iagttagelse, og for det andet holdes løvfrøen saa ofte i fangenskab, at der er ret store muligheder for undvegne eksemplarer.

Løvfrøen er iøvrigt kendt fra adskillige lokaliteter paa Møn, Fyn og Als og gennem et enkelt fund fra Langeland (hvor den turde være mere udbredt) samt Bogø og Glænø.

I Jylland findes den kun i den sydlige del af Østjylland fra Flensborg til Fuglsø paa Mols.

Jylland: Fuglsø kro, Mols, 26—27, Stubbe-Teglbjerg (Bf). Brabrand, o. 15, P. Hansen. Brabrand realskole, Bf. Konstantinsborg v. Brabrand, Bf. Aarhus, Collin. Marselisborg sk., 97, Ussing; 05, 06, P. Christensen (FF. 07); 09, P. Hansen. Skove v. Aarhus, hyppig, Findal (FF. 10). Ml. Stadion og Varna, Aarhus, 36, Verner-Lassen (Hv). Aabyhøj, Hass. Aarhus; Horsens; Vejle; Kolding; Egtved, 24; Skærsø i samme sogn, 33, Ax. Holm (FF. 39). Munkebj. v. Vejle fj., 1884, O. Hørring (ZM). Mæringgd. v. Horsens, Collin. Rask sk.; Kalhave sk.; Hesselballe; 12, K. Kristensen (FF. 15). Vejleegnen, 01, 04, Eriksen-Gulddal (FF. 05).

Vejle, Collin. Jelling; dam v. Kolding, Hass. Trelde sk. v. Fredericia, Wilkens. „Helenesminde“ 7 km v. f. Kolding, alm., Degerbøl. Stoustrup sk., 27, N. F. Andersen (Bf). Kolding, 1867 (ZM). Bramdrup, Hass. Tavlov; Rødding, Collin. Ringtved v. Vojens, Hass. Haderslev; Sundeved, Collin. (Kobbermølle v. Flensborg, E. Mohr.)

Als: Collin. Sønderborg; Søndersk., F. Moesgaard, 30 (Bf). Sønderborg, L. Moesgaard, 30 (5—6 exp. i de sidste 3—4 aar) (Bf). Klinting; Hyggebjerg v. Søndersk., 30, Bf.

Fyn: Juelsberg v. Nyborg; Glorup, Collin. Barløse præstegaard.; Bogense, Hass. Bogense, Bøving. Fredsk., Bogense, Røhrt (Alfr. Hansen). Sortelung v. Sdr. Højrup, Gerh. Jensen (N. Foged).

Langeland: Lohals, J. C. Nielsen & W. Lundbeck; Hass. Skovgaards sk. v. Lindelse, O. Petersen (FHM).

Sjælland: ? Frederiksberg; ? Valby; ? Farum; 1867, Collin. Fredensborg; Ledreborg; Hvalsø; Boserup sk., Hass. Ejby; Grydebjerg sk.; Bromme plt.; Asnæs, Collin. Kastrup dyrehave, Hass. Antvorskov Nykøbing; Køge; Højstrup, Stevns; Præstø, Collin. Viemose sk. v. Kalvehave, Hass. Kær s. f. Tystrup sø, 25, Hass (FF. 26). Knurrevang, Sorøegnen, 24, P. Hansen; 25—26, Hass (Bf). Skelskøregnen, C. Jespersen. Eghoved; Jungshoved sk. v. Bønsvig, 27, L. P. Jensen (FF. 27). Knudshoved, Skaaning (Bf); T. Brandt, ret talrig (FF. 37). Oreby, ret talrig, T. Brandt (FF. 37). Lerchenborg, 1868 (ZM). Atterupgd. v. Ringsted, 1888, Bølling (ZM). Ørslev v. Skelsør, 1872 (ZM). Palme vænge v. Fuglebjerg, FHM. Kastrup (v. Tystrup) 1852, Conradsen (ZM).

Glæsnø: C. Jespersen.

Bogø: E. Zimsen.

Møn: Harbølle, Hass. Marienborg; Liselund, Collin.

Lolland: 1850, Galschjøtz (ZM). Hillested nørrehave, Collin. Hamborgsk., 24, Thuesen (Bf). Østofte fællessk., FHM (FF. 27). Sundby; Nagelsti engmose; Ø. Toreby; Hjelm; Grænge sk.; Løjet sk. v. Ryde st.; Stokkemark; Hellinge; Halsted; Sæbyholm; Horslunde; Nielsehave sk.; Ørsløkke (i damme, haver og hegn); Langesø; Pederstrup; Nøbbølle lund, FHM. Fuglsang storsk. (Hamborgsk., F. Albrechtsen); Flintinge bysk., F. Albrechtsen; Raahavegd. v. Holeby; Holeby (fl. damme); Lysemose sk., C. W. Jørgensen (FHM).

Falster: Nykøbing; Liselund, Collin. Stangerup sk., Hass. Vennerslund pr. Guldborg, 27, Clement. „Adskillige Steder“, Kring (Bf). Nørre Alslev; Korselitsekovene (Don-

nemose); Nykøbing vestersk.; Lindeskoven; Brændte Eges marker (i fl. damme), FHM. Horbelev; Skørringe østersk.; Hannenau sk., O. Petersen; Stovby, H. Hansen (FHM). Oustrup sk.; Hannenau sk., Schwärter.

Bornholm: Collin. Kjæreby i Knudsker, 33, Arne Larsen (ZM). Due odde, 34, Pf (ZM). Rønne kirkegd., 04; Helvedesbakkerne, 02 (Bornh. Mus.). Aakirkeby; Kroggd., Povlsker, 33, Lohmander (GM). S. f. Aakirkeby, o. 25, O. B. Bøggild. Lobbæk st., P. M. Pedersen (FF. 09). Stubbetuerne v. Rønne, 38, K. O. Leth. Arne Larsen (se ovenfor).

Frøer, *Ranidae*.

9. Den spidssnudedede frø, *Rana arvalis arvalis* Nilsson, er udbredt fra Belgien, Nordøst-Frankrig, Danmark, Sydøst-Norge, Sverige til Sibirien (Angara-området). Den naar polarkredsen. I Mellemuropa mod s. til Marchfeld ved nedre Donau og til Neusiedlersøen. Den nøjagtige grænse for dens udbredelse mod øst er ukendt.

Racen *issaltschikovi* ved Archangelsk og i Ural; *woltersdorffi* i Ungarn s. f. Budapest, Sydøst-Polen, Rumænien, Jugoslavien (Kroatien, Slavonien); nøjagtige udbredelsesgrænser ukendt.

Den spidssnudedede frø er den af vore *Rana*-arter, som har den videste udbredelse, men med udpræget tyngdepunkt i den sydøstlige del af landet. Den synes dog, i det mindste i vore dage, at mangle paa Bornholm, hvor baade den og den butsnudedede frø forgæves er eftersøgt i de senere aar. Collin angiver den ganske vist fra Bornholm, og Hecht angiver at have set et eksemplar paa Bornholms Museum, samt af en mand i Rønne at have faaet to eksemplarer, fanget i Knudsker 1890. Paa Bornholms Museum findes imidlertid nu ingen spidssnudedet frø, og bestemmelsen af Berliner-eksemplarerne trænger maaske til en revision (Arne Larsen, FF. 36, p. 138).

Collin's oplysning („Særligt skal jeg dog anføre, at jeg har den fra Omegnen af Rønne paa Bornholm“) kan muligvis bero paa en forveksling med springfrøen, hvis tilstedeværelse her i landet man paa det tidspunkt ikke var klar over.

Paa Lolland og Falster er den spidssnudedede frø meget almindelig, og næst den grønne frø den hyppigst forekommende *Rana*-art, medens den butsnudedede fuldstændig mangler. Et lignende forhold gør sig muligvis gældende paa Møn.

Den synes ligeledes at være udbredt over hele Sjælland,

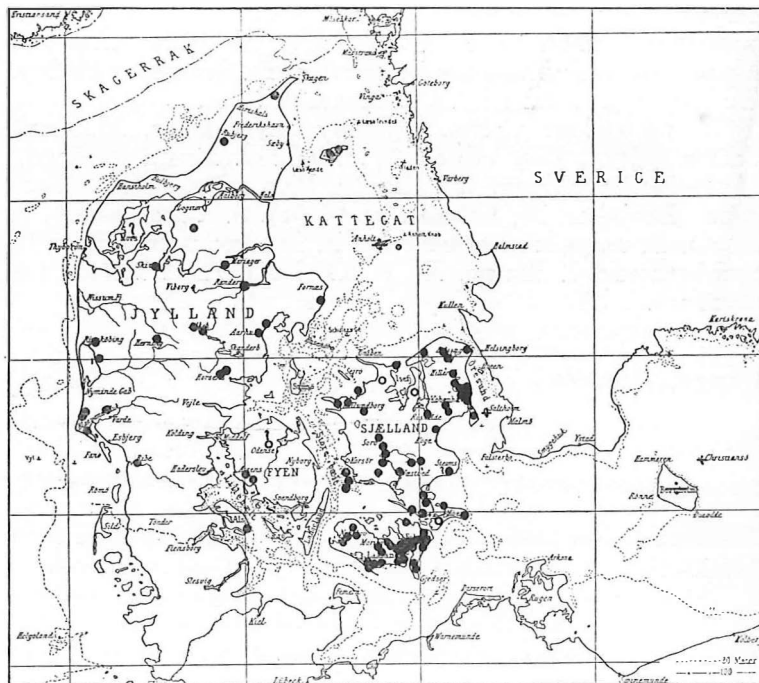

Fig. 9. Spidssnudet frø (*Rana arvalis* Nilsson).

hvor den ofte forekommer paa samme lokaliteter som den butsnudede, som den undertiden overgaar i antal.

Paa Fyn var den ukendt indtil 1941, da det lykkedes at paavise den paa nogle lokaliteter paa Sydfyn, hvorimod jeg forgæves eftersøgte den paa Nordvestfyn.

I Jylland er den efterhaanden kendt fra mange spredte lokaliteter fra Raabjerg mile til Ribe, ligesom den er fundet paa Als. Den er i Jylland ikke saa almindelig som den butsnudede frø.

Blandt de mindre øer synes den at mangle fuldstændigt paa Anholt, hvorimod den er almindelig paa Læsø, hvor den butsnudede frø til gengæld mangler. Den er ligeledes fundet paa Amager, Neksø, Egholm, Agersø og Omø. Fra Samsø, Langeland o. m. a. øer mangler oplysninger.

Den spidssnudede frø optræder m. h. t. farvetegning i flere varieteter, hvoraf den mest iøjnefaldende er den, som er karakteriseret ved en lys rygstribe, der ikke findes hos den typiske form (fig. 10). Fra Sjælland kender jeg ikke den stribede form, hvorimod den paa Falster optræder i enkelte

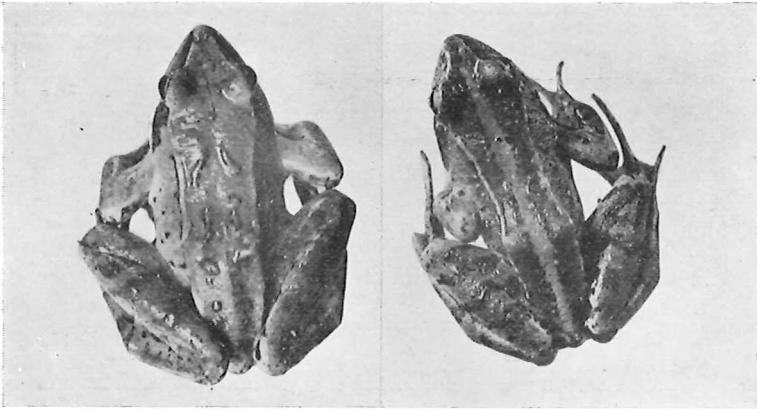

Fig. 10. Spidssnudet frø (*Rana arvalis* Nilsson).
Til venstre: Typisk form (fra Lolland). Til højre: Rygstribet form
(fra Herningegnen). Fotograferet levende af U. Møhl-Hansen.

eksemplarer. Paa Fyn har jeg truffet de to former sammenbandede, hvorimod alle de af mig iagttagne eksemplarer fra Jylland syd for Limfjorden har været sribede. Derimod tilhører de faa eksemplarer, som Zool. Mus. er i besiddelse af, fra Jylland nord for Limfjorden (Raabjerg mile søerne) saavel som fra Læsø den typiske form.

En skematisk opstilling af museets samlede materiale tager sig saaledes ud:

	typisk form	sribet form
Jylland n. f. Limfjorden	2	0
Læsø	3	0
Jylland s. f. Limfjorden	0	29
Fyn	4	9
Sjælland	30	0
Lolland	16	0
Falster	16	5
Møn	1	0
Smaaøerne ved Sjælland	15	0

Materialet er alt for lille til at tillade slutninger af videregaaende art. Tallene for Falster er saaledes utvivsomt ganske misvisende, idet det relative antal af sribede individer antagelig er meget ringere i virkeligheden. Naar antallet af stri-

bede individer er saa relativt højt i museets materiale, skyldes det sikkert, at denne form p. gr. af sit mere usædvanlige ydre har større chancer for at blive indsendt.

Alt synes dog at tyde paa, at vi her har fat i et problem, som det vil være af betydelig interesse at faa grundigere undersøgt. Først og fremmest vil det være ønskeligt at faa oplyst, om alle frøer fra Jylland s. f. Limfjorden tilhører den sribede form.

Jeg vilde være meget taknemmelig for oplysninger herom, helst i form af indsendte eksemplarer. Det bemærkes, at sribningen fremtræder meget tydeligt allerede hos nyforvandlede individer.

Jylland: Raabjerg mile, Jungersen. Raabjerg mile søer, 38, Volsø (ZM). Vestl. Vendsyssel, 34, Højgaard. Aars-egnen, sjælden, K. Petersen (FF. 11). Skivesk. (Krabbesholm), M. Barth. Ved landevj., 4 km s. f. Hobro, Højgaard. Kongslon v. Randers, sjælden, Ussing (FF. 13. 26). Grenaa, Jungersen. Aarhus, Ussing. Egaa v. Aarhus, P. Christensen (FF. 12). Skovmose v. Silkeborg., 1867, Collin (ZM). Bølling sø, Ingesvang, 18, Stamm (ZM). Knudmose v. Herning, 40, 42, K. O. Leth (ZM). Ringkøbing, C. Lund (FF. 09). Mose i Velling sogn v. Ringkb., 40, W. Nielsen. Ø. f. Ovnbjerg paa Hesselballe mk., Uldum mk., Hesselballe kær, 13, Flemming efterskole (hidtil m. alm. paa enk. lok. paa Uldum-egnen, men i stadig aftagen), K. Kristensen (FF. 15). Tinghøj v. Varde; Vejrstr.; Vejrs plt., 40, Pf (ZM). Skallingen, 31—32, Thamdrup (ZM). Riberhus voldsted, 36, FHM (ZM).

A l s: Birket pøl, 30, Bf.

L æ s ø: Højgaard, vist eneste frø (Vid. Med., 1934). Terrænet om Sigene, i st. antal. Ogsaa velkendt andet steds paa øen. Findal (FF. 35). S. f. Høje Sande; Ved plt. v. Skippergd.; Bovet; nær Byrum, 28, Bræstrup (ZM). Nær Byrum, 28, FJ (ZM). Danzigmand, 38, Volsø (ZM).

F y n: Ved n.enden af Sønderby sø v. Assens; ml. Brydegd. og Mullerød v. vejen t. Snave, 41, Pf (ZM). ? Langesø, Paul Madsen (Alfr. Hansen).

S j æ l l a n d: Brønshøj, Collin. Nørrefælled, Kbh., 1841, Steenstrup (ZM). Søborg mose; Rude sk.; C. Lund (FF. 06). Jægersborg, 1846 (ZM). Dyrehaven, 26, K. Henriksen (ZM). Stokkerupkæret, 35, Pf (ZM). Jægersborg dyrehave, 30, Bf. Lyngby mose, 31, Bf. Frederikslund, Bistrup hegn, Rudesk., Tokkekøb hegn, Gribsk., Wichmand, 28 (Bf). Haresk., Lillerød, Tisvilde, 41, Hv. Nærumgd., 35, K. Nielsen (ZM). Hellebæk, 1867, Collin (ZM). Græsted, 1867

(ZM). Farum grusgrav, 40, Pf (ZM). Selsmosen, Taastrup; Ishøj mose, 27, P. Hammer (Bf). Solrød str., FHM. Roskilde, 1879, Traustedt (ZM). Horns herred (ca. $\frac{1}{3}$ saa mange som R.temp.); Ods herred (ca. $\frac{1}{5}$ saa mange som R.temp.), Højgaard. Saltbæk vig; Bjergsted bakker; Nyerup, Røsnæs, 30, Bf. Rørvig, 28, 30, Bf. Sorø, Steenstrup (ZM). N. f. Maglesø, Sorø; Ml. Tystrup sø og Suserup sk.; Kastrup dyrehave; s. f. Rønnede kro, 31, Bf. Højstrup Stevns (?), 36, Hv. Risby aa v. Præstø—Kalvehavevejen, 40, Brunfeld Christiansen (ZM). Lekkende, 39, Løppenthin (ZM). Herlufsholm, 1884, Traustedt (ZM). Menstrup, FHM. Heseede sk., 36, FHM. Vordingborgegn: den almindeligst forekommende padde, T. Brandt (FF. 37). Kløften, Stensbygd., 33, Lohmander (GM). Valdemarssk. v. Rosenfeld, Kjeld Møller (FHM).

A m a g e r: 1870 (ZM).

N e k s e l ø: 30, Bf. 38, Volsøe (ZM).

E g h o l m: 41, Hv. 41, Volsøe (ZM).

A g e r s ø: 41, Hv. 38, Volsøe (ZM).

O m ø: 38, Volsøe (ZM).

M ø n: Hass. Ulvshale, Volsøe (ZM). Klintesk. v. Geddesøen, FHM.

L o l l a n d: Hamborg sk., 29, Bf. Flintinge, Frejlev sk., 36, Rob. Hansen (ZM). Ø. Toreby; s. f. Lungholmen; Flintinge aadal, s. f. Grænge; Hestekobbel v. Fuglsang; Kjeld sk. v. Aalholm, 37; Rørsøen v. Aalholm, 38; Lundehøje s. f. Errendlev, 39; Engestofte park v. Maribo sø; inderfjordanlægget i Nakskov; Søholt storskov, 41; Borgø i Maribo sø, 42, FHM (ZM). Sundby; Nagelsti engmose; Priorskovs have; Krageskoven v. Priorsk.; Frejlev hestekobbel; Fuglsang storsk.; Toreby; Grænge mose; Radsted mose; Grænge sk.; hegningen v. Saksjøbing; Billese pumpeml.; Pederstrup park; Vesterborg sø; Sæbyholm sk., FHM. Rørsøen v. Nysted, V. Petersen (FHM).

F a l s t e r: Sdr. mellemsk. v. Nykøbing, Thuesen, 29 (Bf). Ø. f. Kohaven; Systofte sk., 25, Thuesen (Bf). Donnemose i Korselitse sk.; Horreby lyng; Hasselønor; Lindesk. s. f. Nykøbing; Bøtønor ml. Marebæk og Bøtø by; Stubbejøbing; Bøtø pl. s. f. Marielyst, 37, 39; Virket lyng; Morsby, 40; Ovstrup sk., 42, FHM (ZM). Mose v. Ore; Vedby vestersk.; Korselitseskovene (østersk.; mellemsk.; Donnemose; hovedsk.); Hannenau sk.; Sdr. Kohave; Nykøbing by i anlæg og vandhuller; Systofte sk.; Hasselønor, FHM.

? ? B o r n h o l m: Omegnen af Rønne, Collin. Knudsker, 1890 (Hecht).

Fig. 11. Springfrø (*Rana dalmatina* Bonaparte).
Skaanske lokalitet if. opgivelse fra prof. Jägerskiöld.

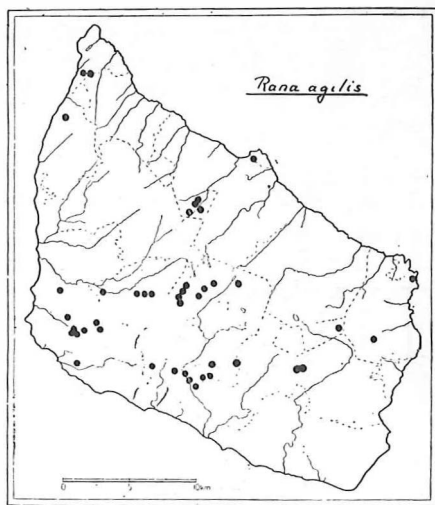
10. Springfrøen, *Rana dalmatina* Bonaparte, findes i Mellem- og Sydøst-Europa (fra Katalonien og Frankrig til Balkan. Mod nord til Sydsverige) og Vestasien (Lilleasien, Kaukasus, Nordvest-Persien).

I Danmark optræder springfrøen i lighed med flere andre springpadder som en udpræget øst-form. Ejendommeligt nok blev den, som bekendt, taget første gang paa den vestligste lokalitet, den overhovedet forekommer paa, nemlig den lille ø Fænø ved Middelfart i 1892. Fænø-eksemplarerne er dog i virkeligheden ikke de første, der er taget i Danmark, idet larver er taget i 1891 i Lundeberg paa Fyn af afd. docent R. H. S t a m m. Det er dog J u n g e r s e n, som er springfrøens opdager her i landet, idet Lundeberg-larverne først senere er identificerede.

Springfrøen er i lang tid blevet anset for en stor sjældenhed, men efterhånden som kendskabet til dens forekomst er vokset, har det som i saa mange lignende tilfælde vist sig, at den i nogle egne er endog særdeles almindelig.

Almindeligst synes den at være paa Bornholm, hvor den

efter alt at dømme nu er den eneste brune frø. Den er jævnt udbredt over hele øen, hvor de livskrav, den stiller, er til stede (Arne Larsen, 42). Et detailleret kort, som viser de af Arne Larsen påviste ynglepladser, vedføjes med denne forfatters tilladelse (fig. 12).

Ynglepladser for Springløber.

Fig. 12.

Dens hovedudbredelsesområde i den øvrige del af landet er antagelig Lolland, Falster og Møn samt muligvis Langeland og Sydfyn.

Paa Lolland og Falster er den almindelig udbredt over hele området. „Den findes vistnok i saa godt som alle Skove og Moser med Trævækst, men forekommer aldrig i saa stort Antal Individuer og lever mere spredt“ (FHM).

Paa Sjælland er den ikke taget n. f. Suserup ved Sorø og Lellinge. Angaaende dens hyppighed i Sydsjælland mangler endnu nøjagtigere oplysninger.

Den er endvidere kendt fra Langeland, Taasinge samt Sydøst- og Nordvestfyn, og det er maaske ikke urimeligt at antage, at kommende undersøgelser vil afsløre, at den er mere almindelig end formodet paa denne ret ukendte ø.

Endelig findes den paa Endelave og angives fra en ikke navngiven lille ø i Horsens fjord (D e g e r b ø l, 27, p. 332).

Fra det jyske fastland, Sydslesvig indbefattet, er den ikke kendt.

I Sverige er den kendt fra adskillige lokaliteter paa

Öland, fra et enkelt sted i Kalmar len og blev endelig i 1936 fundet af H. Lohmander ved Opmana i n. ø. Skaane. Det maa anses for sandsynligt, at den findes paa flere steder i løvskovsomraaderne.

„Lille ø i Horsens fjord“: Degerbøl (27).

Endelave: 07, H. Jørgensen (ZM). Louisenlund; 38, P. H. Jespersen (FF. 39).

Fyn: Omegnen af Bogense; ml. Faaborg og Sebjerg; Sebjerg mose v. Faaborg; Sebjerg; omegnen af Faaborg; sk. v. Faaborg; Borring (?) sø, Nordfyn; 1894, Jungersen (ZM). Hindsgavl, 00, Hørring (ZM). Slipshavn, Nyborg, 05, Heilmann-Clausen (ZM), Alfr. Hansen. Lundeborg, 1891, 04, Stamm. Nakkebølle fj. (FF. 13), 19, 28 (ZM), 20—21 (Herlufsholm), Helms. Margrethelund v. Svendborg, P. M. Pedersen (FF. 04). Kongebrook. v. Middelfart, 06, Mart. Kristensen (FF. 06). Egeskov, 19, P. B. (FF. 19). Kirkeskoven v. Nørresø, 41, Pf (ZM).

Fænø: 1892, 1894, Jungersen (ZM). Søgt forgæves, 30, Ax. Holm (FF. 39).

Langeland: Lindelse, 03, Hørring (ZM). Brøløkke sk., 31, Bf.

Taastrup: Landet, 07, Kaaber (ZM).

Sjælland: Suserup sk. v. Tystrup sø, 17, Wesenberg-Lund (ZM); 23, Pf (ZM); 24—25, Hass (FF. 26); 26, Ostenfeld (26). Køge-egnen, Hass. Lellinge, Pf. Pram sk. v. Vallø, Stamm (ZM) Vemmetofte strand sk., 1897. Stamm (ZM). Højstrup, Stevns, 36, Hv. Lekkende sk. v. Præstø, 33, Lohmander (GM); 38, FHM (ZM). Vordingborgegnen, fl. steder, T. Brandt (FF. 37). Vintersbølle sk., 38, 42, FHM (ZM). Petersværft, 12, Stamm (ZM). Langebæk sk. v. Kalvehave, 39, FHM.

Møn: Damsholte, talrig, 13, Hagerup (ZM). Klintesk., 1897, Ostenfeld; 37, FHM, Schwärter, Højgaard. Liselund, 26, Løppenthin (ZM). Møns klint, i sk. v. „Verdens centrum“, 40, Strunk Sørensen (ZM). Møns klint, 33, Lohmander (GM). Ulvshale, Hass; 26, Kring (FF. 27). Tostenæskobbel, 27, Bf. Fanefjord sk., 26, 27, Hass. Ulvshale, FHM.

Lolland: 1894 (ZM). Frejlev sk., (FF. 26). Skovene n. f. Ryde holdepl. I alle skovene. FHM (FF. 27). Roden sk., 25; n. f. Nagelsti skovgd., 27; Hæborgsk., 29, Thuesen (Bf). Roden sk., Løppenthin, 29 (ZM). Idalund, 36, Rob. Hansen (ZM). Ø. Toreby; Knuthenborg park; sk. v. Vindeholme („Sønderstrand“) v. Nakskov, 37; Højbygd. sk. v. Holeby, 40; Rykkerup sk., 41, 42; storsk. v. Salsmarke, Oreby, 42, FHM (ZM). Fuglsang storskov; Toreby; Grænge

sk.; Flintinge bysk.; storsk. v. Guldborg; Roden sk.; Aalholm park; Rørsøen v. Nysted; Holmesk. v. Sakskebing; Søholt storsk.; Skaaningshave; Ryde sk.; Gammelgaards sk.; Torvig sk.; Pederstrupskovene (Bøgesk.; Nørrerød; Ludvigshave; Rosningen); Sæbyholm sk.; Nakskov inderfjords anlæg, FHM. Nøbbølegd.s sk. v. Holeby; Merrettskov, C. W. Jørgensen (FHM).

Falster: Stangerup sk., 25 (FF. 26); Falster østersk., 26, Hass. Sydl. Falster, 01, Ostenfeld (Ussing). Alm. paa Falster, især omkr. Nykøbing, Thuesen 29 (Bf). Ved Tingsted aa ø. f. Kohaven; Systofte sk., 25; Hallerup sk., 29, Thuesen (Bf). Korselitse sk., 1898, Ostenfeld, Jungersen (ZM). Virket lyng, FHM (Herlufsholms samling). Lindesk. s. f. Nykb.; Donnemose; Folehave ø. f. Lindesk.; Sdr. kohave v. Nykb.; Vestersk. v. Nykb.; Halderup sk. s. f. Nykb., 37; Kringelborg v. Nykb.; Lindesk., 39; Systofte sk., 40; Virket lyng; Sdr. kohave v. Nykb., 42, FHM (ZM). Orehoved sk.; Vedby vesterk.; Korselitsekovene (østersk.; mellemsk.; Donnemose; hovedsk.); østerskoven v. Kringelborg; Brændte Ege v. Halderup sk.; Bøtø plt., FHM. Algestrup; Skørringe østersk., O. Petersen; Ny Kirstineberg storsk., S. Nielsen (FHM). Oustrup sk.; Hannenau sk. o. a. sk. paa Midtfalster; ikke sj. Schwærter.

Bornholm: Paradisbækkerne, 01, Stamm (ZM). Done myre, Rø plt.; Due odde, 34, Pf (ZM). Almindingen v. Koldkilde, 34, Pf. Randkleve, 34, Løppenthin (ZM). 10 km fra Rønne mod Almindingen; Rø plt., 36, Arne Larsen (ZM). Hammershøj, Almindingen, 30, Løppenthin (ZM). Borresø, Almindingen, 30; Ekkodalen; skovene v. Tingsted aa, V. Marie st.; Bastemose, Almindingen; Dalslunde, Ø. Marie st., 33, Lohmander (GM). Rønnes nærhed; Almindingen, 15, J. Høyer. Ekkodalen, 36, K. O. Leth. Tingsted i V. Marie; Rø plt.; Svovlmyre, Almindingen, 36, Arne Larsen (FF. 36). Blemme lyng, Arne Larsen (42).

11. Den grønne frø, *Rana esculenta* Linné, er udbredt i Frankrig (m. undt. af den sydligste del), Italien, Schweiz, Tyskland, Belgien, Holland, Danmark, Sydsverige, Vestrusland, Ukraine, Litauen, Letland, Polen, Ungarn og Rumænien.

I Danmark er den grønne frø udbredt i den sydlige del af landet og er almindeligst i den østlige del af forekomstomraadet.

Paa Bornholm er den yderst almindelig, saa almindelig, at den anses for øens almindeligste padde (Arne Larsen, 1942).

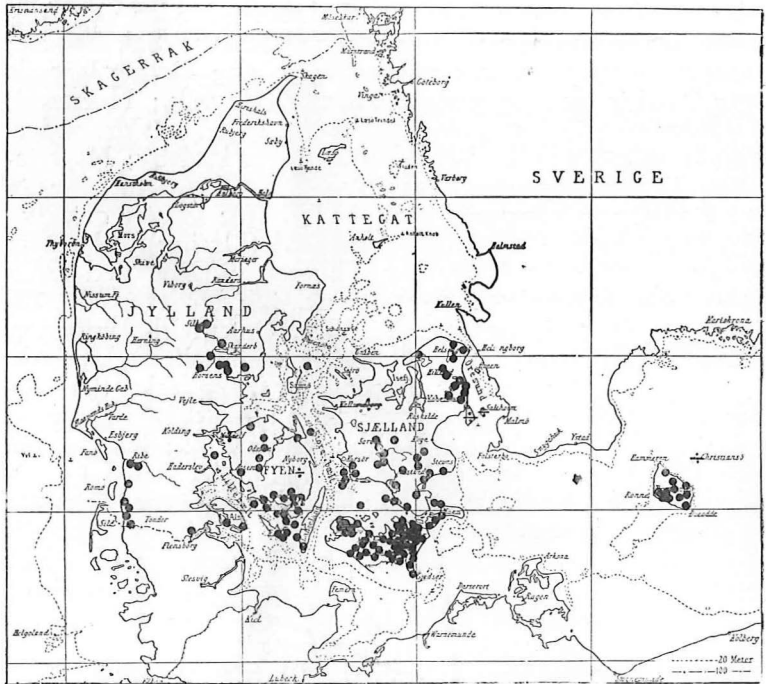

Fig. 13. Grøn frø (*Rana esculenta* Linné).

Paa Lolland og Falster er den ligeledes overordentlig almindelig. Herom meddeler F. H. Møller mig følgende: „Denne paa Lolland-Falster uhyre almindelige Frø maa absolut betegnes som vor hyppigste Art, og det er næsten uoverkommeligt at opnotere alle dens Opholdssteder, idet den forekommer i og ved et nok saa lille Vandhul paa alle Lokalteter, ogsaa paa Smaaøer, i Byernes Anlæg, saavel som i Skove og aabent Land.“ Bonfils meddeler ganske tilsvarende: „I hvert Vandhul paa Falster fandt jeg 2—3 *Rana esculenta*.“ Paa gunstigere lokaliteter vil dyrenes antal naturligvis være mange gange større.

Den er ligeledes almindelig paa Møn, i Sydsjælland samt paa visse nordsjællandske lokaliteter. Hverken tætheden af lokaliteterne eller individantallet er dog imponerende i Nordsjælland og intet i sammenligning med de enorme mængder, som træffes i de ovenfor beskrevne egne.

Den synes at mangle totalt i hele Nordvest-Sjælland, i Ods og i Horns herreder, til trods for tilsyneladende velegnede lokaliteter (Højgaard). Fra en del af Østsjælland (He-

den) foreligger ingen oplysninger. If. Collin (1870) findes den overalt paa Sjælland. Saafremt denne oplysning bygger paa andet end løse formodninger, maa den i løbet af de senere decennier være forsvundet fra betydelige dele af Sjælland.

Paa Sydfyn og paa — i det mindste — flertallet af de nærliggende større og mindre øer er den almindelig udbredt. Ligeledes forekommer den i et bælte, som i nogen grad synes knyttet til Odense aas vandsystem, ved Hindsholm samt ved Bogense. Collin angiver, at den mangler i visse egne, saaledes ved Ørbæklunde. Jeg har selv forgæves eftersøgt den i saavel nærliggende egne af Østfyn som paa øens nordvestligste del.

Dens udbredelse i Jylland er meget ejendommelig, idet den er kendt fra egne mellem Ribe og Tønder, fra egnen ved Flensborg fjord og Als, samt i et, som det synes, helt isoleret omraade, der strækker sig fra Horsens fjord til Silkeborg. I Sydslesvig skal den if. Erna Mohr være udbredt over hele provinsen, men langt fra lige hyppig overalt.

Som det vil være fremgaaet af ovenstaaende, er den grønne frø den af alle danske padder, som har de ejendommeligste udbredelsesforhold. Dens, i det mindste tilsyneladende, lunefulde og vanskeligt forstaaelige optræden skyldes antagelig, at vi befinder os ved den nordligste grænse af et udbredelsesomraade, som tidligere, under fx. gunstigere klimatiske forhold, har haft større udstrækning. Randene af dette udbredelsesomraade er saa at sige bortsmeltede, ikke efter en lige, men efter en uregelmæssig linie, bestemt af faktorer, som vi, i det mindste i øjeblikket, ikke kan vide noget sikkert om. Hist og her ligger udenfor den bortsmeltende rand større eller mindre rester tilbage, forekomster, som selvfølgelig oprindeligt har været i forbindelse med det sammenhængende udbredelsesomraade, men som nu er ladet tilbage som isolerede øer.

Saaledes, forekommer det mig, tager det billede sig ud, som danner sig paa grundlag af alle foreliggende oplysninger. Det er imidlertid muligt, at der endnu mangler vigtige enkeltheder i vort kendskab til denne arts udbredelse, enkeltheder, som maaske i væsentlig grad kan ændre de her fremsatte anskuelser. Jeg vil derfor være meget taknemmelig for alle oplysninger, som maatte supplere det her foreliggende materiale.

Jylland: Fællesparken v. Silkebg.; Gødvad v. Silkebg.; mose tæt v. Silkebg., 22, Esben-Petersen (FF. 22). Gudensø, Emborg, 30, Volsøe (Bf). Bredstrupegnen, O. V. Bertelsen

(FF. 23). Mose v. Hansted sk.; Gedved mose; Sattrup mose; mose v. sydenden af Tepstrup sø, Mart. Kristensen (FF. 03). Oldrup; Hadrup i Hads herred, P. M. Pedersen (FF. 09). Matstrup mose v. Horsens, 03, Ussing (ZM). V. f. Hønsnap; Ballum enge, 30, Bf. 3 km s. ø. f. Ribe ad Gramvejen; 3 km s. f. Ribe ad Tøndervejen, C. Wang (Degerbøl). Ml. Bredebro og Daler, P. M. Pedersen (FF. 21). Højer; Rudebøl; Brøns, Half. Lange, 41.

A l s: Birket pøl; Søndersk., 30, Bf.

V e j r ø v. Samsø: 37, talrig, Løppenthin (ZM).

F y n: Svendbg., P. M. Pedersen (FF. 09). Kristiansminde, Kirkebykovene, L. E. Christensen, 41. Holmdrup, 34 (Svendbg. zool. mus.). Mose øst f. Ollerup, 41, Pf (ZM). Nakkebølle, Helms (FF. 13). Sønderby s. ø. f. Assens, 41, Pf. Slukefter n. v. f. Odense, Alfr. Hansen, Poul Jespersen. Søndersø, Paul Madsen; Ml. Veringe og Nr. Broby, Bal-sløv; Bogense, Røhrt (Alfr. Hansen). Fl. st. paa Sydfyn, Alfr. Hansen. Pederstrup v. Slukefter, Gerh. Jensen. Taarup str., Hindsholm, Fr. Andersen. Hesbjerg sk. v. f. Odense, N. Foged.

R o m s ø: 38, Ax. Holm (FF. 39). 38, Volsøe (ZM). Gerh. Jensen (N. Foged).

L a n g e l a n d: Didrichsen (ZM). Ml. Hesselbj. og Ristinge ø. f. Broløkke sk.; Broløkke, talrige, 31, Bf.

T a a s i n g e: Ved Bregninge kirke, 28, B. E. Dahl (Bf). Valdemars slot, L. E. Christensen, 41.

Æ r ø: Æske — Rise; v. f. Marstal, 31, Bf. Ved 6,2 km-stenen paa vejen Ærøskb.—Marstal, 40, K. Stephensen.

S t r y n ø: 38, Volsøe (ZM).

H j ø r t ø: 39, Poul Jespersen.

D r e j ø: 39, Poul Jespersen.

B i r k h o l m: 38, Volsøe (ZM).

A v e r n a k ø: Helms, alm. (FF. 13). 39, Poul Jespersen.

B j ø r n ø: 39, Poul Jespersen.

L y ø: Gerh. Jensen (N. Foged). 39, Poul Jespersen.

B r a n d s ø: 38, Volsøe (ZM).

S j æ l l a n d: Ermelunden, 1846; Stamm (ZM). Fortunen, 1884; 1893, Stamm (ZM). Fuglesangsøen, 41; Stokkerupkæret, 29; Bøllemosen, 29, Hv. Eremitagesletten, 07, Wesenberg-Lund. Bagsværd, Aldershvile park, 40, Mogens Petersen (Hv). Bavnemose, 31, Bf. Frederiksdal; Holte, 1867, Collin. Rude sk., C. Lund (FF. 06). Høje sandbj., 18, Hørring (ZM), 32, Bf. Jonstrup vang, 26, P. Hammer (Bf). Frederikslund, 28, Wichmand (Bf). Lillerød, 41, Hv. Jægerbakkedammen v. Hillerød; Endrup n. f. Fredensborg, We-

senberg-Lund. Fredensborg, 1868, Collin. Nordsk. v. Helsingør; Hellebæk mark, 1868, Collin (ZM). Moserne v. Arresø, 40, Malinovski (Hv). Asserbo, Degerbøl. Kværkeby v. Ringsted, m. alm., 21, P. Hansen. Sorø (Sorø mus.). Suserup sk. v. Tystrup sø, 41, A. F. Bruun (ZM). Kastrup dyrehave, 31, Bf. Aamosen v. Undløse, Kjeld Møller (FHM). Fuglebjerger, 25—27, Hass. Fuglebjergerne, FHM. Borreby dyrehave v. Skelskør, C. Jespersen. Boeslunde, 40, Hatting (Hv). Marbjerg; Holmegd. mose; Holmegd. voldgrav, Bf. Holmegd. mose, 30, Holger Madsen (Bf). Vallø, Heding. Højstrup, Stevns, 36, Hatting (Hv). Fakse ladepl., 40, G. Schørning (Hv). Strandegd. dyrehave v. Fakse ladepl., 40, Ove Larsen. Vemmetofte dyrehave, 1897, Stamm. S. f. Rønnede kro; ml. 69—70 og v. 82 km-stenene, Kbh.—Vordingborg; Knudshoved odde, 31, Bf. Knudsk.; Vordingborg, FHM. Vordingborgene, overalt, T. Brandt (FF. 37).

Egholm: 13, Helms (FF. 13).

Agersø: 38, Volsøe (ZM). 41, Hv (ZM).

Omø: 38, Volsøe (ZM).

Møn: Alm. i alle moser og mergelgrave paa Vestmøn, 24—27, Hass (Bf). Næsten i alle damme, Højgaard. Ulvshale, 38, Volsøe (ZM).

Nyord: Næsten i alle damme, Højgaard.

Lolland: 1884, Posselt (ZM). Frejlev sk., FHM (FF. 26). I alle sk. n. f. Ryde holdepl., FHM (FF. 27). Holeby; Sandby; Købelev; Roløkke; Vindeby sk.; Horslunde; Torvig; Bandholm; Maribo; Fuglse; Søholt; Kramnesse; omkr. Hamborgsk., talrige, 31, Bf. Ø. Toreby; Flintinge aadal s. f. Grænge, 37, FHM (ZM). Nagelsti engmose; Sundby; Fuglsang storsk.; Priorsk.; Fuglsang park; Roden sk.; Toreby; Grænge mose; Radsted mose; Hjelm; Majbølle; Nysted kalkværks grave; Herreslev; Maltrup sk.; Reersø v. Saks-købing; Knuthenborg park; Hilleste; Skørringe; Ryde sk.; Vejleby; Opager; Rødby fjord; Hellinge; Vesterborg; Pederstrup; Langesø; Ørsløkke; Horslunde, FHM. Frejlev sk., V. Sidenius (FHM). Flintinge, M. Olsen (FHM). Maribo; Holeby. C. W. Jørgensen (FHM).

Flatø i Guldborgsund: FHM.

Kejlsø i Guldborgsund: FHM.

Vejrø i Smaalandsøen: 38, Volsøe (ZM).

Falster: Nykøbing, 1867, Collin (ZM). Horreby lyng, 36, Rob. Hansen (ZM). „Fandens mose“, Lindesk. v. Nykb., 37, FHM (ZM). Ved vejen ml. Bøtø pl. og Fiskebæk st., Kring (FF. 27). Tingsted aa ø. f. Kohaven; s. f. Systofte

sk.; Tingsted aa i Systofte sk. og s. f. Kohaven, 25, Thuesen (Bf). Bøtonor, 29, Bf. Sortsø; Sundby; Maglebrænde mose; Stubbekøbing anlæg; Virket sø; Thorkildstrup; Vedby vestersk.; Horreby lyng; Vennerslund; Eskildstrup; Gl. Kirstineberg have; Nykb. teglværk; Nykb. anlæg; Sdr. kohave; Ravnstrup sk.; Lindeskoven; Brændte Eges marker; Orupgd. park; Idestrup; Tjæreby tang; Marielyst; Bøtø; Bøtonor; Gedesby; Gedser, FHM. Lillebrænde, P. Jensen (FHM). Horbelev i alle moser og vandhuller, O. Petersen (FHM). Klodskov, O. Nielsen (FHM). Stovby, H. Hansen (FHM). Taaderup teglværk; Virket lyng, alm., Schwærter.

Borholm: Grødby aa, 1896, Feddersen (ZM). Valensgd. mose; Done myre, Rø plt.; Maidalen, Paradisbakkerne; Due odde, 34, Pf (ZM). Majdalen, Paradisbakkerne, 38, K. Stephensen (ZM). Tejn, 30; Krogegd. nær Povlsker; str. nær BølsHAVN, 33, Lohmander (GM). Lobbæk st., P. M. Pedersen (FF. 09). Klippegd.; Paradisbk.; Lilleborg, Almindingen, 31, Bf. 10 km fra Rønne mod Almindingen; Blemme lyng, 36, Arne Larsen.

12. Den butsnudede frø, *Rana temporaria temporaria* Linné, er udbredt i det nordlige og temperede palæarktiske omraade, fra Mellem- og Nordeuropa (til Nordkap) til Japan. Den mangler syd for Pyrenæerne, i Italien (med undtagelse af den nordligste del) og paa Balkan syd for Albanien og Syd-Bulgarien.

Racen *parvipalmata* findes i Nordvest-Spanien.

I Danmark er den butsnudede frø den almindeligste frø, om end den m. h. t. udbredelsesomraadets størrelse staar tilbage for den spidssnudede. Det sidste vil maaske virke overraskende, idet man indtil for faa aar tilbage har været af den opfattelse, at den butsnudede frø var udbredt over saa at sige hele landet. Det har imidlertid vist sig — særlig gennem energiske undersøgelser foretaget af lærer F. H. Møller — at medens den spidssnudede frø og springfrøen begge er almindelige paa Lolland og Falster, synes den butsnudede fuldstændig at mangle her*). Heller ikke fra Møn foreligger oplysninger om den, men allerede i Sydsjælland er den almindelig, om end ikke saa talrig som den spidssnudede. Noget lignende gælder om flere lokaliteter paa Sjælland, hvor den sikkert findes omtrent overalt.

*) Fra en enkelt kilde foreligger der ganske vist en angivelse af to 3 cm lange eksemplarer af butsn. frø fra Systofte skov paa Falster, fanget i 1925. Individernes lidenhed gør det dog — alt øvrigt taget i betragtning — sandsynligt, at der foreligger en fejlbestemmelse.

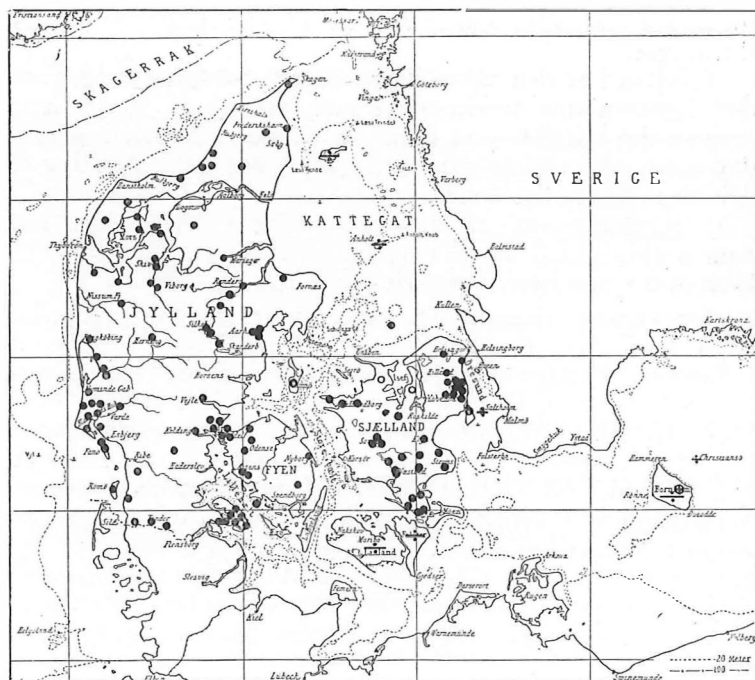

Fig. 14. Butsnudet frø (*Rana temporaria* Linné).

⊕ subfossil forekomst.

Paa Bornholm synes den butsnudede frø ogsaa at mangle i vore dage. Den er her forgæves eftersøgt gennem flere aar, særlig af adj. A r n e L a r s e n, Rønne. J u n g e r s e n angiver den ganske vist fra Bornholm, men der foreligger ingen dokumentation for denne paastand, som kan skyldes forveksling med springfrøen. Det vilde dog være forhastet af dens fraværelse paa denne ø at drage alt for skarpsindige zoogeografiske slutninger. Den har nemlig i det mindste levet her i fyrreskovtiden, idet H a r z har fundet knogler af den i en mose ved Søhjem, 2 km v. f. Østermarie kirke (G r ö n w a l l & M i l t h e r s, 1916).

Paa Fyn synes den butsnudede frø at være almindelig, antagelig overalt; betydelige dele af øen venter dog endnu paa nærmere undersøgelse.

Fra øerne s. f. Fyn har jeg kun en enkelt andenhaandsmeddelelse angaaende dens forekomst paa Lyø. Der er vel paa forhaand ingen grund til at antage, at den ikke skulde findes her, saavel som paa de øvrige af disse øer; erfaringer

fra andre omraader maner dog til ikke at drage forhastede slutninger.

I Jylland er den almindelig udbredt fra Skagen til Tønder, ligesom den forekommer paa Als og af Vesterhavsoerne i det mindste paa Fanø og Rømø. I Sydslesvig skal den være udbredt overalt, ogsaa paa øerne, hvor den dog til dels er indført (E. Mohr).

Af Kattegatøerne er den almindelig i alle moser paa Samsø (Højgaard, Barth) og findes ligeledes paa Hesselø. Derimod synes den at mangle paa Læsø og Anholt.

Jylland: Skagen, 33, Lohmander (GM). Frederikshavn, Højgaard. Pikkerbakken, Frederikshavn; Snerpen; s. f. Løkken; Panderup teglv., 30, Bf. Brønderslev og omegn, Kaad, 31, (Bf). Ml. Blokhus og Løkken, Højgaard. Svinkløv, 37, FJ (ZM). Ove sø, Thy, 37, Løppenthin (ZM). Brund v. Thisted, 27, E. Nørgaard (ZM). Aars, K. Petersen (FF. 11). Skivesk., Krabbesholm, M. Barth. Kilen v. Struer; Navr-Buur v. f. Holstebro; Selde, Salling; Intrup v. Skive; Estvad; Skern; Lemvig, 37, FJ (ZM). N. f. Fly kirke, 30, Bf. Hobro, Pf. Randers, 03, Ussing (ZM). Randers, Gudenaadalen, alm. overalt, Ussing, 30 (Bf). Langaa st., M. Barth. Hegedal, Fjellerup, talrig, 38, P. Simonsen. Aarhus-egnen, alm. overalt, Findal (FF. 10). Marselisborg sk., M. Barth. Kongsvang, Aarhus; Søby ml. Aarhus og Vibg.; Fuldbro ml.-dam v. Mossø; Emborg; Lønborg, 30, Bf. Silkeborgs nærmeste omegn, ikke sj., Esben-Petersen (FF. 22). Silkeborg, 1867, Collin (ZM). Herningegnen, alm., K. O. Leth, 42. Ringkb., C. Lund (FF. 09). Mose i Velling sogn s. f. Ringkb., 40, W. Nielsen. Elbodalen, s. f. landevj. t. Vejle (Pjedsted Spang); Grejs v. Vejle, A. C. Johansen (ZM). Ved Bramdrup sk., Koldg., 30; Stoustrup sk.; Børup, 32,; Vejen; Henneml. gd. n. v. f. Filsø, 30, Bf. Hjerting, 1886, Steenstrup (ZM). Hyllerslev v. Varde; ml. Hyllerslev og Janderup; ved Varde aa s. f. Janderup; Tinghøj v. Varde; Vejrs str.; Langsø, Grærup; Vejrs plt.; Nørholm sk. v. Varde, 40, Pf. (ZM). Skallingen, 31, Thamdrup (Bf). 4 km s. f. Ribe; Ballum enge s. f. Ballum; Jyndevad; v. f. Salsborg ml.; Bøffelkobbøl; 30, Bf. Tønder, 32, Otterstrøm (ZM).

Mors: Nykb., 37, FJ (ZM). Alsted, 30, Bf. Alm. udbredt, Sig. Nielsen.

Fur: 37, FJ (ZM).

Fanø: Nordby; Fanø plt. sydende, 30, Bf.

Rømø: 41, Volsø (ZM).

Als: Hellevedgd. voldgrav, Nordsk.; Fjordmose, Nordsk.; Potmose, Østerholm; Hyggebjerg v. Søndersk.; Kokjær

mose, Sønderesk.; Miang sø; Birket pøl, 30, Bf. Skovby, 37, FJ (ZM).

S a m s ø: Talrig i alle moser, M. Barth. Vist eneste frø, Højgaard (Vid. Med., 34).

F y n: Hindsgavl, 1879, Traustedt (ZM). Mose s. ø. f. Aarup, 40; Røjle mose v. Strib; Avlby ml. dam; Varbjerg str.; Vierne; n. enden af Sønderby sø v. Assens; ml. Brydegd. og Mullerød v. vejen t. Snave; v. f. Davidsgd. ml. Mullerup og Kværndrup, 41, Pf (ZM). Ladegdaen v. Nybg., 41, Reumert Rasmussen (Hv).

L y ø: Gerh. Jensen (N. Foged).

S j æ l l a n d: Lersøen, Kbh., 1870 (ZM). Lundehusmosen, 1872, Collin (ZM). Damhussøen, 08, Hørring. Søborg mose, C. Lund (FF. 06). I nærh. af Eremitagen, Pf. Tagensvej—Tuborgvej-krydset, 31, Bf. Nærumgd., 35, K. Nielsen (ZM). Frydenlund park, Vedbæk, 36, FHM (ZM). Krogerup, 1872, Collin (ZM). Ermelunden, 1846 (ZM). Bavnemose; Rude sk.; Holte; Geelsk., 31; Høje sandbj.; Egebjerger, Jonstrup vang; ml. Ballerup og Jonstrup vang, 32; ved Haresk. st.; Jægersbg. dyreh., 30, Bf. Frederikslund, Bistrup hegn, Rude sk., Tokkekøb hegn, Gribsk., Wichmand, 28, (Bf). Horns herred, Ods herred, Højgaard. Hvalsø; Kalundbg.; Nyrup, Røsnæs; n. f. Bregninge, 30; Filosofgangen & Parnas, Sorø; Bromme plt., 31, Bf. Bromme plt., 37, FHM (ZM). Sorø, 1849, Steenstrup (ZM). Herlufsholm, 1887 (ZM). Raadmandshaven v. Herlufsholm, 42, FHM (ZM). Kragesk. v. Køge, 40, A. F. Bruun (ZM). Billesbg., 1867, Collin (ZM). Højstrup, Stevns, 41, Hv. Rønnede kro; Holmegd. mose, 31, Bf. Susaa v. Holløse ml. 40, Brunfeld Christiansen (ZM); Hæsede plt. (arboretet), FHM. Lek. kende sk. v. Præstø, 38, FHM (ZM). Langebæk sk. v. Kalvehave, 39, FHM (ZM). Vordingbg.-egnen, m. alm., T. Brandt (FF. 37). Vintersbølle sk., 42, K. Møller (FHM) (ZM).

A m a g e r: Amagerfælled, 1879, Traustedt (ZM).

H e s s e l ø: 29, alm. Bf.

Krybdyr, *Reptilia*.

[Skildpadder, *Testudines*.

Testudinidae.

13. Den europæiske sumpskildpadde, *Emys orbicularis* (Linné), er udbredt i Mellem- og Sydeuropa, Nordvest-Afrika og Vestasien.

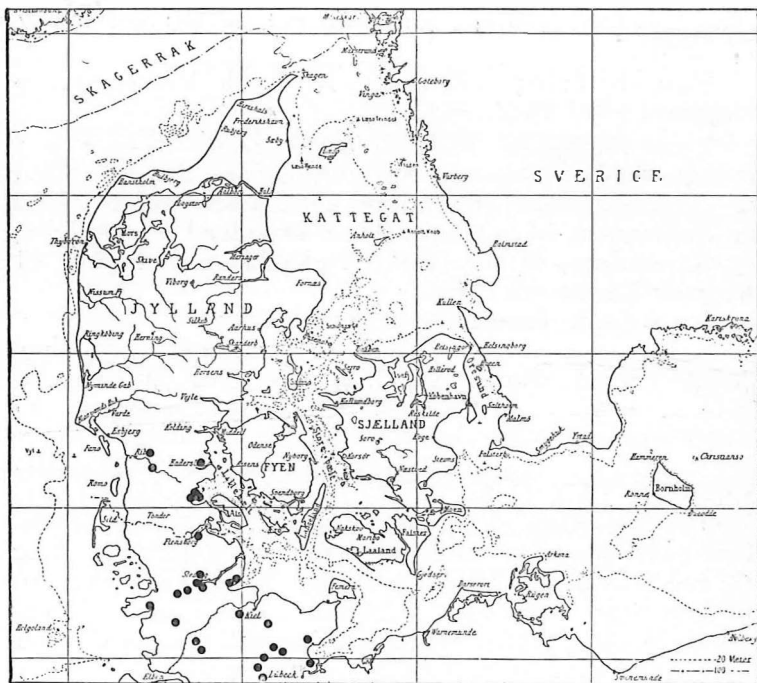

Fig. 15. Europæisk sumpskildpadder (*Emys orbicularis* Linné).
Efter Erna Mohr (1926).

Talrige mosefund vidner om, at sumpskildpadden engang har været et almindeligt dyr i et Danmark, hvor de klimatiske forhold var gunstigere for dens udvikling. Selv om her nu og da gøres fund af levende sumpskildpadder, har det dog været den gængse opfattelse, at det i saadanne tilfælde udelukkende har drejet sig om dyr, som er undsluppet fra fangenskab eller udsatte. Sumpskildpadden er altsaa forlængst skrevet paa vor dyreverdens tabskonto. Naar den alligevel medtages her, skyldes det, at det fra en enkelt side med stor bestemthed hævdes, at den endnu lever her i landet, i det mindste i Sønderjylland (Erna Mohr, 1926). Fra dansk side foreligger udover et par fund fra Aabenraaegnen intet materiale, der kunde bestyrke denne antagelse, men jeg vedføjer et kort med de af Erna Mohr angivne lokaliteter. De er jo unægtelig saa talrige, at de bør give anledning til nogen eftertanke og om muligt ogsaa til undersøgelser i marken. Saadanne undersøgelser maatte da ikke blot paavise sumpskildpadders tilstedeværelse — at der

ret hyppigt findes fritlevende skildpadder er notorisk, og heller ikke særlig forbavsende i betragtning af de mængder, der anvendes i fangenskab — men undersøgelsen maatte oplyse det — antagelig mindre sandsynlige — at der findes en bestand af dyr, som til stadighed forplanter sig.]

Øgler, *Sauria*.

Anguidae.

14. Staalormen, *Anguis fragilis* Linné, er udbredt i Syd- og Mellemeuropa, (mod nord til den skandinaviske halvø og Finland), Kaukasus og nordlige Lilleasien.

I Danmark er staalormen kendt fra de fleste dele af landet, om end der fra flere egne kun foreligger meget faa fund.

Den synes at mangle paa Læsø (Findal, FF. 35) og muligvis paa flere øer. Paa Mors, hvor den allerede blev iagttaget af Faber (1824), skal den være sjælden (Sig. Nielsen).

I Sydslesvig synes den at mangle helt i marskegnene og at være sjælden ved Østersøkysten (E. Mohr).

Den er meget hyppig over det meste af Lolland—Falster; dog forekommer den antagelig endnu ikke paa de inddæmmede arealer inden for Lollands og Falsters sydkyster (FHM).

Jylland: Gaardbogd. s. f. Skagen, 33, FJ (GM). Svincløv pl., 37, FJ (ZM). Gindesk. krat v. Skive, 41, Worm-Hansen. Stubberkloster, 38, Volsøe (ZM). Skillingbro kalkbrud, Rebild bakker, 05, K. Stephensen (ZM). Viborg, Feddersen (ZM). Hegedal v. Fjellerup, 38; Løvenholmsskovene, P. Simonsen. Feldballe, Gowertz—Jensen. Langaa st., M. Barth. Haraldslund, 1898, Meyer (zool. studiesaml.). Marselisborg sk., M. Barth. Julsø v. Silkebg., Kramp. Lerbæk ml., Grejsdalen, 27, G. Bengtsson (FF. 29). Fakkegrav, 10, O. Hørring (ZM). Grimstrup krat s. ø. f. Varde, alm., J. C. Poulsen (FF. 06). Varde, J. M. Traberg. Vejrs str., 40, Pf (ZM). Hostrup sø, Sønderjyll., 40, Vilh. Andersen (ZM).

Mors: Højris sk., 40; Ø. Assels; 3—4 ekspl. u. nærmere lok., sjælden, Sig. Nielsen. 1824 Faber.

Fanø: Klitpl., 20—30, Broeng (Half. Lange).

Hjelm: Conradsen (Collin).

Samsø: Breidablik v. Ørnslund, M. Barth. Brattingsborg, Løppenthin.

Endelave: P. H. Jespersen (FF. 39).

Fyn: Teglværkssk. v. Nybg., o. 30, Ove Larsen. Skaa-

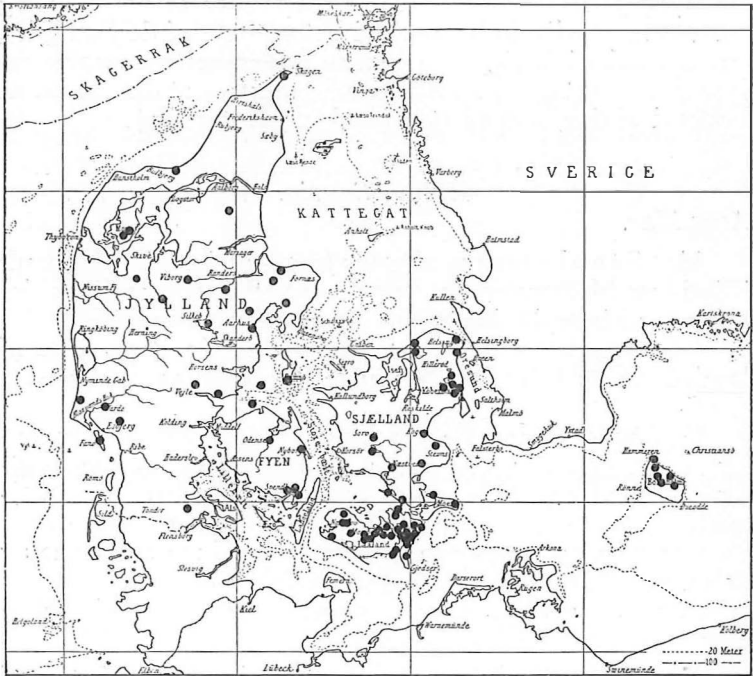

Fig. 16. Staalorm (*Anguis fragilis* Linné).

rup, L. E. Christensen. Svendbg., 34 (Svendbg. zool. mus.), Poul Jespersen. Adsk. steder i Odenses omegn, Alfr. Hansen.

Æbelø: Ax. Holm (FF. 39). 40, Poul Jespersen (talrig).
Turø: 39, Poul Jespersen.

Sjælland: Ordrup krat, 08 (zool. studiesaml.). Ermelunden, 40, G. Galster. Studenterkilden, Højgaard. Dyrehaven; Jonstrup vang; Ll. Haresk.; 1886, C. Mortensen (ZM). Jonstrup vang, FHM. Haresk. v. Bagsværd, K. Nielsen. Rudesk., 19, Hørring (ZM). Snekkersten, Heding. Hellebæk, Andersen (ZM). Ellekilde, 37, J. Knuth (ZM). Tisvilde, 42, FJ (ZM). Frederiksværk, Heding. Sorø, 1885, C. Mortensen (ZM). Sorø (Sorø mus.). Palme vænge og Kastrup storsk. v. Fuglebjerg, FHM. Strøby, Stevns, Heding. Fakse, 1897, Jørgensen (ZM). Køge, 39, P. Petersen (ZM). Herlufsholm, 1829, Melchior (ZM). Næstveds omegn, 40, Pf (ZM). Knudskov, V. Petersen (FHM). Kirkesk. v. Vordingborg, FHM.

Møn: Klintesk., 37, FHM (ZM); L. Kring (FHM). Møns klint, K. Nielsen, Pf. Ulvshale, 38, Volsøe (ZM).

Lolland: 1846, Scheel (ZM). Hamborgsk., 40; Radsted, 42, FHM (ZM). Fuglsang storsk.; Frejlev sk., FHM o. a. Maltrup sk.; Bangshave; Engestofte bøgesk.; Lysemose sk.; Pederstrup; Ludvigshave; Rosningen; Ørsløkke; Ryde sk., FHM. Roden sk., G. Belling; Berritsgaard; Holmesk. v. Saksjøbing, O. Nielsen; storsk. v. Guldborg, L. Kring; Flintinge bysk., F. Albrechtsen; Flintinge mose, M. Olsen; Orebygaards park, Lindhardt Hansen; Fyrrevænget, I. Jørgensen; Vindeholme, N. J. Nielsen (FHM).

Falster: Herregd. Skørringe, o. 1890, fru Oulund (ZM). Vedby vestersk.; Orehoved sk.; Halskov vænge; Korselitseskovene (hovedsk.; mellemsk.; østersk.; Askehøve); Horreby lyng; Bangsebro sk.; Sdr. Kohøve; Nykøbing vestersk.; østersk. v. Kringelborg; jernbanedæmningen ml. Nykøbing og Sdr. Vedby; Lindesk.; Bøtø pl., FHM. Systofte sk.; Halderup sk., FHM o. a. Skørringe østersk., C. Rasmussen; Truelstrup mark; Møglebrønde, O. Petersen; Hannenau sk.; Ravnstrup sk., M. Tirslund; Ny Kirstineberg storsk., O. Nielsen o. a.; Ulslev (i haver), N. P. Nielsen (FHM).

Bornholm: Rø, 22, A. Henny Heimann (ZM). Sk. mell. Ypnasted og Randkøve, 24, K. Stephensen (ZM). Paradisbakkerne, 34, Pf (ZM). Ekkodalen; Lilleborg; Slotslyngen; Mødal, Paradisbakkerne, 33, Lohmander (GM). Klemensker (Bornh. mus.). Hammersk.; Almindingen, Hecht.

Firben, *Lacertidae*.

15. Skovfirbenet,^{*)} *Lacerta (Zootoca) vivipara* Jacquin, er udbredt i Mellem- og Nordeuropa (til 70° n. b.), Nordasien til Amur og øen Sachalin. Mod syd til Syd-

*) Det har som bekendt voldt visse vanskeligheder at skabe et godt dansk navn for dette firben. Det er blevet kaldt „det levendefødende firben“, „det brune firben“, „det lille firben“ og „det almindelige firben“. Det sidste Navn er temmelig nyt (Hvass, 1936) og har derfor ikke vundet megen udbredelse. Ingen af de ældre. i flæng anvendte betegnelser, er gode; det første er for konstrueret, de andre mindre korrekte.

Jeg foreslaar derfor navnet „skovfirbenet“, som kan være lige saa korrekt, eller — om man vil — lige saa lidt korrekt som „markfirbenet“. Det er imidlertid en god pendant til det sidste navn, og, hvad der er det vigtigste, det modsvarer den svenske betegnelse „skogsödlan“. Det vilde glæde mig, om man i forstaaelse af betydningen af en nordisk tilnærmelse ogsaa paa fagsprogenes omraade, vilde acceptere denne lille navneændring.

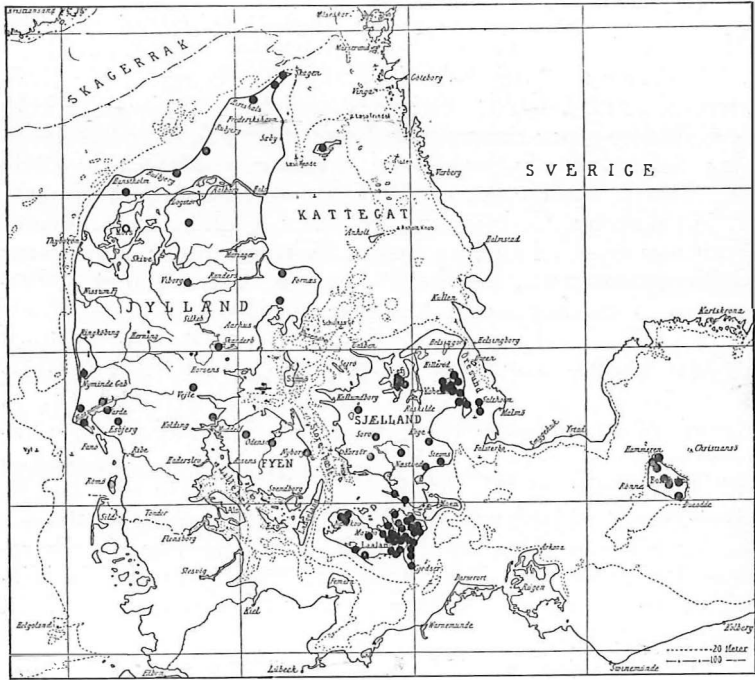

Fig. 17. Skovfirben (*Lacerta vivipara* Jacquin).

frankrig (Pyrenæerne) og Nordvest-Spanien (Kantabriske Alper), Alpelandene, Nordbalkan (forekommer endnu i Bulgarien og Makedonien), Vestkaukasus, Altai, Nordmongoliet, Baikalomraadet, Amur.

I Danmark er skovfirbenet sikkert udbredt i næsten alle egne. Dog mangler endnu oplysninger fra Møn, Samsø, Langeland, Als og flertallet af de mindre øer. Fra Nordslesvig mangler, bortset fra et enkelt fund paa Rømø, ligeledes angivelser. Der er dog ingen grund til at tro, at det ikke skulde være almindeligt her, særdeleshed da det af Ern a M o h r betegnes som almindelig udbredt i Sydslesvig, hvor det ogsaa forekommer paa Sild og andre af Vesterhavsoerne.

Paa Lolland og Falster er det overordentlig hyppigt i skove og moser saavel som paa marker, solskinsrige kyster m. m. (FHM).

Det er ligeledes overordentlig almindeligt paa Bornholm.

Det forekommer endvidere paa Læsø, men er derimod ikke fundet paa Anholt, hvor markfirbenet er meget almindeligt.

Det skal mangle paa Endelave (P. H. Jespersen, FF. 39).

Jylland: Skagen, 32; Slettestr., Svinkløv, 37, FJ (ZM). Skiveren, s. f. Skagen; Sandmilen s. f. Skagen; ml. Kandestederne og Tannishus, 33, FJ (GM). Ml. Blokhus og Løkken, Højgaard. Hillerslev eng v. Thisted, 27, E. Nørgaard (ZM). Aars-egnen, m. alm., K. Petersen (FF. 11). Viborg, 1888, Feddersen (ZM). Hegedal v. Fjellerup, alm., 36—38, P. Simonsen. Thorsager, Findal (FF. 10). Mossø v. Dakbjerg, M. Barth. Jelling sk., 1895; Vangsaa v. Jelling, 04, Alb. Jensen (ZM). Ml. Fredericia og Hannerup sk., 37, Vindeballe (ZM). Tipperne, Søgaard Andersen (Half. Lange, 41). Grimstrup krat s. ø. f. Varde, m. alm., J. C. Poulsen (FF. 06). Vejrsstr., 40, Pf (ZM).

Mors: Paa saavel N. som S. Mors, men ikke saa hyppig som markfirbenet (Sig. Nielsen). Faber, 1827.

Rømø: 40, Netti Schmidt (ZM).

Læsø: Nordmarken, hyppig, Findal (FF. 35).

Fyn: Teglværkssk. v. Nyborg; sk. v. Nyborg, o. 30, Ove Larsen. Vierne, 41, Pf. Adsk. steder i Odense omegn, Alfr. Hansen.

Sjælland: København (ZM). Frederiksholm, Kbh., 23, H. Madsen (ZM). I nærh. af Eremitagen, Pf. Lyngby (ZM: zool. studiesml.). Hulsø, 1886; Jonstrup vang, 1883, 85. 86: Søndersø, 1885, 86, C. Mortensen (ZM). Geelsk., 1878, Traustedt (ZM). Høje sandbjerg, 19. Hørring (ZM). Bro mølle, Jyderup, 34, Ax. Nielsen (ZM). Sorø (Sorø mus). Suserup sk. v. Tvstrup sø, 41. A. F. Bruun (ZM). Hølmegaards mose, 10, Mühldorff (ZM). Fuglebjerget (alm.), FHM. Vallø sk., 1897, K. Stephensen (ZM). Vemmetofte strandsk., 1897, Stamm (ZM). Strandegaard dyrehave v. Fakse ladepl., 40. Ove Larsen. Knudsk.; Valdemarsk. v. Rosenfeld: Vordingborg slotsruin; Madsned Sund, Kjeld Møller (FHM).

Amager: østsiden nær str., C. Lund (FF. 07).

Saltholm: Jungersen; C. Lund (FF. 07).

Svaneklapperne: Jungersen.

Lolland: Priorsk.; Frejlev sk., 40, FHM (ZM). Pederstrup, Volsø (ZM). Ø. Toreby; Fuglsang storsk.; Fuglsang park; Pederstrup (bøgeskoven); Ludvigshave; Ørsløkke; Horslunde; Langesø, FHM. Rødby havn v. diget, I. Jørgensen; Frejlev sk., V. Sidenius; Roden sk., G. Belling o. a.; Nysted skanseanlæg, Kong Nissen; Flinting bysk.; F. Albrechtsen; Flintinge, M. Olsen; Grænge, Guldborg storsk., C. Rasmussen; Holmeskoven v. Sakskøbing, S. E. Christen-

sen; Bjærgemark; Lysemose sk.; Bredfjed v. Lidsø, C. W. Jørgensen (FHM).

Falster: Lindesk. v. Nykb., 37; Kohaven v. Nykb., 38; Hasselø v. Nykb., 39, FHM (ZM). Ønslev; Klodskov; Virket lyng, Hannenau sk.; Halskov vænge; Korselitse-skovene; Ourupgaards park; Nykøbing vestersk.; Sdr. kohave; Ravnstrup sk.; Nykøbing v. str.; Marielyst; Bøtø; Gedser; Frisenfeldt, FHM. Vaalse, G. Belling; Thorkildstrup; Lillebrænde, P. Jensen; Skørringe lyng; Borremose, C. Rasmussen; Horbelev; Bønned, O. Petersen; Ny Kirstineberg storsk., S. Nielsen; Sillestrup str., S. E. Christensen; Stovby, H. Hansen (FHM).

Bornholm: Vallensgd. mose, 30, Lohmander (ZM). Ekkodalen; Koldekilde, Almindingen, 34, Pf (ZM). Pykkelukke kær, Almindingen; Ekkodalen; Trolldmyr, Slotslyngen, 33; Vallensgd. mose; Buggedal, St. Ols, 30, Lohmander (GM). Bastemose (Bornh. mus.). Almindingen, Arne Larsen. Majdalen, Paradisbakkerne; Due odde, 34, Pf. Sandvig, Højgaard.

16. Markfirbenet, *Lacerta (Lacerta) agilis agilis* Linné, er udbredt i Mellemeuropa, Frankrig, Belgien, Holland, England, Danmark, Sydsverige, Tyskland, Schweiz, Ungarn, nordvestlige Jugoslavien, Polen og Vestrusland.

Racen *boemica* i det nordøstlige Kaukasus, *bosnica* i Nordbalkan.

I Danmark er markfirbenet kendt fra de fleste landsdele og er mange steder almindeligt (Bornholm); i nogle egne synes det endog at være almindeligere end *L. vivipara*, som det dog gennemgaaende staar tilbage for i hyppighed.

Blandt de mindre øer er det kendt fra Amager, Samsø og Anholt. Paa sidstnævnte lokalitet er det almindeligt paa højdeplateauet mod vest (Hansström, 37).

Det skal mangle paa Endelave (P. H. Jespersen, FF. 39).

Det er endnu ikke paavist paa Lolland—Falster. „Et Par Meddelere mener at have set det, men der er ikke fremvist mig Individuer af denne smukke Art, som viser sig, lige saa snart man kommer over Storstrømmen (Vordingborg Slotsruin) og Grønsund (Haarbølle).“ (FHM).

Der mangler desuden angivelser fra Langeland og de fleste mindre øer, fra Sønderjylland (fra Sydslesvig angives det fra Ladelund s. f. Tønder og fra Sild (Erna Mohr) samt fra store dele af Nørrejylland, hvor det formodentlig findes.

Jylland: Ml. Blokhus og Løkken, Højgaard, Sæby,

Fig. 18. Markfirben (*Lacerta agilis* Linné).
Udbredelse i Nordvest-Tyskland efter Erna Mohr (1926).

1885 (ZM). Tjele Langsø, 1878 (ZM). Hegedal v. Fjellerup, m. alm., 36—38, P. Simonsen. Djurslands heder og moser, Findal (FF. 10). Knebel, 39, FJ (ZM). Aarhuseggen, Findal (FF. 10). Nymindégab, 1843 (ZM). Tipperne, Søgaard Andersen (Half. Lange. 41). Grimstrup krat s. ø. f. Varde, alm., J. C. Poulsen (FF. 06). Skallingen, 31, Thamdруп (ZM).

Mors: Alm. overalt, Stig. Nielsen. Faber 1827.

Anholt: 28, FJ (ZM). 34, Hørring (ZM). 36, Løppenthin (ZM). 33, Jägerskiöld (GM). Meget alm. paa højdeplat. mod v. (Hanström, 37).

Samsø: Vesterløkken, M. Barth.

Fyn: Adsk. steder i Odense omegn, Alfr. Hansen. Sluk efter n. v. f. Odense; Kerteminde, Poul Jespersen. Svanningebakker, L. E. Christensen, 41. Holmdrup, 34 (Svendbg. zool. mus.).

Sjælland: Vangede batteris glacis; Fortunfortets glacisskraaning, FHM. Fortunen, 40, G. Galster. Dyrehaven,

1872, Thornam (zool. studiesaml.). Frederiksdal, 1836, Steenstrup (ZM). Sønderso, 1885-87; Jonstrup vang, 1885, C. Mortensen (ZM). Brede, Lütken (ZM & zool. studiesaml.). Slagslunde, o. 05, Pf. Snekkersten, Heding. Kregme, Højgaard. Ellekilde, 1874, 1880, Collin (ZM). Gilleleje, 07, Bangert (ZM). Horns herred overfor Orø, Højgaard. Midtbanen s. f. Skjoldenæsholm, M. Barth. Dragerup sk. v. Holbæk, 31, A. Dyhrberg. Starreklinte str., 1894, V. Bennike. (ZM). Ml. Kalundbg. og Gisseløre, 1885, C. Mortensen (ZM). Stevns klint v. Højerup kirke, 40, Ove Larsen. Ugle-die, 22, Løppenthin (ZM). Vordingborg slotsruin, FHM.

A m a g e r: Kastrupfortet; Mejlgd. v. dæmningen, C. Lund (FF. 07).

M ø n: Jydelejet, Møns klint, 37, FHM (ZM). Møns klint (Høvblege; Stengaarden); Haarbølle. FHM.

B o r n h o l m: 1883, H. J. Hansen (ZM). Str. v. Gyldenaaens udløb, Ø. Marie, 33; Allinge; Sandkaas, 30, Lohmander (GM). Rønne (Bornh. mus.). Rønne; Allinge, Svaneke; Salene; Hecht. Alm. overalt; Rønne; Arnager; Blemme lyng; Arne Larsen.

Slanger, *Serpentes*.

S n o g e, *Colubridae*.

17. Æ s k u l a p s n o g e n, *Elaphe longissima longissima* (L a u r e n t i), er i vore dage udbredt i Nordøst-Spanien, Frankrig, Schweiz, Tyskland (Schlangenbad, Passau, Østmarken), Tjekko-Slovakiet, Polen, Ungarn, Balkanlandene, nordlige Lilleasien, Transkaukasien og Nordpersien (hvor den afløses af racen *persica*).

Racen *romana* i Italien.

Æskulapsnogen er fra Danmark kun kendt fra egnen mellem Vordingborg og Kalvehave, hvor det sidste eksemplar blev taget i 1863.

Det har været omdiskuteret, hvorvidt denne slange muligvis er indført her til landet, eller om den fuldstændig isolerede sjællandske bestand var en rest fra en tid, da denne slangeart maaske havde en videre udbredelse. Spørgsmaalet lader sig ikke løse paa nærværende tidspunkt, men visse ting kunde tyde paa, at den i det mindste har været mere udbredt paa Sjælland (nærmere herom hos H. H v a s s, 42).

S j æ l l a n d: Petersværft skovdistrikt (?), o. 1810, H. B. Melchior (Herlufsholm). Store fredskov v. Stensby, 1851, Malling (Strøm) (ZM). Petersgaards mark, 1863, Lyman (tidligere i Skaarup seminariums saml., nu i ZM).

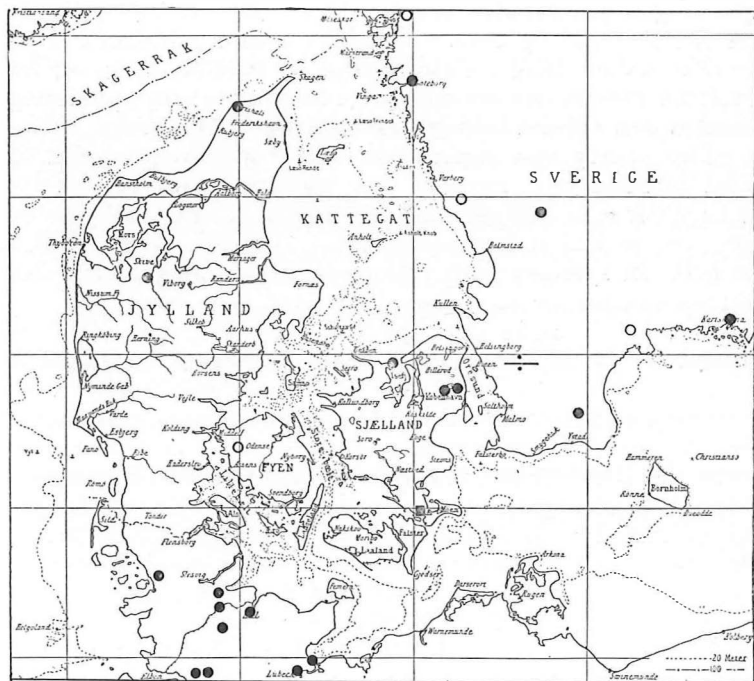

Fig. 19. ■ Æskulapsnog (*Elaphe longissima* (Laurenti).

● O Glat snog (*Coronella austriaca* Laurenti).

Udbredelse i Sverige efter Gislén (1942) m. fl., i Nordvest-Tyskland efter Erna Mohr (1926).

18. Glat snog en, *Coronella austriaca austriaca* Laurenti, findes i Europa (i Norge til 63° n. b., i Sverige til 64° n. b.); mod syd til Nordspanien og Nordportugal, Schweiz, Albanien, Makedonien, Nordgrækenland, Kaukasus.

Racen *fitzingeri* i Sydschweiz, Italien pp.

I Danmark er glat snog en fundet med lange mellemrum paa spredte lokaliteter i Jylland og paa Fyn og Sjælland. Det hidtil sidste eksemplar blev taget ved Flyndersø ved Skive i 1914.

Da der blev fremsat den formodning, at glat snog en ikke skulde være hjemmehørende i Danmark, men at de fundne eksemplarer skulde være tilfældigt indslæbte (Hecht, 1933, p. 316, if. brev fra S. Knudsen), skal jeg her henviser til, at jeg andetsteds (Pfaff, 35, p. 116-117) har paavist det fejlagtige i denne opfattelse. Der er ingen tvivl om, at

glatsnogen tilhører den danske dyreverden, det viser baade de danske fund og dens udbredelse i vore nabolande. Den er ikke ualmindelig i visse norske og svenske egne, og fra Holsten kendes den fra adskillige lokaliteter; fra Sydslesvig kendes den i hvert fald fra Husumegnen (E. Mohr, 1926).

Der er dog vist ingen tvivl om, at glatsnogen hører til vore sjældne dyr, ligesom den sikkert er forsvundet fra egne, hvor man tidligere har fundet den. Det er muligvis en art, som er ved at forsvinde. Det er dog ikke givet, at den er helt saa sjælden, som i almindelighed antaget, idet den vel som oftest vil blive forvekslet med hugormen.

Hvad de danske eksemplarers historie angaar, skal jeg henvise til H. H v a s s (1941). Kun angaaende eksemplaret fra Fyn skal jeg oplyse følgende: Paa et møde i Naturhistorisk Forening i 1941 foreviste jeg den fynske glatsnog og mente da, paa grundlag af foretagne undersøgelser at turde fremsætte den formodning, at den var fanget af P o u l R i c h a r d i 1883 i Ørstedegnen. Det er imidlertid senere lykkedes hr. lektor H e i l m a n n C l a u s e n, Fredericia, at fastslaa, at den lærer paa Fredericia latinskole, cand theol H. S t e f f e n s e n, som if. en meddelelse til prof. J u n g e r s e n fra nu afdøde læge V. P. C. W i l k e n s modtog glatsnogen af en fynsk præstesøn, var lærer ved skolen fra 1. 12. 1877 til slutningen af 1880. W i l k e n s gik paa skolen fra 1874 til 1883, og da P o u l R i c h a r d blev student i 1885, er der intet til hinder for, at de begge kan have haft S t e f f e n s e n som lærer (P o u l R i c h a r d's fader, digteren Ch. R i c h a r d, var præst i Ørsted fra 1876—1886). Der er derfor stadig en vis sandsynlighed for, at glatsnogen er fanget af nu afdøde P o u l R i c h a r d i Ørstedegnen, men at tidspunktet ligger forud for det hidtil stipulerede, nemlig 1878—1880. Det maa dog i sandhedens interesse paapeges, at der tillige foreligger den mulighed, at dyret er fanget af en fynsk præstesøn, som har forladt skolen uden eksamen, og hvis data det derfor ikke har været muligt at efterspore.

Jylland: Hirtshals, 1894, J. Wulff, Hjørring realskole (ZM). Flyndersø, 12, Kr. Jørgensen (ZM); 14, Johs. Sørensen (ZM).

Fyn: Ørsted-egnen (?), 1878—1880, Poul Richard (?), (Fredericia gymnasiums samling).

Sjælland: Rørvig, ol, P. Lakjer (ZM). Sønderød, 1870'erne, P. B. Krarup (ZM). Ørholm, 1883 ell. 1884, N. W. Larsen (fra Prinsesse Charlottetegades skoles samling til ZM).

(Saltholms Flak: 1912, Aa. Vilsmark (ZM). Utvivlsomt af svensk oprindelse!).

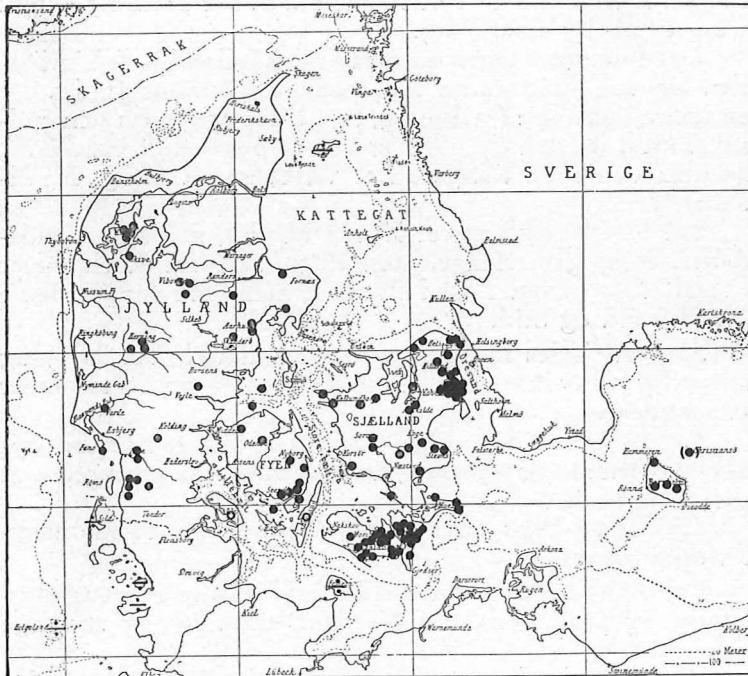

Fig. 20. Snog (*Natrix natrix* Linné).

19. Snogen, *Natrix natrix natrix* (Linné), er udbredt i Mellem- og Sydeuropa m. undtagelse af den pyrenæiske og den apenninske halvø. Mod vest til Rhinegnene og i Skandinavien i hvert fald til 64° n. b. Forasien.

Racen *astreptophora* findes paa den pyrenæiske halvø og i Nordvest-Afrika n. f. Sahara, *cetti* paa Korsika og Sardinien, *helvetica* i Vesttyskland, England, Frankrig, Schweiz og Italien, *schweizeri* paa Milos og Kimolos, Cycladerne og *sicula* paa Sicilien (og Elba ?).

En hel række racer, opstillet af Hecht (1930), er ikke anerkendt af Mertens & Müller og derfor ikke medtaget her.

Snogen er i Danmark udbredt over største delen af landet og synes nu at være almindeligst i visse sjællandske og fynske egne. Mange steder er den i afgjort tilbagegang eller helt forsvundet. Dette gælder saaledes den sydlige del af Vestjylland, hvor den if. flere beretninger skal have været meget almindelig, men hvor den nu ikke er set i en aar-

række. Derimod skal den i egnen s. ø. for Herning endnu være temmelig almindelig.

Der foreligger ingen angivelser fra Jylland n. f. Limfjorden lige saa lidt som fra Himmerland. Derimod findes der en ældre opgivelse fra Salling, og i disse egne maa den endnu findes, da den fra 1935 er blevet observeret paa Mors, hvorfra den ikke tidligere har været kendt (Sig. Nielsen).*)

Fra Sydslesvig angiver Erna Mohr, at den er landsdelens hyppigste slange, som dog langt fra forekommer overalt. Den mangler paa halvøen Eiderstedt samt paa øerne Nordstrand og Sild.

Snogen findes ikke paa Læsø (Findal, FF. 35)*) og antagelig heller ikke paa Anholt, hvorimod den forekommer paa Endelave.

Paa Saltholm, der aarligt besøges af talrige naturhistorikere, er den aldrig iagttaget, hvorfor man maa gaa ud fra, at den mangler her.

Fra Samsø, Ærø, Amager og de fleste mindre øer mangler oplysninger.

Paa Fyn er den i det mindste almindelig i Svendborgegnen, og paa Sjælland i Nordsjællands sø- og skovrige egne.

Om dens forekomst paa Lolland og Falster meddeler F. H. Møller: „Det er vanskeligt at faa et sikkert Overblik over Snogens nuværende Opholdssteder paa Lolland-Falster, fordi den i nyere Tid stadig har mistet Terrain paa Grund af Opdyrkning, Fjernelse af Stengærder og Krat, Udtørring af side Omraader og en stærk Tendens hos Befolkningen til at slaa dette Dyr ihjel. . . For blot 50 Aar siden var Snogen almindelig f. Eks. mange Steder paa Falster, hvor den nu kun ses tilfældigt med Aars Mellemlum eller helt er uddød. . . Særlig almindelig er Snogen paa Østlolland omkring Maribo-Søerne og ved Saxkøbing, særlig ved Krenkerup, samt i de to store Moseomraader paa Falster: 1) Vest for Virket Sø og i 2) Horreby Lyng. Næsten alle andre Steder er denne Slange ret sjælden eller mangler helt, som paa Vestlolland vest for Søllested. Ved Pederstrup og Vesterborg Søer, to Lokaliteter, hvor Snogen havde kunnet leve, er den, saa vidt mig bekendt, ikke set i det sidste Hundrebaar.“

Paa Bornholm har snogen tidligere været meget almin-

*) Dens fraværelse konstateredes af Faber i 1824.

delig, men findes nu kun sjældent. Flere fund fra 1941 viser dog, at den stadig er til stede her.

Paa Christiansø forekommer snogen normalt ikke. Det eksemplar, som if. avisnotitser (se nedenfor) fangedes her i 1941, mentes at være slæbt dertil af en fugl. Der er dog efter min formening intet i vejen for, at den kan være svømmet derover.

H e c h t fremsatte i 1932 i en afhandling i „Flora og Fauna“ den anskuelse, at de bornholmske snoge skulde tilhøre den af ham opstillede østeuropæisk-asiatiske race *scutatus* (der iøvrigt som det fremgaar af ovenstaaende ikke anerkendes af M e r t e n s & M ü l l e r), medens de øvrige danske snoge skulde tilhøre racen *natrix*. Da de samme anskuelser i 1933 publiceredes i det tyske tidsskrift „Zoogeographica“, tog nærværende forf. spørgsmaalet op til grundig undersøgelse. Det paavistes da: 1) at det p. gr. af det bornholmske materiales lidenhed overhovedet ikke var muligt at foretage nogen racemæssig bedømmelse af bestanden. 2) at det forhaandenværende lille bornholmske matriale ikke i væsentlig grad afveg fra materiale fra det øvrige Danmark og fra Skaane. Der er derfor overhovedet ingen grund til at tro, at de bornholmske snoge ikke er af samme race som det øvrige Danmarks. Dermed falder ogsaa H e c h t's indvandringsteorier til jorden. Da H e c h t's undersøgelser var meget slet underbygget, er der ingen grund til her at komme nærmere ind paa dette emne. Mere interesserede maa jeg henvise til min førnævnte afhandling (Zoogeographica, bd. 3, pp. 96—118, Jena 1935).

Jylland: Vadum v. Limfj., Wilkens, 07. Tapdrup v. Vibg., 1862, Feddersen (ZM). Hald, 1871, Traustedt (ZM); 1880 (ZM); 1896, Florentzen (ZM). Hald sk., Kr. Pederesen, 29. Vibg., 13, P. Skovgaard (FF. 21). Laurberg, 13, Using (FF. 14). Fjellerup; Hegedal; omtr. lige saa alm. som hugormen; P. Simonsen. Feldballe, Gowerz-Jensen. Aarhus, hist og her, Findal (FF. 10). Jeksendalen, Aarhus aa, Findal (FF. 16). Marselisborg sk., M. Barth. Lysbro sk. v. f. Silkebg., 39, C. M. Poulsen (130 cm, Danmarks længste snog) (Hvass, FF. 41) (Nat. Mus. Aarhus). Bjørsløv plt., 20; Høgildgd. plt., 31 (32?), 33; Birkebæk egekrat, ret alm. paa begrænset omraade; Birkebæk skovridergd. have, ret alm.; Høgildgd. have, enkelte; m. alm. i Vestjyll. f. 40—50 aar siden; C. Overgaard (FF. 36). Varde, J. M. Traberg. Vejen, 1893 (ZM). Ribeevnen (Horn, Seem o. a. st.; „ikke set den i Ribeevnen i 10—12 aar“, Half. Lange, 41. Toftlund; Fæsted mose, 18 (ikke set i de sidste aar); Vinum (alm.

1890—1900, men ikke set her og i Brøns og i vid omkr. siden o. 1910); Frifelt, Brøns, under storkerede, 30; Brede, o. 1890; Half. Lange, 41.

Mors: Kanalen i Nykb. anlæg; Legind bjerge; Ljørslev; Vils; ikke kendt fra M. før 35; Sig. Nielsen.

Fanø: Sønderho, 10, Half. Lange.

Als: E. Mohr, 26.

Endelave: „Kongsbo“, 38, P. H. Jespersen (FF. 39).

Fyn: Fredsk. v. Bogense, 10, Trautner (ZM). Frørup, 34, Olsen (ZM). Vejstrup (overalt), L. E. Christensen, 41. Holmdrup mose, 37; Svendbg. 00; Holmdrup, 38 (Svendbg. zool. mus.). Mose ø. f. Ollerup, 41, Pf. Slukefter n. v. f. Odense, Poul Jespersen. Ellested, 41, J. Poulsen (Fyns Stiftst. 4/7 41).

Æbelø: Ax. Holm (FF. 39). 40, Poul Jespersen.

Turø: 39, Poul Jespersen.

Drejø: 39, Poul Jespersen.

Langeland: 1894, Didrichsen (ZM).

Sjælland: Københ., 1887 (ZM). Ladegaardsaaen v. Borups Allé. Charlottenlund, 1846, Simonsen (ZM). Kbh., 34, Wm. Andersen (ZM). Ermelunden, 1894, Ad. Jensen (ZM). Hovmarksmosen nær Ermelunden, 40, K. Barfoed (ZM). Ordrup mose, 1896 (ZM). Dyrehaven, 32, Børge Christensen (ZM). Dyreh. v. skovridergd., 39, Klug-Andersen (ZM). Frederiksdal, 1836, Schousboe (ZM). Jonstrup vang; Søndersø, 15—16, m. alm., Pf; FHM. Hjortespring mose, 17, Johansen (Zool studiesml.). Ravneholmene v. Ørholm, 12, T. Ellinger. Rudersdal, 29, Rokkjær (ZM). Frederikslund sk. v. Holte, 31, Vindeballe (ZM). Folehave v. Hørsholm, 42, Hans Hansen. Lillerød, 36, Hv. Hillerød, 22, Pf. Vexebogd. v. Fredensbg., 37, Wedell (ZM). Helsingør, 1866, O. Poulsen (ZM). Birkedam pr. Saunte, 36, 38, Carl (ZM). Hornbæk pl., 31, Carl. Tibirke, 29, Møhl-Hansen (ZM). Tisvilde hegn v. Tisvildeleje, 33, A. F. Bruun (ZM). Tisvilde, 42, FJ. Skuldelev, Horns Herred, Heding. Boserup, 05 (ZM). Ledreborg, M. Barth. Løvenborg, V. Petersen (FHM). Jyderup, 30, B. Kofod (ZM). Rønæs, C. Rasmussen (FHM). Asnæs v. Adelenborg (ZM). Sorø (Sorø mus.). Tystrup sø, FHM. Gjorslev; Strøby, Stevns; Vallø, Heding. Vindbyholt, Fakse, 1897 (ZM). Holmegaards mose, 1894 (ZM). Haslev, 03, Krøjgaard (ZM). Skelskøregnen, C. Jespersen. Knudskov, FHM.

Møn: Klintesk.; Ulvshale, FHM. Liselund, Kjeld Møller (FHM).

Lolland: Fuglsang storsk.; Frostrup sk.; Kulhøjsk.; Holmesk. v. Saksjøbing; Krenkerup park; stengærde s. f. Holmesk. v. Saksjøbing; Søholt storsk.; Ellenæs; Enges- tofte; Borgø i Maribo sø; Torslunde; Kjeld sk.; Billese pum- pemølle langs diget mod Kjeld sk., FHM. Frejlev sk., V. Sidenius; Reersø grusgrave; Rørbæk nær Saksjøbing suk- kerfabrik, I Jørgensen; Radsted mose; Grænge mose; Flin- tinge bysk.; Hydesby sk.; Fyrrevænget, F. Albrechtsen; enebærmosen v. Hanemosegaards teglværk, C. Aarslew-Jen- sen; Flintinge bysk., M. Olsen; mose ml. Slemminge og Fjælde; Aalholm park; Ryde sk.; Gammelgaards park, V. Petersen; Krenkerup park, Lindhardt Hansen; gærde ml. Krenkerup og Hydesby, H. Hellesen; i mange krat omkr. Maribosøerne (Søndersø; Røgbølle sø; Hejrede sø), K. Ni- elsen; Højbygaards sk. (for 10 aar siden), C. W. Jørgen- sen; Hillested; Skørringe, Ewald Larsen (FHM).

Falster: Skørringe lyng; Ovstrup sk.; Borremose; Vir- ket lyng; Lstrup lyng; Hannenav sk.; Vennerslund; Stub- berup; Korselitsekovene (hovedsk.; mellemsk. v. Donne- mose og v. Herslebslund); Tunderup slette i tjørnekrat; Horreby lyng; Marielyst plt.; Lindeskoven (for 15 aar si- den), FHM. Sullerup mose, S. M. Rasmussen; Skørringe- gd., C. Rasmussen; Skørringe østersk., Lillebrænde (f. 50 aar siden); Algestrup (f. 50 aar siden); Maglebrænde (f. 50 aar siden), O. Petersen; Bønne- enghave, O. Petersen o. a.; Ovstrup mose, O. Walther; Ny Kirstineberg storsk. (f. 10 aar siden); v. s. siden af Vennerslund hestehave omkr. 00 m. alm.; Klodskov str. v. Lindstaal (ældre iagttagelse), O. Ni- elsen; Græskobbel (omkr. 00), skolepedel Nielsen; Skjoltrup, N. P. Pedersen (FM). Sillestrup, 39, G. Egeslund („Ekstra- bl.“, 2/8 39).

Bornholm: 5 km ø. f. Rønne, 19 & ?, Arne Larsen (ZM). Almindingen, Arne Larsen (ZM). Almindingen (Bornh. Mus.). Grd. Hammersholm 1 km fra Hammershus; „Norskedam“ v. Hammershus; Ankermyr v. Hammershus, 41; Paradisbakkerne, 37, 39 (her ses en del), Arne Larsen.

[Christiansø: Præstekæret, 41 (Christiansøs skole- sml.). (Se Bornh. Tidende, 15/8 41; Kristeligt Dagbl., 20/8 41).]

20. *Hugormen*, *Vipera berus berus* (Linne), er ud- bredt i Nord- og Mellemeuropa (mod n. til 67° n. b., mod s. til Pyrenæerne, Apenninerne og de nordl. Balkanlande; forekommer endnu i Makedonien). Nordasien til Amur og øen Sachalin, hvor dog *sachalinensis*-rasen forekommer.

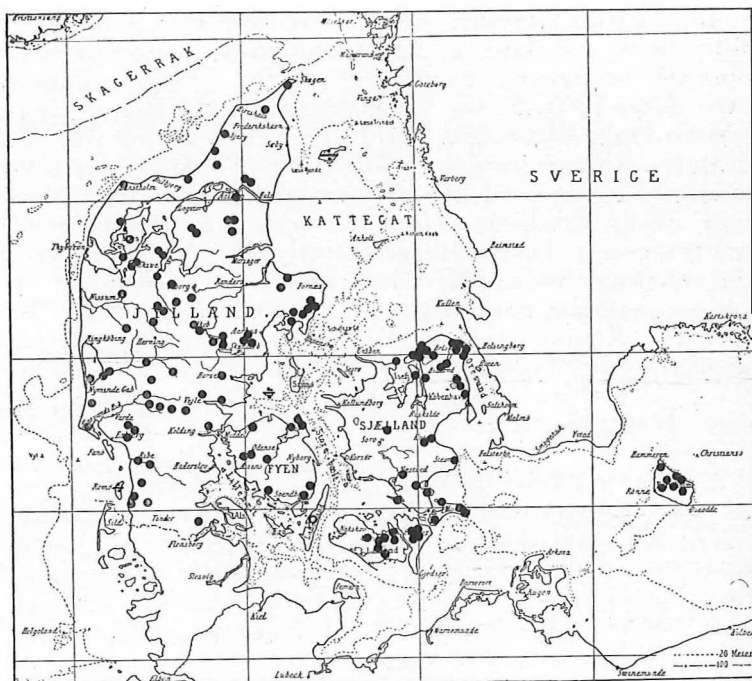

Fig. 21. Hugorm (*Vipera berus* Linnè).

Racen *bosniensis* findes i Jugoslavien og Bulgarien, *seoanei* i Nordvest-Spanien og Nord-Portugal.

I Danmark er hugormen udbredt i næsten alle landets egne, hvor den paa egnede lokaliteter optræder med stor hyppighed. Der er vist ingen tvivl om, at den, efterhaanden som snogen aftager i antal, vil blive vor almindeligste slange. Dens større evne til at modstaa kulturens hæmmende indflydelse skyldes antagelig flere samvirkende faktorer. Først og fremmest foretrækker den netop lokaliteter, som ikke eller vanskeligt lader sig bringe under kultur, men desuden maa saavel valg af fødeemner som vivipariteten opfattes som begunstigende faktorer.

Den findes i Vest- og Østjylland fra Skagen til sydgrænsen, og den er kendt fra alle de store øer.

Paa Sjælland er den særlig hyppig i det nordligste Nordsjælland. Derimod mangler ganske angivelser fra Vestsjælland.

Paa Lolland og Falster er dens udbredelse meget begræn-

set, idet den kun findes paa Midtjylland og Midtfalster (FHM). Trods disse øers stærke opdyrkning er der dog saa mange uopdyrkelige lyngmoser, at der antagelig ogsaa her vil være sikret hugormen tilstrækkelig livsbasis.

Der mangler oplysninger fra Samsø, de sydfynske øer (m. undt. af Langeland) samt fra alle de smaa øer .

Den angives at mangle paa Læsø (Findal, FF. 35), Endelave (P. H. Jespersen, FF. 39) samt Rømø (if. brev fra Netti Schmidt) og er heller ikke kendt fra Amager og Saltholm.

Fra Fanø har jeg kun oplysninger om hugorme, som drev i land efter en stormflod o. 1928 (medd. fra Halfdan Lange).

Jylland; Skagens pl., 32, FJ (ZM). Baggesvogn, Juel (ZM). Rubjerg knude, 13, C. Boysen (ZM). Slettestr., Svinkløv, 37, FJ (ZM). Ml. Blokhus og Løkken, m. alm., Højgaard. Raabjerg mile, M. Barth. Hammer bakker, sydl. Vendsyssel, K. Jahn (FF. 22). Hanstholm. Volsøe. Hjalstrup, 1885, Ørum (ZM). V. f. St. Vildmose, 1895, Sarauw (ZM). Kaas; Oksholm, Volsøe. Skyum (Sorø mus.). Jebjerg, Grønning (Salling), Volsøe. Karup hede, 1886, Philipsen (ZM). Ulfborg sande n. f. Holstebro, 1884, Tvermoes (ZM). Flyndersø, 12, Kr. Jørgensen. Vadum v. Limfj., Wilkens, 07. Aars-egnen, m. alm., K. Petersen (FF. 11). Aalbg. omegn, 1863, Juel (ZM). Hald, 1896, Florentzen (ZM). Hessellund hede; Tip hede; Grove hede; Linaa nørhede, Volsøe. S. f. Juelstrup; v. f. Støvring, Sigfr. Knudsen (FF. 21). Bjørnstrup pr. Blære; Sørup pr. Støvring, Volsøe. Roldsk., 42, G. Andersen („Pol.“ 6/11 42). Sparkær, Hestbæk („Jyllandsposten“ 28/3 26). Djursland, lyngmoser, hyppig, Findal (FF. 10). Hegedal v. Fiellerup; Løvenholmsk.; Tirstrup; Mols; P. Simonsen. Højbjerg, østl. Djursl. (FF. 21). Obdrupgd. v. Trustrup, A. Bertelsen (FF. 23). Feldballe, Gowerz-Jensen. Hessel pr. Grenaa, 1877, 1886, de Lichtenberg (ZM). Funder, 10, O. Christiani (ZM). Bøllingsø, 25 (ZM). Jeksendalen, Findal (FF. 16). Himmelbjergegnen, K. Petersen (FF. 23). Silkeborg vesterk., 38, C. M. Poulsen (FF. 38). Sofiendal, 1881, H. Rosenkrantz (ZM). Adsløv pr. Hørning, 1888, Borch (ZM). Rye bro; Gelsbro; Brande, M. Barth. Brande hede, L. Novrup (FF. 33). Uldtofte, Skarild pr. Kibæk, 08, S. Sørensen. Barslund, Hoven sogn, Ringkb., 11, Aa. Ehlers. Vostrup; Tarm, Volsøe. Tipperne, Søgaard Andersen (Half. Lange, 41). Hedeegnene ml. Ringkb., Herning og Varde, talrig overalt (Harry Madsen). Grimstrup krat s. ø. f. Varde, m. alm., J. C. Poulsen (FF. 06). Grindsted sønderhede, 08 (Jungersen). Filsø, 25, H.

Pedersen (ZM). Vingborg. Hejnsvig st., Volsøe. Skallingen, 31, Thamdrup (ZM). Sneum, Half. Lange, 41. Ml. Vejle og Jelling; V. Ørum; Grejsdalen; Hesselballe mark, K. Kristensen (FF. 20). Egtved, Volsøe. Vejle fj., B. Jensen. Vejlefj. sanatorium, 09; Fakkegrav, 10, O. Hørring. N. f. Kolding fj., Harry Madsen. Risbøl pr. Holsted; Grisbæk pr. Vejrup; Fitting pr. Vorbasse, Volsøe. Ribes omegn, alm., Half. Lange, 41. Frifelt, Brøns, nedkastede fra storkerede, til dels levende, 30, Half. Lange. Vesterende; Ballum; Bredebro, Volsøe. Rode mose, Holbøl sogn v. Aabenraa, (25), Holten (ZM).

Mors: Alm., 1824, Faber. Alm. udbr. m. undt. af visse lok. paa Midtmors; hyppig paa Sydmons, Sig. Nielsen.

Jegindø: Ikke hyppig, Sig. Nielsen.

(Fanø: Mange ilanddrevet efter stormflod o. 28, Half. Lange.)

Fyn: Fauerskov, 02, Sarauw (ZM). Lundeberg, 1891, Stamm (ZM). Faaborg, 1871, E. Boye (Zool. studiesml.). Bøgebjerg v. Kerteminde, Esben Petersen (FF. 17). Skaarup, L. E. Christensen. Sydfyn, 30, 35 (Svendbg. zool. mus.). Vissenbjerg; Langø (Hindsholm), Alfr. Hansen. Hjelmerup; Bøgebjerg (Hindsholm); Enebærodde, Balsløv. Aarup; Bogense, Rørth.

Langeland: 1894, Møller (ZM).

Sjælland: Charlottenlund, 20, O. Fedderholdt (J. P. Kryger) (ZM). Holte, Mørk (ZM). Birkerød, Volsøe. Rævemose, Rudesk., 32, Herup (ZM). Stenholts vang, 1878, Jessen (ZM). Hillerød, 42, Langstor (ZM). Gribsk., Wesenberg-Lund. Gurre, 1893, Posselt (ZM). Nystrup hegn, Kvistgaard, 24, Eliassen (ZM). Teglstrup hegn, Hornbæk, 13, H. Winther (ZM); 31, I. A. Müller & Kjørboe (ZM). Højstrup v. Helsingør, 34, Kjørboe (ZM). Hellebæk, 1878, Jacobsen (ZM). Hornbæk, 35, Kn. Pedersen (ZM). Tisvilde, Volsøe; FHM. Tisvilde hegn, 35, Møhl-Hansen (ZM). Asserbo ruiner, 36, Aa. Kofoed (ZM). Tibirke, 29. Ramløse, Møhl-Hansen (ZM). Ramløse, Volsøe. Liseleje, 27, Hørring (ZM). Frederikssund, 1877 (ZM). Jægerspris, 1827, H. Beck (ZM). Rørvig, Volsøe. Køge, 32, Vindeballe (ZM). Gl. Køgegd., 1875, Steenstrup (ZM). Køge aas, 02, L. P. Jensen (ZM). Stenmagle (Sorø mus.). Stevns klint, M. Barth. Ved Højerup kirke, Stevns, 40, Ove Larsen (ZM). Stavreby lyng, Præstø, 01 (ZM). Ved Even sø nær Præstø, V. Petersen (FHM). Næstelsø v. Næstved, 21, H. V. Hansen, A. Pedersen (ZM). Knudskov, Knudshoved, 25, FHM (FF. 26).

Møn: 1825, prof. Nolte (ZM). Ulvshale sk., 1897 (ZM); FHM. Ulvshale, 27, Kring (FF. 27); Volsøe. Askebysø, 28, K. Nielsen (ZM). Liselund, 31, Tuxen (ZM). Klinteskoven, Kjeld Møller (FHM).

Lolland: Idalund teglværk n. f. Grænge, 16, L. Saunte (FF. 17). Ellenæs, FHM. Enebærmosen v. Hanemose teglværk, C. Aarslew-Jensen; Maltrup sk. v. grusgravene, Elisabeth Nielsen; Engestofte v. birkealleen og i Holmeskoven, K. Nielsen; Søholt park; Søholt storsk., C. W. Jørgensen; Ø. Ulslev, E. Hees; Stokkemarke mose (Stokkemarke skolesml.) (FHM).

Falster: Burremose v. Virket, 13, T. Bang (ZM). Virket lyng; Skørringe lyng; Lidstrup lyng; Borremosen (if. arbejdere i mosen); Hannenav sk. (if. skovarbedere); Oustrup sk. (if. skovarbedere); Horreby lyng, FHM. Oustrup sk., O. Petersen (FHM).

Bornholm: 1869 (ZM). 1883, H. J. Hansen (ZM). 02, Sarauw (ZM). 20, Permin (ZM). Paradisbakkerne, 34, Pf (ZM). Helvedesbakkerne, FHM. Almindingen; Knudsker; Klemensker (Bornh. Mus.). Hammeren, Højgaard. Vallensgaard mose; Lensgaarden v. Gudhjem; ved Rø plt., Pf. Randklev, Volsø.

Litteratur.

- Bernström, J.: Korta anteckningar om Ertholmenes vertebratfauna. Fauna och Flora, 1936, p. 164—170.
- De Bomare, V.: Den almindelige Natur Historie. Oversat af H. v. Aphelen. Bd. 2. Kjøbenhavn 1768, p. 498.
- Collin, J.: Danmarks Frøer og Tudser. Naturhist. Tidsskr., 3. Række, 6. Bd. 1870.
- Degerbøl, M.: (Ref. af Hass: Miskendte Dyr). Nat. Verden, 11. Aarg., 1927, p. 331—332.
- Faber, F.: Kort Efterretning om en zoologisk Rejse til det nordligste Jylland i Sommeren 1827. Tidsskr. f. Naturvidensk., V, 1828, p. 252 ff.
- Gislén, T.: Om utbredningen av lökrodan (*Pelobates fuscus*) i nordvästra Europa. Fauna och Flora, 1935, p. 97—110.
- Ett par skånska grodor. Skånes Natur, 1935, 135—142.
- Något om våra amfibiers och reptiliers utbredning. Populär Biologisk Revy, n:r 2, 1942.
- Grönwall, K. A. & Milthers, V.: Kortbl. Bornholm. Geol. Kort over Danmark. Danm. geol. Unders., I RK, Nr. 13 1916, p. 225.

- Hanström, B.: Anteckningar om vertebratfaunan på Anholt. Fauna och Flora, 1937, p. 241—248.
- Hass, E.: Miskendte Dyr. København, 1926.
- Hecht, G.: Systematik, Ausbreitungsgeschichte und Ökologie der europäischen Arten der Gattung *Tropidonotus* (Kuhl) H. Boie. Mitteil. d. Zool. Mus. Berlin. 16. Bd., 1930, p. 244—393.
- Die Amphibien und Reptilien der Insel Bornholm. Zoogeographica, I, 1933.
- Hvass, H.: Danmarks Padder og Krybdyr. København 1936.
- Danmarks Glatsnoge. Nat. Verden, 1941, 207—217.
- Danmarks Æskulapsnoge. Ibid. 1942, p. 74—86.
- Højgaard, M.: Undersøgelser over Springpaddeyngels Muligheder for Fuglespredning. Vid. Med., Bd. 98, 1934, p. 169—196.
- Jungersen, H. F.: Krybdyr og Padder. Danmarks Fauna, I. København 1907.
- Larsen, Arne: Bornholms Padder. Smaaafhandlinger om Bornholm til Peter Thorsen. Rønne, 1942, p. 75—82.
- Mertens, R. und Müller, L.: Die Amphibien und Reptilien Europas. Abh. d. Senckenbergischen Naturf. Gesellsch. 451. Frankfurt a. M., 1940.
- Mohr, Erna: Die Kriechtiere und Lurche Schleschwig-Holsteins. Flensburg, 1926.
- Nilsson, Sven: Skandinavisk Fauna. 3. Lund 1860.
- Olsson, Karl: Bidrag till närmare kännedom om de skandinaviska arterna af släktet *Coluber*. Stockholm 1872.
- Ostenfeld, C. H.: Naturvidenskabelige Fredninger. Nat. Verden, 1926, p. 173—174.
- Pfaff, J. R.: Ist die Natter (*Natrix natrix* (L)) der Insel Bornholm rasenverschieden von der des übrigen Dänemark? Zoogeographica. III, 1935, 96—118.
- Ryge, A. R.: Peder Oxe til Gisselfeld . . . Kjøbenhavn 1765.
- Spärck, R.: Den danske dyreverden dyregeografisk og indvandringshistorisk belyst. København 1942.
- (Sørensen, R. P.): Bogen om Bov Sogn, skrevet af Mænd i Sognet. Redigeret og udgivet af R. P. Sørensen. Kolding 1939. p. 38.
- Troels Lund, T. F.: Peder Oxe. København 1906.
- Wesenberg-Lund, C.: Contributions to the Biology of Danish Amphibia. I. *Pelobates fuscus*. II. *Rana esculenta*. III. Some remarks with regard to the metamorphose of the danish Batrachia. IV. Contributions to the biology of the danish Urodela. Internat. Revue d. ges. Hydrobiol. u. Hydrographie. X, 1922. p. 23—30; 209—232; 321—361.

Desuden henvises til følgende mindre afhandlinger og meddelelser i
„Flora og Fauna“:

- 1903: Jensen-Haarup, 124. Mart. Kristensen, 121. H. Ussing, 86.
 1904: P. M. Pedersen, 133. H. Ussing, 128.
 1905: p. 73.
 1906: Mart. Kristensen, 135. C. Lund, 29. J. C. Poulsen, 133. Rye-Petersen, 86.
 1907: P. Christensen, 9. C. Lund, 89.
 1908: C. Lund, 93. H. Ussing, 34, 112.
 1909: C. Lund, 61. P. M. Pedersen, 78. L. P. Petersen, 23.
 1910: Findal, 62.
 1911: J. Bruun, 27. K. Petersen, 97. E. Wielandt, 105.
 1912: O. Helms, 124.
 1913: P. Christensen, 151. Findal, 49, O. Helms, 123. König Nissen, 46.
 H. Ussing, 155.
 1914: H. Ussing, 62.
 1915: K. Kristensen, 133.
 1916: Findal, 15.
 1917: Esben Petersen, 7. L. Saunte, 135.
 1918: H. J. Henriksen, 124.
 1919: P. B., 125. P. Christensen, 133.
 1920: K. Kristensen, 46.
 1921: Sigfr. Knudsen, 31, 35. P. M. Pedersen, 83. P. Skovgaard, 102.
 1922: K. Jahn, 19. Esben Petersen, 61, 81. Sparre 79.
 1923: O. V. Bertelsen, 110. C. Christiansen, 39. Alb. Jensen, 125. L. Kring, 78. K. Petersen, 110.
 1924: Kaad, 144.
 1926: Hass, 15. F. H. Møller, 57. Ussing, 145.
 1927: L. P. Jensen, 154. L. Kring, 58, 152. F. H. Møller, 151.
 1929: G. Bengtsson, 120. L. P. Jensen, 153.
 1932: Findal, 91. G. Hecht, 125. C. V. Otterstrøm, 143.
 1933: G. Hecht, 12. L. Novrup, 58.
 1934: E. Mohr, 50.
 1935: Findal, 17.
 1936: P. Hammer, 95. Arne Larsen, 136. C. Overgaard, 128. Raffn, 94.
 1937: T. Brandt, 140. Asg. Christensen, 28. P. Hammer, 87. Hass, 86.
 Carlo Jensen, 176. L. Novrup, 174. C. V. Otterstrøm, 61. C. Overgaard, 176.
 1938: C. M. Poulsen, 94.
 1939: C. Christiansen, 120. Ax. Holm, 51. P. H. Jespersen, 26.
 1940: L. Kring, 110.
 1941: H. Hvass, 55.
 1942: N. Søndergaard, 79.
-